

november 2021
Slutversion

MKB och hållbarhetsanalys för detaljplan Näsängen, etapp 1, Österåkers kommun

Granskningshandling 2021-11-23

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Magnolia Bostad, Luigi Fallai

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Slutversion granskningshandling: 2021-11-23, samrådshandling 2020-09-09

Uppdragsansvarig: Åsa Eriksson

Medverkande och kvalitetsgranskare: Anna Seffel, Ilona Stehn, Ulrika Hamrén, John Hagenby

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 8224

Innehåll

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Sammanfattning	4
Inledning	13
Föreslagen plan	17
Alternativ	19
Lagskydd och plansituation	26
Metodik	30
Areella näringar	32
Landskapsbild	37
Kulturmiljö	40
Rekreation och friluftsliv	47
Naturmiljö och geologi	55
Vattenmiljö	67
Klimatanpassning	72
Buller och vibrationer	76
Trafik och kommunikationer	78
Barnkonsekvensanalys	80
Planens konsekvenser i relation till lagskydd	84
Konsekvenser i byggskede	88
Kumulativa effekter	89
Miljömål & Agenda 2030	92
Uppföljning	95
Hållbarhetsanalys	96
Referenser	102

Bilaga 1. Redogörelse för lokaliseringalternativ vid framtagande av fördjupad översiktsplan för Täljöviken

Bilaga 2. Sammanställning av naturinventeringar 2012-2020

Bilaga 3. Fågelinventering Täljöviken

Bilaga 4. Kompletterande fågelinventering Näsängen

Bilaga 5. Fåglar vid Näsängens detaljplaneområde. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion

Bilaga 6. Inventering av fladdermöss inom planområdet Näsängen

Bilaga 7. Fladdermöss vid Näsängens detaljplaneområde. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion

Bilaga 8. Förslag till åtgärder för skyddade arter. Sammanställning. Näsängens detaljplaneområde

Sammanfattning

Föreslagen plan

Syftet med planen är att ge möjligheter till en hållbar stadsutveckling med bostäder, lokala verksamheter och service. Detta innebär att pröva möjligheterna till ny bebyggelse med ca 1 700 nya bostäder samt verksamhetslokaler i bostadshusens bottenvåningar, skola, förskolor, idrottsanläggningar och äldreboende. Detaljplanen utgör en första etapp av utbyggnadsområdet för Näsängen.

Samlad bedömning

Planens förhållande till lagskydd

Planen berör starka lagskydd: jordbruksmark av nationellt intresse, miljö kvalitetsnormer för vatten, artskyddsförordningen, biotopskyddsområden, strandskydd, ESKO och fornlämningar.

Jord- och skogsbruk av nationell betydelse

Planen kommer att ta brukningsvärd jordbruksmark i anspråk, vilket i sin tur även försvårar vidare bruk av jordbruksmark strax utanför planområdet.

Översiktsplanen gör gällande att viss tätortsnära jordbruksmark kan komma att tas i anspråk för centrala utvecklingsområden. En lokaliseringsanalys av översiktsplanen, med tillhörande kompletterande bilaga har genomförts (Österåkers kommun, 2020, 2021). Lokaliseringsanalysen visar hur översiktsplanens syfte varit vägledande för lokaliseringen, nämligen att åstadkomma ett väsentligt tillskott av bostäder inom ramen för klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar. De principer för lokalisering som använts i arbetet med ÖP har givit ett samlat urval av områden som kan förverkliga översiktsplanens syfte.

I de största utvecklingsområdena, där Näsängen är en del, är utvecklingen inte möjlig utan att bebyggelsen sker på jordbruksmark. Valet av plats grundar sig dock på svårigheter att på ett tillfredställande sätt tillgodose bebyggelsebehovet på annan mark samt goda förutsättningar att skapa klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar med stor betydelse för kommunens utveckling. Alternativa områden till dessa har beaktats i arbetet med översiktsplanen, men undantagits då de antingen inte bedömts kunna bidra med den önskade hållbarheten eller inte bedömts vara godtagbara ur samhällsbyggnadssynpunkt (främst för att kunna tillgodose behovet av tätortsnära ekosystemtjänster).

Planområdets utbyggnad är en del av den tätortsutveckling som stöds både av ÖP och fördjupad översiktsplan (FÖP), och som ansluter till regional stadsbygd och regionalt järnvägsspår. Planen medger ett betydande tillskott av bostäder inom ramen för en hållbar samhällsutveckling och bedöms därför utgöra ett väsentligt samhällsintresse.

Alternativa områden utanför jordbruksmarken uppvisar inte likvärdiga funktionella och tekniskt lämpliga förutsättningar inom en rimlig ekonomisk ram. Bebyggelsen bedöms i enlighet med detta vara förenlig med 3 kap. 4 § 2 st. miljöbalken. Även jordbruksmarksstrategins riktlinjer för väsentligt samhällsintresse uppfylls.

Sammanfattningsvis motiveras intrånget av att bebyggelsen utgör ett väsentligt samhällsintresse och att planförslaget utgör en del av en hållbar utveckling av Åkersberga tätort. Näsängen bedöms ha de bästa förutsättningarna att tillgodose behovet av en betydande mängd bostäder och samtidigt åstadkomma den unika kombinationen av attraktiv, trygg och levande stadsdel med förtätning, effektiv markanvändning och klimatsmarta och långsiktigt hållbara lösningar.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Möjligheterna att nå MKN för Täljöviken kommer sammantaget att stärkas tack vare dagvattenåtgärder och anslutning till kommunalt VA. För att ta hand om områdets dagvatten skapas en 2-stegsrening varav första steget är anläggningar inom gatumiljö: regnväxtbäddar, skelettjord och infiltrationsstråk och andra steget är större dagvattendammar. Dagvattendammarna kommer att kräva en anmälan om vattenverksamhet.

Strandskydd och biotopskydd

Inga nya anläggningar planeras inom strandskyddat område. Dispens kommer att krävas för upprustning av brygga, ändrad användning av sjöbod samt badbrygga.

Planområdets alléer, åkerholmar och diken (småvatten i odlingslandskap) samt stenmur omfattas av generellt biotopskydd enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. Dispensansökan från biotopskyddet kommer att lämnas in till länsstyrelsen för de delar som tas i anspråk eller integreras i bebyggelsen.

Artskyddsförordningen

I området förekommer en rad arter i form av fåglar och fladdermöss, vilka är lagskyddade enligt artskyddsförordningen. Artskyddsutredningar som beskriver påverkan på arterna har genomförts för fåglar och fladdermöss (Bilaga 5 och 7). I dessa utredningar föreslås skyddsåtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion, KEF. Föreslagna åtgärder beskrivs samlat i dokumentet *Förslag till åtgärder för skyddade arter* (Bilaga 8). Av plan och genomförandebeskrivningen framgår att åtgärder för att förhindra att fågelarter och fladdermusarter dödas eller skadas samt att skyddsåtgärder för ett säkerställande av kontinuerlig ekologisk funktion genomförs, regleras genom exploateringsavtal.

Fornlämningar

Inga fornlämningar eller fornlämningsområden kommer påverkas negativt. Fornlämningar kommer att framhävas genom skyltning.

Planens viktigaste konsekvenser

Planen bedöms främst medföra konsekvenser för landskapsbild, kulturmiljö, areella näringar, rekreation samt naturmiljö.

Upplevelsen av kulturlandskapet går till stora delar förlorad då åkermarken tas i anspråk. Dock har upplevelsen och landskapsbilden redan påverkats av angränsande färdigbyggd detaljplan. Byggnader och bebyggelsemiljöer som tillskrivits stora kulturhistoriska värden påverkas av planen, vilket medför konsekvenser för kulturmiljön. Både stora positiva och stora negativa konsekvenser uppstår eftersom vissa viktiga byggnader skyddas medan andra rivs.

Tabell 1. Sammanfattande tabell över planen, alternativa förslag och nollalternativets konsekvenser.

	Planförslaget	Alternativt förslag 1	Alternativt förslag 2	Nollalternativ
Areella näringar	Stora negativa konsekvenser då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och fragmenteras och bruk av närliggande jordbruksmark försvåras.	Stora negativa konsekvenser då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och fragmenteras och bruk av närliggande jordbruksmark försvåras.	Stora negativa konsekvenser då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och fragmenteras och bruk av närliggande jordbruksmark försvåras.	Små negativa konsekvenser för jordbruket med nollalternativet.
Kulturmiljö	Stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska samband kring Näs gårdsmiljö, samt för värdefullt jordbrukslandskap intill historisk segelled.	Stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska samband kring Näs gårdsmiljö, samt för värdefullt jordbrukslandskap intill historisk segelled.	Stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska samband kring Näs gårdsmiljö, samt för värdefullt jordbrukslandskap intill historisk segelled.	Märkbara negativa konsekvenser för det kulturhistoriska landskapet väntas med nollalternativet.
	Märkbara positiva konsekvenser av återupptagen hävd av strandängarna och skötsel av ekbacke, solitära ädellövträd och alléer.	Små positiva konsekvenser av återupptagen hävd av strandängarna men skötsel av ekbacke, solitära ädellövträd och alléer uteblir troligt.	Märkbara positiva konsekvenser av återupptagen hävd av strandängarna och skötsel av ekbacke, solitära ädellövträd och alléer.	
	Märkbara positiva konsekvenser då forn- och kulturlämningar framhävs med skyltar och restaureras och kulturlandskap kring Fåfången restaureras.	Märkbara negativa konsekvenser då restaurering av forn- och kulturlämningar och kulturlandskap kring Fåfången troligt uteblir.	Märkbara positiva konsekvenser då forn- och kulturlämningar framhävs med skyltar och restaureras och kulturlandskap kring Fåfången restaureras.	
	Stora negativa konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rivs samt 1800-talsgård förvandlas till småstad.	Stora negativa konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse troligt förfaller och rivs.	Stora negativa konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rivs samt 1800-talsgård förvandlas till småstad.	Stora negativa konsekvenser på kulturmiljön då de två ekonomibyggnaderna med särskilda kulturhistoriska värden rivs.
	Märkbara positiva konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rustas upp och bevaras genom skyddsbestämmelser.		Märkbara positiva konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rustas upp och bevaras genom skyddsbestämmelser.	
Rekreation och friluftsliv	Märkbara negativa konsekvenser för tätortens tillgång till större obrutna naturområden.	Märkbara negativa konsekvenser då upplevelsevärden kopplade till skogen och det kulturhistoriska odlingslandskapet kommer att förtas med små möjligheter att utveckla upplevelsevärden kopplade till vattenkontakt, skogsmiljöer, aktiviteter och service.	Märkbara negativa konsekvenser för tätortens tillgång till större obrutna naturområden.	Inga konsekvenser för tillgängligheten i området bedöms bli oförändrad.
	Märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till Näsuddens naturreservat som en kommunal målpunkt för rekreation ökar.		Märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till Näsuddens naturreservat som en kommunal målpunkt för rekreation ökar.	
	Märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till rekreation kommer att öka genom fler stigar, gång- och cykelvägar i området.	Små positiva konsekvenser då tillgängligheten till rekreativa värden endast ökar lokalt.	Märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till rekreation kommer att öka genom fler stigar, gång- och cykelvägar i området.	Små negativa konsekvenser då upplevelsevärden och funktioner kopplade till strandängarna kommer att försämrans vid igenväxning.
	Märkbara positiva konsekvenser då nya lokala målpunkter skapas.		Märkbara positiva konsekvenser då nya lokala målpunkter skapas.	
Märkbara positiva konsekvenser då det finns stora möjligheter att utveckla funktioner inom området.	Märkbara positiva konsekvenser då det finns stora möjligheter att utveckla funktioner inom området.			

	Planförslaget	Alternativt förslag 1	Alternativt förslag 2	Nollalternativ
Naturmiljö	Skötsel av värdefull skogsmark inom planområdet bedöms medföra stora positiva konsekvenser på naturvärden knutna till barrskogar, framför allt skog med inslag av gammal tall och naturvärden knutna till ädellövmiljöer.	Alternativ 1 bedöms kunna medföra små negativa konsekvenser på naturvärden knutna till barr- och ädellövskogsmiljöer.	Skötsel av värdefull skogsmark inom planområdet bedöms medföra stora positiva konsekvenser på naturvärden knutna till barrskogar, framför allt skog med inslag av gammal tall och naturvärden knutna till ädellövmiljöer.	Nollalternativet bedöms medföra obetydliga till märkbara negativa konsekvenser på naturvärden knutna till skogsmiljöer. På lång sikt kan nollalternativet medföra ännu större negativa konsekvenser om områden med grova gamla ädellövräd växer igen.
	Panförelslaget bedöms medföra stora positiva konsekvenser då värdefulla strandängar kommer att hävdas.	Alternativ 1 bedöms medföra stora positiva konsekvenser då värdefulla strandängar kommer att hävdas.	Alternativ 2 bedöms medföra stora positiva konsekvenser då värdefulla strandängar kommer att hävdas.	Nollalternativet bedöms medföra märkbara till stora negativa konsekvenser på naturvärden knutna till strandängarna om de på sikt växer igen.
	Planförslaget bedöms medföra märkbara till stora positiva konsekvenser för skyddsvärda arter som en följd av planerad skötsel av strandängar, skogsbestånd, alléer och åtgärder kopplat till fåglar och fladdermöss.	Små till märkbara positiva konsekvenser som en följd av planerad skötsel av strandängarna. Dock utblir troligt skötsel av skogsbestånd och alléer.	Alternativ 2 bedöms medföra små till märkbara positiva konsekvenser för skyddsvärda arter som en följd av planerad skötsel av strandängar, skogsbestånd och alléer.	Nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser för skyddsvärda arter som finns inom planområdet och dess närhet.
Vattenmiljö	Stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter då strandängar hävdas, en blå bård och lekvatten anordnas, risvaser med yngelskydd placeras ut och vandringsvägar i bäck frigörs.	Stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter då strandängar hävdas, en blå bård och lekvatten anordnas, risvaser med yngelskydd placeras ut och vandringsvägar i bäck frigörs.	Stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter då strandängar hävdas, en blå bård och lekvatten anordnas, risvaser med yngelskydd placeras ut och vandringsvägar i bäck frigörs.	Små negativa konsekvenser bedöms uppstå för arter knutna till vattnet, då strandängarna långsamt växer igen.
	Stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då näringsläckage från jordbruket upphör och dagvattenhanteringen bidrar till minskade utsläpp av övergödande ämnen och metaller. Under förutsättning av föreslagna dagvattenlösningar genomförs.	Stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då näringsläckage från jordbruket upphör och dagvattenhanteringen bidrar till minskade utsläpp av övergödande ämnen och metaller. Under förutsättning av dagvattenlösningar genomförs.	Stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då näringsläckage från jordbruket upphör och dagvattenhanteringen bidrar till minskade utsläpp av övergödande ämnen och metaller. Under förutsättning att dagvattenlösningar genomförs.	Små positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då odlingen minskar eller upphör.
Klimatanpassning	Inga konsekvenser p.g.a. risk för skred i område med utfyllnad eller översvämning under förutsättning att förslagna förstärkningsåtgärder och dagvattenlösningar genomförs.	Inga konsekvenser p.g.a. risk för skred i område med utfyllnad eller översvämning, under förutsättning att förstärkningsåtgärder och dagvattenlösningar genomförs.	Inga konsekvenser p.g.a. risk för skred i område med utfyllnad eller översvämning, under förutsättning att förstärkningsåtgärder och dagvattenlösningar genomförs.	Med nollalternativet bedöms inga risker för människors hälsa eller säkerhet uppstå vad gäller översvämning, skred eller lokal klimat.
Buller/vibration	Planförslaget bedöms medföra små negativa konsekvenser för människors hälsa på grund av buller inom området.	Alternativ 1 bedöms medföra obetydliga negativa konsekvenser för människors hälsa på grund av buller inom området.	Risk för att alternativ 2 kan medföra små till märkbara negativa konsekvenser för människors hälsa på grund av buller inom området.	Med nollalternativet bedöms inga risker för människors hälsa eller säkerhet uppstå.
Trafik och kommunikationer	Stora positiva konsekvenser då bebyggelsen ger underlag för kollektivtrafik till området.	Märkbara negativa konsekvenser då bebyggelsen i alternativ 1 inte ger förutsättningar för god kollektivtrafik utan blir troligt en bilberoende stadsdel.	Stora positiva konsekvenser då bebyggelsen ger underlag för kollektivtrafik till området.	Nollalternativet ger inga förutsättningar för kollektivtrafik.

	Planförslaget	Alternativt förslag 1	Alternativt förslag 2	Nollalternativ
Barnkonsekvenser	Märkbara positiva konsekvenser för barns rörelsefrihet, framförallt äldre barns möjligheter att röra sig på egen hand till målpunkter på ett tryggt och säkert sätt.	Märkbara positiva konsekvenser för barns rörelsefrihet, trygghet och säkerhet inom området, men risk för stora negativa konsekvenser av äldre barns möjligheter att röra sig på egen hand till målpunkter utanför området på ett tryggt och säkert sätt.	Märkbara positiva konsekvenser för barns rörelsefrihet, framförallt äldre barns möjligheter att röra sig på egen hand till målpunkter på ett tryggt och säkert sätt.	Inga konsekvenser för barn och unga då området bedöms bli oförändrad.
	Märkbara positiva konsekvenser för de yngre barnens tillgång till mötesplatser och naturliga miljöer.	Små positiva konsekvenser för de yngre barnens tillgång till mötesplatser och naturliga miljöer.	Märkbara positiva konsekvenser för de yngre barnens tillgång till mötesplatser och naturliga miljöer.	
	Risk för små negativa konsekvenser av att ungdomarnas planerade målpunkt ligger i utkanten av området vilket kan skapa otrygghet.	Risk för stora negativa konsekvenser av att ungdomarnas tillgång till mötesplatser då dessa ligger utanför området med bristfälliga kommunikationer.	Risk för små negativa konsekvenser av att ungdomarnas planerade målpunkt ligger i utkanten av området vilket kan skapa otrygghet.	
	+2, märkbara positiva konsekvenser för barns tillgång till högkvalitativa förskole- och skolgårdar. Förutsatt att man tar tillvara de befintliga kvaliteterna i form av naturmark och träd, och skapar förutsättningar för att barnen har tillgång till hela gårdsmiljön.	Ingen bedömning, då information saknas.	Risk för negativa konsekvenser för barns tillgång till högkvalitativa förskolegårdar då dessa blir för små. Friytor med naturmiljöer skapar goda förutsättningar för kvalitativt innehåll på både förskole- och skolgårdarna.	

Planen innebär stora negativa konsekvenser för jordbruksmark då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och fragmenteras och bruk av närliggande jordbruksmark försvåras.

Den föreslagna planen innebär positiva konsekvenser för rekreationsvärden i området eftersom de tillgängliggörs och stärks som målpunkt i kommunen. Vissa värden försvinner medan andra utvecklas. Allmänhetens tillgång till strandlinjen ökar och en utbyggd kollektivtrafik genom området ökar tillgängligheten till Näsuddens naturreservat.

Den föreslagna planen innebär positiva konsekvenser för barn och ungas rörelsefrihet, tillgång till mötesplatser samt stora gårdar med friyta per barn nära Boverkets rekommendationer och med tillgång till sparad natur.

Planen bedöms medföra stora positiva konsekvenser för naturmiljö då hävd återupptas i naturområden med höga naturvärden med hjälp av två skötselplaner och ytterligare framtagna åtgärder för arter vilka är lagskyddade enligt artskyddsförordningen. Skötsel av strandängarna kommer att bidra positivt till utveckling av strandanknuten fågelfauna samt förbättra möjligheterna till fiskreproduktion. Kompensationsåtgärder i anslutande vatten medför också stora positiva effekter för fisk.

Kumulativa effekter

För hela avgränsningsområdet för kumulativa effekter kommer landskapsbilden helt förändras och jordbruksmark omvandlas till stadsbebyggelse. Rekreativa värden kommer att förändras och tillgängligheten öka. Naturmark kommer minska, men kvalitet i kvarvarande naturmark att öka. Ökade möjligheter att förbättra vattenkvalitet, ökad möjligheter att klimatanpassa området samt förändrade/ökande trafikflöden med goda möjligheter till god kollektivtrafik.

Planens förhållande till miljömål

Planen bedöms främst ha negativ påverkan på miljömålet *Ett rikt odlingslandskap*, p.g.a. ianspråktagande av jordbruksmark och ianspråktagande av det kulturhistoriska jordbrukslandskapet. Planen bedöms ha positiv påverkan på miljömålen *Begränsad klimatpåverkan*, *God bebyggd miljö* med en hållbar stadsutveckling med god tillgång till kollektivtrafik och service och god tillgång till grönytor.

Planen har också positiv påverkan på miljömålet *Hav i balans*, *Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag* p.g.a. minskad näringsbelastning och minskad belastning från metaller. Planen har positiv påverkan på *Levande kust och skärgård* p.g.a. bevarande av kustnära naturvärden och stärkta värden för kustnära rekreation genom anläggande av strandpromenad samt ökad tillgänglighet till naturreservat.

Planen påverkar miljömålen *Levande skogar* och *Ett rikt växt och djurliv* både negativt och positivt, eftersom naturvärden tas i anspråk samtidigt som hävd av naturvärden återupptas och inkluderar skötsel som ger möjlighet till ekologisk kontinuerlig funktionalitet för många skyddsvärda arter.

Förenlighet med miljöbalkens och PBL:s hänsyns- och hushållningsregler

Förslaget kan enligt MKB anses förenligt med 2 och 3 kap. miljöbalken i det avseende att det inte medför skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller säkerhet.

När det gäller val av plats föreskriver 3 kap. 1§ MB och 2 kap. 2§ PBL att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Valet av plats innebär svårigheter främst när det gäller påverkan på jordbruksmark och påverkan på vattenmiljö och naturvärden. Planen ingår dock som en del i en fördjupad översiktsplan för Täljöviken, med syfte att åstadkomma en hållbar tätortsutveckling av Åkersberga. Kommunen har redogjort för tydliga skäl att välja en utveckling av tätorten åt sydväst, främst med hänsyn till kapaciteten i vägnätet och möjligheterna att anknyta till Roslagsbanans kollektivtrafik. Den aktuella planen för Näsängen ligger idag perifert i förhållande till centralorten, men bedöms inom FÖP kunna knytas till en sammanhållen stadsbygd med god kollektivtrafik och lokal service. Negativ påverkan på vattenmiljön och naturvärden på land kommer att kompenseras av skötsel inom skötselplaner och övriga åtaganden och avtal. Enligt detta resonemang bedöms planen vara förenlig med MB:s och PBL:s hänsyns- och hushållningsregler.

Planens förhållande till hållbarhetsparametrar

Planen ger goda förutsättningar att skapa en hållbar stadsdel. Den täta stadsstrukturen, med blandad bebyggelse och god tillgång till lokal service, ger social trygghet och möjliggör transporter med cykel och till fots. Här finns förutsättningar för god lokal ekonomi och en hälsosam livsstil.

Exploateringen är en del av den tätortsutveckling som planeras för Åkersberga. Utan denna utveckling, med ny bebyggelse mellan Åkersberga centrum och planområdet, hade det varit svårare att uppnå en hållbar stadsutveckling i Näsängen. Under förutsättning att Åkersberga utvecklas enligt den fördjupade översiktsplanen (FÖP) integreras Näsängen i en större stadsdel med ökade förutsättningarna för god kollektivtrafik och hållbara energilösningar.

Skötselplaner, övriga åtaganden/avtal och dagvattenhantering medför värden för rekreation och natur, samt bidrar till ett flertal ekosystemtjänster som genom sina funktioner innebär låga krav på kostsamma tekniska investeringar och därmed god kostnadseffektivitet.

Hållbarhetsbedömningen av **alternativ 1** är i sammanfattning sämre i många hållbarhetsfaktorer då förutsättningar för kollektivtrafik och lokal service, möjligheter till sociala mötesplatser och lokal ekonomi är begränsade med färre boende. Även minskade möjligheter för barns rörelsemönster och färre rekreativa värden kopplat till barn och unga. Stadsdelen riskerar att bli bilberoende i stor utsträckning.

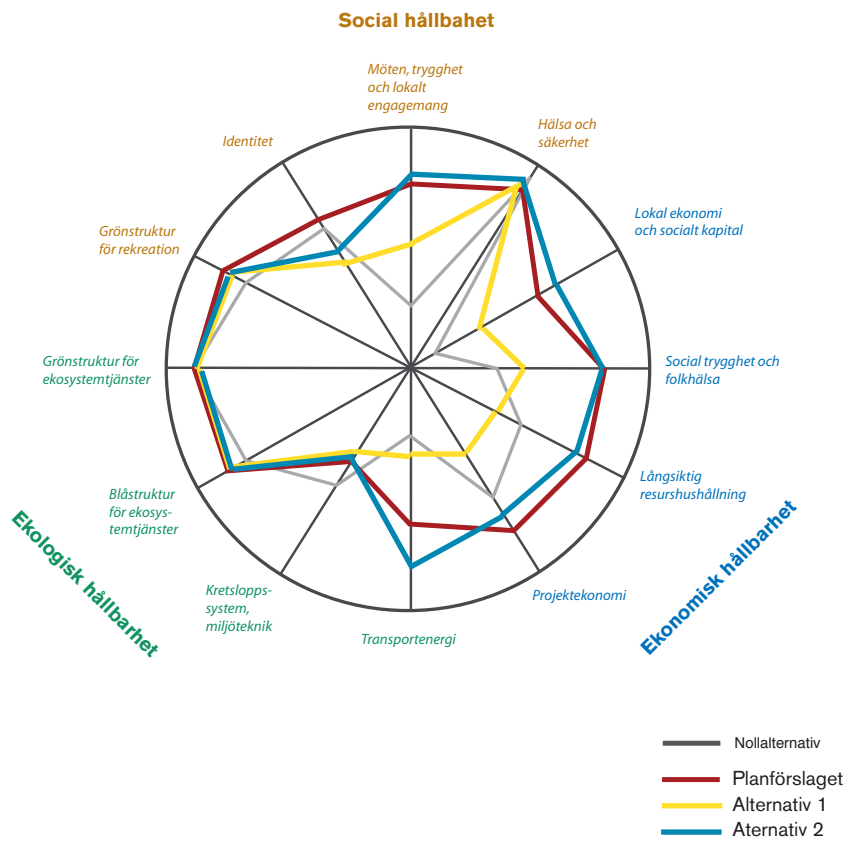
Hållbarhetsbedömningen av **alternativ 2** är i sammanfattning i flera avseende likvärdig planförslaget. De stora skillnaderna ligger i identiteten av en småstad försvinner och stadsdelen riskerar att bli mer otrygg med annan bebyggelsestruktur. Samtidigt kan fler boende ge bättre förutsättningar för lokal ekonomi och större underlag för kollektivtrafik. Möjligheterna för barn och unga att få tillräckliga och kvalitativa förskole- och skolgårdar är mindre i detta alternativ.

Värderosen

ett verktyg för hållbarhetsanalys

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Del 1 Planen och processen

Denna rapport har utarbetats av Ekologigruppen AB på uppdrag av Magnolia Bostad.

Den utgör en MKB för strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken och kompletterande bestämmelser i miljöbedömningsförordningen (2017:966) för detaljplanen för Näsängen.

Miljöbedömningsprocessen

Fördjupad översiktsplan (2006)

Detaljplanen ingår som en del i den tätortsutveckling som skisserats i fördjupad översiktsplan för Täljöviken (antagen 2006). I takt med kommunens utveckling, har planer för Centrala Åkersberga tagit form, vilket påverkat utformningen av planen för Näsängen efterhand.

Alternativa utformningar/förslag av hela området prövades inom ramen för arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Täljöviken. Denna del har inte tydligt redovisats tidigare varför en kort sammanfattning av processen beskrivs här och en mer utförlig redovisning finns under alternativ och i bilaga 1.

Alternativa förslag till utveckling

Alternativa utformningar/förslag prövades inom ramen för arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Täljöviken.

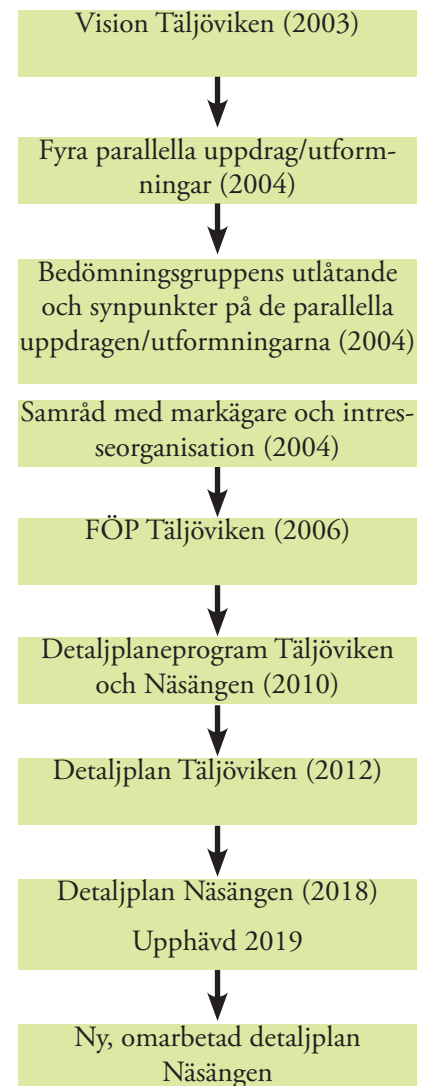
Arbetet påbörjades genom att en vision (Vision Täljöviken) för områdets framtida utveckling togs fram och antogs av KF 2003-06-16. Visionen redovisade förslag till översiktlig inriktning av planarbetet och ett idékoncept för områdets struktur och gestaltning vilken följdes av parallella arkitektuppdrag, som i sin tur visualiserade visionen. Parallella utformningar användes, som ett led i planprocessen, för att belysa utveckling av en attraktiv stadsmiljö i Täljöviken. De parallella arkitektuppdragen redovisade framtida markanvändning utifrån flera olika utgångspunkter och anslag.

De fyra parallella utformningarna bedömdes sedan av bedömningsgruppen på Österåkers kommun. Bedömningsgruppens utlåtande finns i sin helhet i bilaga 1. Samråd med markägare och intresseorganisationer genomfördes september 2004.

De parallella förslagen visade bl.a. på olika möjligheter att ta hänsyn till befintliga värden som jordbruksmark, rekreationsvärden och naturvärden, men också på olika möjligheter att genomföra en hållbar bebyggelseutveckling. Förslagen och utvärderingen låg till grund för utformningen av FÖP.

Utifrån den kommunala bedömningsgruppens ställningstagande, valde man att gå vidare med en inriktning där jordbruksintresset fick stå tillbaka för tätortsutvecklingen och bevarande av ett värdefullt natur- och rekreationsområde. Därmed kunde man planera för en sammanhållen bebyggelse med goda lösningar för trafik och kollektivtrafik, men också bevara ett större sammanhängande naturområde med stor betydelse för rekreation och med höga naturvärden och fornlämningar. Värdefulla strandängar och strandområden föreslogs också bevaras och vårdas. Kontakten med vattnet var dock vägledande, eftersom den är en central del i utgångspunkterna till FÖP.

Process

Principerna för avvägning mellan alternativa platser för bebyggelse, översiktsplan

Olika möjligheter för utveckling har senare också prövats i arbetet med kommunens översiktsplan (Österåkers kommun, 2018). I detta större perspektiv, har det blivit ännu tydligare att kommunens utveckling behöver ske väster om centrum och att Björnungeskogen har en central betydelse för tillgången till rekreationsområde för västra Åkersberga. Ny kunskap kring naturvärden har bekräftat värdet av skogen och strandängarna. Bedömningen av alternativa förslag till utveckling bekräftas således av analysen i ÖP, sett till hur den föreslagna bebyggelsen disponeras. Samtidigt har kraven på hållbar utveckling blivit tydligare, vilket bl.a. ställt högre krav på attraktiv kollektivtrafik och därmed högre täthet och bättre sammanhållning av bebyggelsen.

Principerna för avvägning mellan alternativa platser för bebyggelse finns beskriven i *Övergripande lokaliseringsanalys av Österåkers kommuns ÖP* med tillhörande kompletterande bilaga (2020, 2021).

Detaljplaneprogram (2010)

Efter den fördjupade översiktsplanen togs ett detaljplaneprogram fram. Programmet omfattade både Täljöviken och Näsängen. Under programarbetet genomfördes också ett antal möten, där miljöaspekterna i olika utkast till programmet har diskuterats. Ett färdigt programförslag godkändes 2010.

Detaljplan Täljöviken (2012)

Detaljplan för Täljöviken antogs 2012. Planen är till största delen färdigställd. Cirka 11 hektar åkermark är bebyggd med cirka 350 villor, radhus och ett äldreboende. Detaljplanen bedömdes kunna bidra till en hållbar utveckling av Åkersberga tätort mot Täljö, förutsatt att den fortsatta utvecklingen av FÖP kommer att integrera den föreslagna detaljplanens bebyggelse i vägar och stråk.

Tidigare detaljplan Näsängen (2012-2018)

Arbetet med den tidigare, nu upphävda, detaljplanen för Näsängen pågick mellan 2012 och 2018. Detaljplanen antogs under januari 2018, men överklagades av Naturskyddsföreningen Österåker. Detaljplanen upphävdes av Mark- och miljödomstolen 2019-04-23.

De förbättringar som genomförts under planarbetet och miljöbedömningsprocessen har bibehållits i den nya detaljplaneförslaget. Sammanfattningsvis har detta varit att utveckla och säkerställa ett antal hållbarhetsprestanda i planen, främst knutna till social hållbarhet och hållbara transporter. Planområdet förändrades för att kunna skydda och hävda strandängarna ända ner till naturreservatet. Förhållandet till fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader stärktes. Stadsdelens karaktär av mötesplats förstärktes med bl.a. attraktiva mötesplatser och promenadvänliga gator. Tillgängligheten till strandområdet utvecklades, liksom stadsdelens tillgänglighet och orienterbarhet. Två skötselplaner togs fram för strandängar, skogsbestånd och parkmark för att utveckla och stärka höga naturvärden.

Miljöbedömningsprocess för det nu aktuella detaljplaneförslaget

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Detaljplaneförslaget, samrådsskede

Inför samrådsversionen av den nu aktuella detaljplanen genomfördes utökade utredning avseende naturvärden och dagvattenhantering.

Justeringar gjordes av planen, för att minska intrång i strandskyddat område - den stora bryggan/piren, gång- och cykelväg och en pumpstation togs bort från strandskyddat område. De två dagvattendammarna och en pumpstation var fortsatt planerade inom strandskydd.

Negativa konsekvenser för vattenmiljön mildrades med att bryggan togs bort. Dagvattenutredning tog fram en 2-stegsrening från hela planområdet.

Positiva konsekvenser för rekreation minskade då bryggan som målpunkt med bad och restaurang togs bort. En badplats planerades in i sydost.

Förskoletomten i nordväst anpassades så att den ej bröt mot fornlämningsens koppling till de olika trädraderna.

Diskussioner och utvärdering av tidigare planprocesser angående jordbruksmark och väsentligt samhällsintresse genomfördes. En lokaliseringsanalys av översiktsplanen togs fram för att tydliggöra avvägningar och en kommunal jordbruksstrategi var under framtagande.

Detaljplaneförslag, granskningskede

Inför granskningskedet av det nu aktuella detaljplaneförslaget har flera nya utredningar genomförts: kompletterande fågelinventering, fladdermusinventering, artskyddsutredningar, handelsutredning, energiutredning och kompletterande utredningar avseende dagvatten och geoteknik.

Artskyddsutredningar för fåglar och fladdermöss har lett till ytterligare förslag på åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion, KEF. Åtgärderna ska styras genom skötselplanerna och exploateringsavtal.

Justeringar har gjorts av planen för att undvika intrång i strandskyddat område vilket innebär att inga nya anläggningar nu är planerade inom strandskyddat område. Justering av de norra bostadskvarteren på grund av att gång- och cykelstråk flyttats från strandskyddat område och som medfört att sparad naturmark har ändrats i nordost.

Den norra förskoletomten är helt flyttad vilket medför att naturmark vid parkvillan inte påverkas, viss naturmark tas istället i anspråk längre söderut.

Ytterligare förtydliganden, diskussioner och utvärderingar har lett till en kompletterande bilaga till lokaliseringsanalys (Österåkers kommun, 2021). Kommunens jordbruksstrategi är nu klar och antagen.

Dagvattenutredningen har tydliggjort skyfallshantering och planen har kompletterats med sekundära avrinningsvägar (avledande diken) för att säkerställa att ingen bebyggelse påverkas negativt vid stora regn eller skyfall.

En ytterligare förskola i sydväst har tillkommit vilket gör att friyta per barn ökat till minst 35 kvadratmeter.

Ytterligare en geoteknisk utredning är framtagen med förslag på förstärkningsåtgärder för att risk för skred i områden med utfyllnad ska utebli.

Länsstyrelsen i Stockholms län har godkänt kommunens nya avgränsning av riksintresse kust och skärgård, vilket innebär att detaljplanen inte längre ingår i riksintresset.

Ett exploateringsavtal som säkerställer genomförandet av hållbarhetsprogram, gestaltungsprogram, skötselplaner och åtgärder kopplat till artskyddsförordningsarter håller på att utvecklas för att ytterligare kunna säkerställa genomförandet av de hållbarhetsaspekter som i detalj inte säkerställs av planbestämmelser.

Avgränsningar

MKB:n fokuserar på de viktigaste miljöaspekterna och avgränsas enligt föreliggande avgränsningsområdet med Länsstyrelsen under våren 2020.

- naturrekreation och tillgång till bostadsnära natur
- påverkan på biologisk mångfald
- påverkan på vattenmiljö (bottenmiljöer, strandvegetation, lek- och uppväxtmiljöer för fisk, känslighet för dagvattenutsläpp, dagvattenhanterings påverkan)
- påverkan på strandskyddade områden
- (påverkan på riksintresse för kust och skärgård), ej längre aktuellt
- påverkan på grönstruktur
- påverkan på kulturmiljö
- påverkan på landskapsbild
- påverkan på ekologiskt särskilt känsliga områden
- påverkan på biotopskyddade miljöer
- påverkan på mark- och vattenanvändning, i förhållande till den översiktliga planeringen (ÖP, FÖP)
- påverkan på hälsa och säkerhet (trafikflöden, trafiksäkerhet, buller, samt klimatrelaterade risker som översvämning och skred)
- planens lokalisering och möjlighet till hållbar utveckling, i relation till de nationella och kommunala miljömålen och Agenda 2030
- barnkonsekvenser
- kumulativa effekter (Näsängen etapp 2 och Kanalstaden, Södra Boulevarden, Täljöviken)
- påverkan på övriga lagskydd, såsom skydd av jordbruksmark.

Geografiskt avgränsas denna MKB till att omfatta planområdet och dess omedelbara närhet. I vissa frågor betraktas ett större område, exempelvis när det gäller hållbarhet och ekologiska spridningssamband.

Syftet med planen

Stadsutvecklingen i Näsängen ska ses som en del av utveckling av Åkersbergas centrala delar. Den är en fortsättning av utbyggnaden av Täljöviken och binder samman detta område med den framtida Kanalstaden, som tillsammans med angränsande områden omfattar minst ca 5 000 planerade nya bostäder m.m. och bygger ut Åkersberga tätort mot havet i söder. Genom utbyggnaden av Näsängen kopplas stadsbygden i Kanalstaden och Åkersberga också samman med utbyggnaden av bostäder längs Svinningevägen inom programområdena Åkers Runö och Täljö/Gottsunda, i enlighet med antagen fördjupad översiktsplan Täljöviken (FÖP).

Utveckling av hållbarhetsaspekterna är ett av planens huvudsyften. Genom att planera för en attraktiv småstadsmiljö, ges möjligheter att utveckla en tät småstadsmiljö med goda förutsättningar för lokal service, attraktiva mötesplatser och god kollektivtrafik. Grönstrukturen ska tas tillvara och utvecklas. Social hållbarhet ska uppnås genom samlad bebyggelse med attraktiva allmänna platser där det är tydligt vad som är allmänt och privat rum. Ekonomisk hållbarhet ska uppnås med effektivt markutnyttjande för attraktiv kvartersstad, där genomförandemodellen medger tidiga investeringar i hållbarhet.

Planens innehåll

Detaljplanens område omfattar ca 63,3 hektar varav ca 26 hektar är allmän plats, ca 18,5 hektar är kvartersmark och ca 18,5 hektar är vattenområde. Planen ska pröva möjligheterna till ny bebyggelse med ca 1 700 nya bostäder samt verksamhetslokaler i bostadshusens bottenvåningar, skola, förskolor, idrottsanläggningar och äldreboende. Detaljplanen utgör en första etapp av utbyggnadsområdet för Näsängen. Resterande del, Etapp 2, avses omfatta småhus.

Livsmedelsbutik, en skola, två förskolor samt en större restaurang med vattenutsikt planeras. Vid vattnet kommer promenader möjliggöras genom nyskapade stråk. En mindre badplats anordnas i sydöstra delen av planområdet. Nya vägar kommer att binda samman bebyggelsen i en tät kvartersstruktur.

Planområdet nås från Åkersberga centrum, via den planerade Kanalstaden, samt från Svinningevägen via Täljövikens huvudgata. Busstrafik ska gå längs planområdets huvudgata. Dispens för strandskydd (upp-rustning av brygga, ändrad användning av sjöbod, badplats) kommer att ansökas om efter det att planen har antagits.

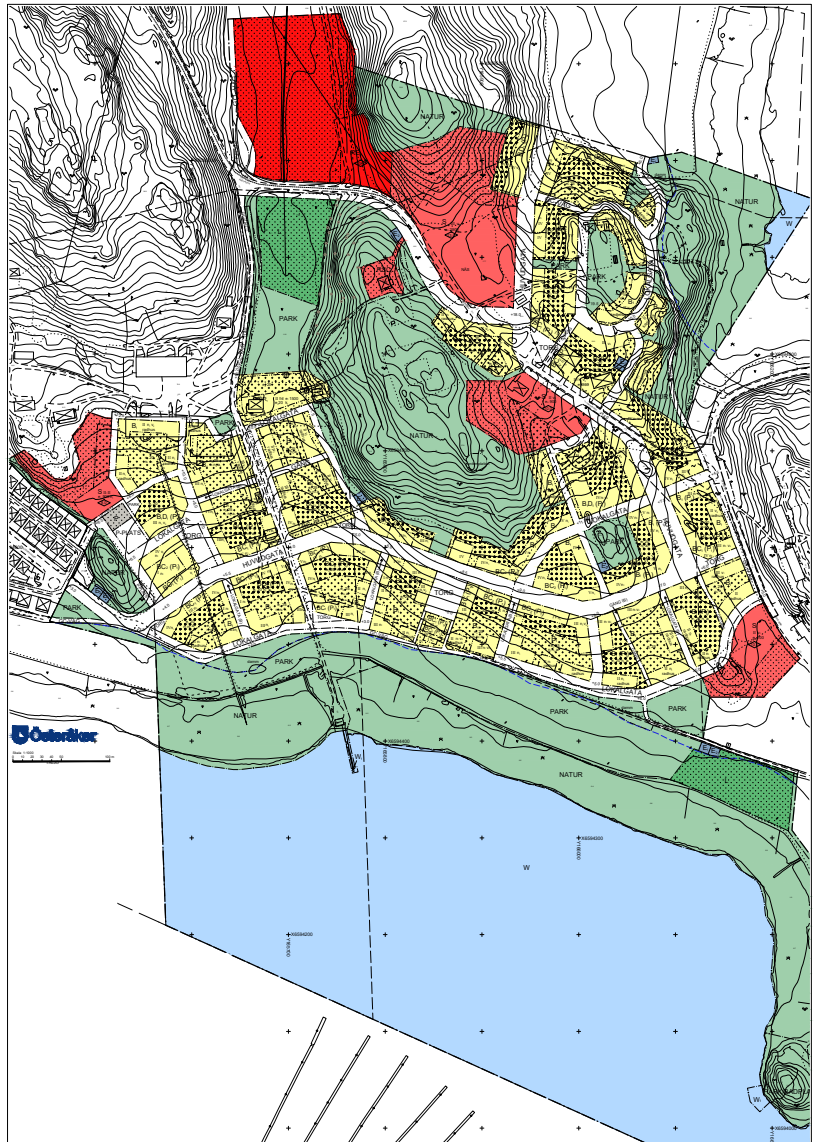
Planen kopplas till två skötselplaner för områdets natur- och parkmark, en för hela den inre vikens strandängar och en för planens övriga natur och parkmark. Skötselplanerna och den kompletterande åtgärdslistan ska antas samtidigt som planen och omfattar bl.a hävd av strandängar, skötsel av skogsbestånd, skötsel av alléträd, anpassning av byggskede, anläggning och skötsel av lekplatser m.m.

Aktuell detaljplan i förhållande till omgivande planer (Österåkers kommun). En större kartbild finns under Kumulativa effekter.

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Plankarta Näsängen etapp 1, 2021.

Illustrationsplan 2021. ÅWL.

Alternativ

För analys av olika möjliga scenario jämförs detaljplanens utförande med ett nollalternativ och två ytterligare alternativa utformningar av detaljplanens utförande. En jämförelse med ett nollalternativ är praxis i miljökonsekvensbeskrivningar för att utröna och jämföra vilka konsekvenser som kan väntas om detaljplanen inte genomförs.

Ytterligare alternativa förslag är praxis i miljökonsekvensbeskrivningar för att utreda om detaljplanen är lokaliserad till bästa möjliga plats för utförandet samt att analysera om detaljplanen är utförd på bästa möjliga sätt.

Alternativa lokaliseringar

Alternativa förslag till utveckling under arbetet med FÖP

Alternativa utformningar/förslag har prövats av Österåkers kommun inom ramen för arbetet med den fördjupade översiktsplanen (FÖP) för Täljöviken. Denna del har inte tydligt redovisats tidigare varför en kort sammanfattning av konsekvenser beskrivs här och en mer utförlig redovisning finns i bilaga 1 - *Redogörelse för lokaliseringsalternativ vid framtagande av fördjupad översiktsplan för Täljöviken, 2006*. I bilagan beskrivs även de olika alternativen kortfattat med text och illustration.

Även om ny kunskap kring värden och förutsättningar har tillkommit sedan FÖP-arbetet, bedöms prövningen av alternativa ytor för bebyggelseutveckling fortsatt vara aktuell. Viktigast är här den fördjupade analysen av hur klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar kan utvecklas inom ramen för översiktsplanen (ÖP), där ÖP beskriver hur en sammanhållen bebyggelse med koppling till Roslagsbanans stationer tar samma ytor i anspråk som FÖP föreslog. ÖP har också redogjort för hur större naturområden valts bort med hänsyn till behovet av tätortsnära ekosystemtjänster, i detta fall främst Björnungeskogen och Täljövikens stränder.

Sammanfattande bedömning av alternativa lokaliseringar

På sidan 21 sammanfattas även konsekvensbedömningen av de alternativa lokaliseringarna i tabellform.

- **Areella näringar, skogsbruk.** Av de fyra alternativen kan konstateras att skogsbruksmark påverkas marginellt för alternativ 3 och i viss mån för alternativ 1 och 4. Störst påverkan följer av alternativ 2.
- **Areella näringar, jordbruk.** Alternativ 2 innebär att endast fragmenterade delar av jordbruksmark tas i anspråk vid Runö, medan större ytor emellertid tas i anspråk vid Kanalstaden. I alternativ 3 förutsätter förslaget nedläggning av jordbruket, medan det i övrigt är genomtänkt och välbearbetat --och beskriver ett effektivt utnyttjande av hela områdesarealen. Alternativ 3 tar jordbruksmark i anspråk till stora delar vid Täljöviken, medan en större yta sparas inom Kanalstaden. För alternativ 1 och 4 förutsätter förslaget också en nedläggning av jordbruket, men förslagen beskriver i övrigt ingen effektiv markanvändning. Jordbruksmark tas i anspråk vid Kanalstaden men sparas till viss del vid Täljöviken.
- **Naturmiljö, värdefulla skogsmiljöer.** Av de fyra alternativen framgår att alternativ 3 innebär att höga skogliga naturvärden sparas och för alternativ 1 att stora delar av höga naturvärden sparas. I alternativ 2 kommer höga naturvärden i skogsmiljö att tas i anspråk i

stora delar. Alternativ 4 får till konsekvens att höga naturvärden i skogsmiljö fragmenteras.

- **Kulturmiljö.** Av de fyra alternativen kommer viss påverkan på Näs gårdsmiljö att uppstå med alternativ 1 och 3. Alternativ 2 och 4 innebär ingen påverkan på Näs gårdsmiljö.
- **Landskapsbild.** Landskapsbilden kopplat till kulturlandskapet vid Täljöviken bibehålls till viss del för alternativ 1 och alternativ 4. För alternativ 2 kommer kulturlandskapets landskapsbild vid Täljöviken att bibehållas och skogsmark försvinna. För alternativ 3 försvinner landskapsbilden kopplat till kulturlandskapet vid Täljöviken till största del.
- **Rekreation.** Alternativ 3 innebär att tillgängligheten till tätortsnära rekreationsområde ökar (Björnungskogen och Näsudden). Rekreationsmiljö i Björnungskogen försvinner i alternativ 2. I detta alternativ bibehålls miljön vid Täljöviken men är fortsatt svårtillgänglig. Ingen ökad tillgänglighet till Näsuddens naturreservat kommer ske. Alternativ 1 och 4 innebär relativt goda rekreationsmöjligheter i Björnungskogen och eventuellt ökad tillgänglighet till Täljöviken och Näsuddens naturreservat.
- **Vattenmiljö.** Samtliga alternativ innebär att enskilda avlopp ansluts till det kommunala nätet vilket medför en förbättring för vattenmiljön. Alternativ 2 innebär att näringsläckage till Täljöviken från åkermark fortsätter. Alternativ 1, 3 och 4 innebär att näringsläckagen till Täljöviken troligt minskar när arealen åkermark minskar. Samtliga alternativ föreslår bebyggelse inom strandskyddat område vid Tunafjärden. Alternativ 3 utgörs av bebyggelse i stor utsträckning även inom strandskyddat område vid Täljöviken och Lill- och Storträsk. Övriga alternativ föreslår ej bebyggelse inom strandskyddat område vid Täljöviken eller Lill- och Storträsk.
- **Risk och säkerhet.** Samtliga alternativ innebär stor översvämningsrisk vid Tunafjärden. För alternativ 3 föreligger även stor översvämningsrisk vid Täljöviken samt stor översvämningsrisk från skyfall vid Lill- och Storträsket. För alternativ 1, 2 och 4 har ingen översvämningsrisk identifierats från skyfall. Samtliga alternativ påverkas av buller från Roslagsbanan och väg 276. För samtliga alternativ har stabilitetsproblem identifierats för Kanalstaden.
- **Hållbart resande.** Alternativ 2 innebär att närhet till tågstation till största del ligger inom 1,2 km. Alternativ 1, 3 och 4 innebär att stora delar ligger inom 1,2 km till tågstation, men att exploateringen vid Täljöviken har längre än 1,2 km. Förutsättningar för busstrafik från Täljöviken till tågstationerna saknas för alternativ 1 och 4. Alternativ 3 utgörs av hög exploatering som ger goda möjligheter till god kollektivtrafik med buss.
- **Infrastruktur.** Alternativ 1 och 4 ger relativt goda möjligheter till anslutning till fjärrvärme och VA med samlad exploatering, dock inte vid Täljöviken eller villabebyggelsen vid Täljö/Svinninge. Alternativ 2 och 3 innebär goda möjligheter till anslutning till fjärrvärme och VA med hög och samlad exploatering.
- **Ekonomisk hållbarhet.** Samtliga alternativ innebär dyr grundläggning för väg och byggnader, antingen kopplat till låg exploatering eller stabilitetsproblem. För alternativ 1, 2 och 4 innebär det även höga samhällsekonomiska kostnader i förhållande till exploatering i de glesa delarna.

Tabell. Från Bilaga 1. Sammanfattning av konsekvenser av de olika alternativa lokaliseringsalternativen. Som jämförelse även konsekvenser av FÖP Täljöviken i blått. Österåkers kommun.

	Alternativ 1 - Brunnberg & Forshed	Alternativ 2 - BAU	Alternativ 3 - Arken	Alternativ 4 - Ahlqvist & Almqvist	MKB FÖP Täljöviken
Areella näringar, skogsbruk	- Skogsbruksmark påverkas till delar	- - Skogsbruksmark tas till stora delar i anspråk	0 Skogsbruksmark påverkas endast marginellt	- Skogsbruksmark påverkas till delar	0 Skogsbruksmark påverkas endast marginellt
Areella näringar, Jordbruk	- - Strukturen förutsätter en nedläggning av jordbruket och är förhållandevis gles. Den varken ianspråk eller lämnar marken fri. Jordbruksmark tas i anspråk vid Kanalstaden. Jordbruksmark sparas till del vid Täljöviken men fragmenteras med en "radby".	0 Endast fragmenterade delar av jordbruksmark tas i anspråk vid Runö. Jordbruksmark tas i anspråk vid Kanalstaden.	- Strukturen förutsätter nedläggning av jordbruket och får betraktas som genomtänkt och välbearbetad vid ett framtida utnyttjande av hela områdesarealen. Jordbruksmark tas i anspråk till stora delar vid Täljöviken. En större yta sparas inom Kanalstaden.	- - Strukturen förutsätter en nedläggning av jordbruket men den varken ianspråk eller lämnar marken fri. Jordbruksmark tas i anspråk vid Kanalstaden. Jordbruksmark sparas till del vid Täljöviken.	- Strukturen förutsätter nedläggning av jordbruket och får betraktas som genomtänkt och välbearbetad vid ett framtida utnyttjande av hela områdesarealen.
Naturmiljö, värdefulla skogsmiljöer	- Delar av höga naturvärden i skogsmiljö tas i anspråk.	- - Höga naturvärden i skogsmiljö tas i anspråk till stora delar.	+ Höga naturvärden i skogsmiljö sparas.	- Höga naturvärden i skogsmiljö fragmenteras.	+ Höga naturvärden i skogsmiljö sparas.
Naturmiljö, strandängar	+ Strandängarna påverkas inte.	+ Strandängarna påverkas inte.	- - Strandängarna med höga naturvärden tas i anspråk.	+ Strandängarna påverkas inte.	+ + Naturstränder bevaras. Skötsel av strandängar föreslås. Näsudden föreslås som naturreservat.
Kulturmiljö	- Viss påverkan på Näs gårdsmiljö.	+ Ingen påverkan på Näs gårdsmiljö.	- Viss påverkan på Näs gårdsmiljö.	+ Ingen påverkan på Näs gårdsmiljö.	- Viss påverkan på Näs gårdsmiljö.
Landskapsbild	- Landskapsbild kopplat till kulturlandskap vid Täljöviken bibehålls till del.	+/- Landskapsbild kopplat till kulturlandskap vid Täljöviken bibehålls. Skogsmiljön försvinner.	- - Landskapsbild kopplat till kulturlandskap försvinner till största del.	- Landskapsbild kopplat till kulturlandskap vid Täljöviken bibehålls till del.	- Landskapsbild kopplat till kulturlandskap vid Täljöviken bibehålls till del.
Rekreation	+ Relativt goda rekreativområden i Björnungskogen. Eventuellt ökad tillgänglighet till Täljöviken men inte till Näsuddens naturreservat.	- - Rekreativområden i Björnungskogen försvinner. Miljön vid Täljöviken bibehålls men är fortsatt svårtillgänglig. Ingen ökad tillgänglighet till Näsuddens naturreservat.	+ + Goda rekreativområden i Björnungskogen. Ökad tillgänglighet till Näsuddens naturreservat och till del till Täljöviken. Dock finns risk för att strandzonen vid Täljöviken upplevs privat.	+ Relativt goda rekreativområden i Björnungskogen. Eventuellt ökad tillgänglighet till Täljöviken och Näsuddens naturreservat.	+ + Tillgängligheten till ett mycket attraktivt tätortsnära rekreativområde ökar (Björnuskogen och Näsudden).
Vattenmiljö	0 Enskilda avlopp ansluts till det kommunala nätet vilket medför en förbättring för vattenmiljön. Troligen minskar också näringsläckagen till viken när arealen åkermark minskar. Viss bebyggelse inom strandskydd vid Täljöviken, och stor andel vid Tunafjärden.	- Ingen bebyggelse inom strandskydd vid Täljöviken, och stor andel vid Tunafjärden. Enskilda avlopp ansluts till det kommunala nätet vilket medför en förbättring för vattenmiljön. Läckage från åkermark fortsätter.	- - Bebyggelse i stor utsträckning inom strandskydd område, både vid Täljöviken, Tunafjärden och Lill- och Storträsk. Enskilda avlopp ansluts till det kommunala nätet vilket medför en förbättring för vattenmiljön. Troligen minskar också näringsläckagen till viken när arealen åkermark minskar.	0 Enskilda avlopp ansluts till det kommunala nätet vilket medför en förbättring för vattenmiljön. Troligen minskar också näringsläckagen till viken när arealen åkermark minskar. Ingen bebyggelse inom strandskydd vid Täljöviken, och stor andel vid Tunafjärden.	0 Enskilda avlopp ansluts till det kommunala nätet vilket medför en förbättring för vattenmiljön. Troligen minskar också näringsläckagen till viken när arealen åkermark minskar. Ingen bebyggelse inom strandskydd vid Täljöviken, och stor andel vid Tunafjärden.
Risk och säkerhet	- Stor översvämningsrisk vid Tunafjärden från höjda havsnivåer, men inte vid Täljöviken. Ingen översvämningsrisk identifierat från skyfall. Buller från Roslagsbanan och väg 276. Stabilitetsproblem i Kanalstaden.	- Stor översvämningsrisk vid Tunafjärden från höjda havsnivåer, men inte vid Täljöviken. Ingen översvämningsrisk identifierat från skyfall. Buller från Roslagsbanan och väg 276. Stabilitetsproblem i Kanalstaden.	- - Stor översvämningsrisk vid Täljöviken, Tunafjärden från höjda havsnivåer. Stor översvämningsrisk från skyfall vid Lill- och Storträsk. Buller från Roslagsbanan och väg 276. Stabilitetsproblem i Kanalstaden.	- Stor översvämningsrisk vid Tunafjärden från höjda havsnivåer, men inte vid Täljöviken. Ingen översvämningsrisk identifierat från skyfall. Buller från Roslagsbanan och väg 276. Stabilitetsproblem i Kanalstaden.	- Stor översvämningsrisk vid Tunafjärden från höjda havsnivåer, men inte vid Täljöviken. Ingen översvämningsrisk identifierat från skyfall. Buller från Roslagsbanan och väg 276. Stabilitetsproblem i Kanalstaden.
Hållbart resande	0 Till delar inom 1,2 km till tågstation. Låg exploatering runt Täljöviken som inte ger förutsättningar för busstrafik.	+ + Till största del inom 1,2 km till tågstation. Låg exploatering som inte ger förutsättningar för busstrafik.	+ + Till stora delar inom 1,2 km till tågstation. Runt Täljöviken över 1,2 km till tågstation. Hög exploatering ger goda möjligheter till god kollektivtrafik (med buss).	+ Till stora delar inom 1,2 km till tågstation. Runt Täljöviken över 1,2 km till tågstation. Låg exploatering som inte ger förutsättningar för busstrafik.	0 Till delar inom 1,2 km till tågstation. Låg exploatering runt Täljöviken som inte ger förutsättningar för busstrafik.
Infrastruktur	+ Relativt goda möjligheter med samlad exploatering, dock inte vid Täljöviken eller villabyggnaden vid Täljö/Svinninge.	+ + Goda möjligheter till anslutning till fjärrvärme och VA med hög och samlad exploatering.	+ + Goda möjligheter till anslutning till fjärrvärme och VA med hög exploatering.	+ Relativt goda möjligheter med samlad exploatering, dock inte vid Täljöviken eller villabyggnaden vid Täljö/Svinninge.	+ Relativt goda möjligheter med samlad exploatering, dock inte vid Täljöviken.
Ekonomisk hållbarhet	- - Projektekonomi - dyr grundläggning för väg och byggnader, antingen kopplat till låg exploatering eller stabilitetsproblem. Samhällsekonomi - Höga kostnader i förhållande till exploatering i de glesa delarna.	- - Projektekonomi - dyr grundläggning för väg och byggnader, antingen kopplat till låg exploatering eller stabilitetsproblem. Samhällsekonomi - Höga kostnader i förhållande till exploatering i de glesa delarna.	- Projektekonomi - dyr grundläggning för väg och byggnader kopplat till stabilitetsproblem.	- - Projektekonomi - dyr grundläggning för väg och byggnader, antingen kopplat till låg exploatering eller stabilitetsproblem. Samhällsekonomi - Höga kostnader i förhållande till exploatering i de glesa delarna	- - Projektekonomi - dyr grundläggning för väg och byggnader, antingen kopplat till låg exploatering eller stabilitetsproblem. Samhällsekonomi - Höga kostnader i förhållande till exploatering i de glesa delarna

Utifrån den kommunala bedömningsgruppens ställningstagande, valde man att gå vidare med en inriktning där jordbruksintresset fick stå tillbaka för tätortsutvecklingen och bevarande av ett värdefullt natur- och rekreationsområde. Därmed kunde man planera för en sammanhållen bebyggelse med goda lösningar för trafik och kollektivtrafik, men också bevara ett större sammanhängande naturområde med stor betydelse för rekreation och med höga naturvärden och fornlämningar. Värdefulla strandängar och strandområden föreslogs också bevaras och vårdas. Kontakten med vattnet har dock varit vägledande, eftersom den är en central del i utgångspunkterna till FÖP.

Översiktsplan och lokaliseringsanalys av ÖP

Olika möjligheter för utveckling har senare också prövats i arbetet med kommunens översiktsplan (ÖP 2040). I detta större perspektiv, har det blivit ännu tydligare att kommunens utveckling behöver ske väster om centrum och att Björnungeskogen har en central betydelse för tillgången till rekreationsområde för västra och centrala Åkersberga. Ny kunskap kring naturvärden har bekräftat värdet av skogen och strandängarna. Bedömningen av alternativa förslag till utveckling bekräftas således av analysen i ÖP, sett till hur den föreslagna bebyggelsen disponeras. Samtidigt har kraven på hållbar utveckling (och väsentligt samhällsintresse) blivit tydligare, vilket bl.a. ställt högre krav på attraktiv kollektivtrafik och därmed högre täthet och bättre sammanhållning av bebyggelsen. Principerna för avvägning mellan alternativa platser för bebyggelse finns beskriven i *Övergripande lokaliseringsanalys av Österåkers kommuns ÖP* (Österåkers kommun, 2020), med en fördjupning av relationen till projektet Näsängen i *Bilaga till Övergripande lokaliseringsanalys av Österåkers kommuns ÖP - projektet Näsängen* (Österåkers kommun, 2021).

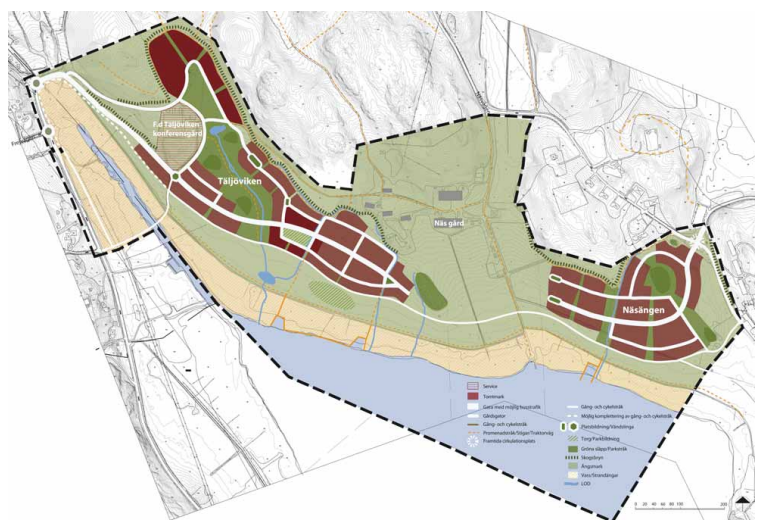
Alternativa utformningar

I detta MKB-dokument har två alternativa utformningar bedömts. Alternativ 1 med exploatering i enlighet med planprogrammet för Täljöviken-Näsängen samt alternativ 2 med cirka 50 % högre exploatering än planförslaget.

Då skötselplanerna är kopplade till detaljplaner antas skötselplan för strandängarna att gälla även för de alternativa utformningarna. Dock bedöms skötselplanen för naturområden i och runt bebyggelsen inte gälla i alternativ 1 då det inte finns några ekonomiska förutsättningar i detta alternativ samt att det inte finns lika detaljerad utformning i detta alternativ. Åtgärder kopplade till arter i artskyddsförordningen förutsätts genomföras. Dagvattenhanteringen förutsätts vara tillräcklig för att inte försämra miljö kvalitetsnormer för vatten.

Alternativ 1

En låg exploatering i form av främst småhus i enlighet med planprogram för Täljöviken och Näsängen (Österåkers kommun, 2010). Bebyggelsen för Näsängen är cirka ett 100-tal byggnader väster om Runö kursgård. Väganslutningar är otydliga med endast förslag på möjlig gata för busstrafik. Dagvatten ska hanteras i gröna släpp mellan bebyggelsen. Stora bryggsystem förslås längs strandlinjen med båtplatser. Bebyggelsen föreslås på åkermark och i ett barrblandskogsområde. Ambitionen är att göra Täljöviken tillgänglig för allmänheten som ett rekreationsområde, samtidigt som dess natur- och kulturvärden samt vattenkontakt värnas och stärks. Strandskydd, översvämningrisker, geologiska förhållanden samt terrängförhållanden har också påverkat programförslagets utformning.

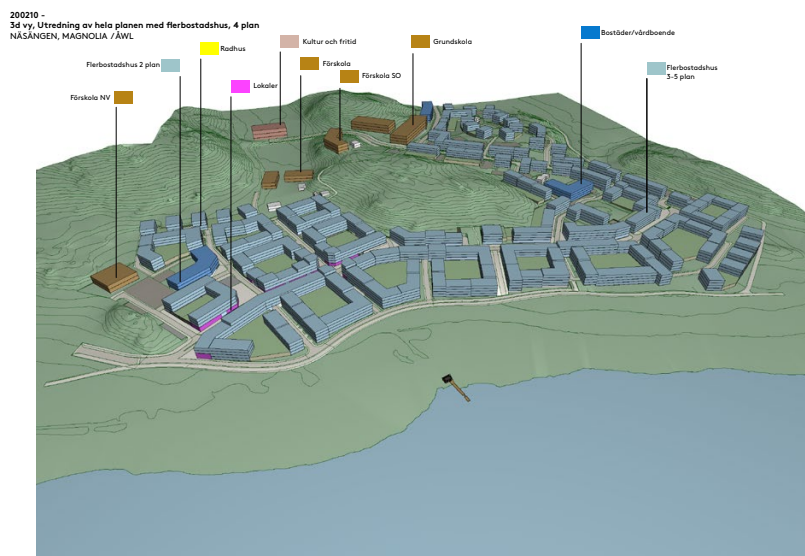
16 Godkännandehandling för Täljöviken-Näsängen 100517

Österåker

Alternativt förslag 1, i enlighet med planprogram för Täljöviken och Näsängen (Österåkers kommun, 2010).

Alternativ 2

Alternativ 2 är en högre exploatering med 4-våningshus i större delen av planområdet, vilket ger cirka 50 % fler boende. Utökningen ger krav på ytterligare en förskola, en utökning av skolan samt ytterligare parkeringsytor. Övriga strukturer som gatustruktur, lokaler, grönsstruktur är densamma som i huvudalternativet.

Alternativt utformning, förslag 2. Cirka 50% fler boende (ÄWL).

Nollalternativet

Nollalternativet definieras som miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling i en given framtid om ingen ny plan genomförs.

Täljö strandäng är till stora delar färdigbyggd och ligger i direkt anslutning till detaljplaneområdet i väster. Driften vid Näs gård bedöms upphöra.

Jordbruk

Nollalternativet innebär att nuvarande jordbruk, med odling av framför allt vall, övergår till ett mindre aktivt jordbruk med odling främst av foder till egna djur, för att på sikt upphöra. Inget aktivt jordbruk med spannmål avses bedrivas. Viss djurhållning med bete fortsätter inledningsvis.

De nuvarande brukarna av marken avser att minska jordbruksverksamheten, bland annat eftersom de anser att det är svårt att bedriva effektivt jordbruk då arealerna uppges vara för små, samt på grund av den nya bebyggelsen (cirka 11 hektar jordbruksmark bebyggd och 17 hektar är redan bebyggd i angränsande plan) och planerad bebyggelse i omkringliggande områden. Redan i dagsläget är slitaget på grödorna stort. Dessutom finns ont om andra lantbruk i närheten av planområdet, vilket medför att en utomstående brukare skulle ha långt att åka till jordbruksmarken inom planområdet. Sannolikheten att marken kommer att arrenderas av annan jordbrukare anses därför vara låg.

Jordbrukarna uppger att det i ett längre perspektiv inte heller är realistiskt med djurhållning på gården, då det varken är ekonomiskt eller arbetsmässigt hållbart. Inledningsvis fortsätter dock viss djurhållning.

Skogsbruk

Skogen inom planområdet sköts idag med naturvårdsinriktad skötsel, bl.a. med hänsyn till friluftslivets värden. Denna skötsel bedöms kunna fortsätta inom nollalternativet.

Naturekreation

I nollalternativet antas allmänheten fortsatt utnyttja de stigar som finns för promenader och cykelturer.

Bebyggelseutveckling

Ingen större bebyggelseutveckling utöver Täljö strandäng är att förvänta inom nollalternativet. Störst sannolikhet för tillkommande bebyggelse finns i sydost vid Runö kursgårds personalbostäder.

Kulturhistorisk utveckling

Flera kulturhistoriska byggnader vid Näs gård förfaller då de inte får nya användningsområden. Enligt nuvarande jordbrukare ska de två ekonomibyggnaderna rivras, då det är svårt att hitta rationella användningsområden för dem på grund av invändig stolpresning och behov av omfattande upprustning.

Vatten och avlopp

I dag finns enskilda anläggningar för vatten och avlopp inom planområdet som bedöms finnas kvar med nollalternativet.

Hävd av strandängar och ekhage

I dag hävdas en del av strandängarna genom oregelbundet bete, medan en del av ängarna långsamt växer igen. I nollalternativet fortgår betet i samma låga omfattning, med risk att upphöra helt, med långsam igenväxning som följd. Ekhagen i områdets norra del hålls idag öppna genom bete eller slåtter, en skötsel som ej är säkerställd inom nollalternativet. Alléträd skyddas idag av biotopskydd.

Vattenmiljön

Täljövikens vattenmiljö påverkas idag negativt av läckande näringsämnen från planområdets jordbruksmark. Detta läckage bedöms minska om jordbruket upphör. Den befintliga Näs brygga utgör idag en direkt påverkan på vattenvegetationen, där stenlagda partier har tagit mjukbottnar i anspråk.

Lagskydd och plansituation

Plansituation

Planområdet ingår som en del av den tätortsutveckling som föreslås enligt den fördjupade översiktsplan (FÖP) vilken har upprättats för området mellan Åkersberga och Täljö. Denna FÖP antogs 2006-08-16. Tätortsutvecklingen har också stöd i kommunens översiktsplan. I denna är stora områden kring Åkersberga tätort och Täljö markerade som tätortens huvudstråk och lokala knutpunkter som ska detaljplane-läggas. Näsängen är markerad som "bebyggelse tät med mix" vilket definieras som en variation av flerbostadshus, stadsradhus, radhus och småhus. Tätare och högre bebyggelse vid stråk/knutpunkter.

Österåker ingår i Sverigeförhandlingen för en förlängning av Roslagsbanan till Stockholm city. I och med Sverigeförhandlingen åtar sig kommunen att bygga 7 020 bostäder till 2035 i stationsnära lägen till Roslagsbanan vilket ska bidra till ett effektivt markutnyttjande i kollektivtrafiknära lägen och därmed en hållbar utveckling i kommunen.

I den regionala utvecklingsplanen (RUF5 2050) pekas Åkersbergas centrala delar ut som strategiskt stadsutvecklingsläge, de stationsnära områdena Rydbo, Täljö, Åkers Runö och Österskär som primära bebyggelselägen och övriga delar av tätorten samt Svinninge som sekundärt bebyggelseläge.

Inom planområdet finns en jordbruksfastighet, men inga gällande detaljplaner eller områdesbestämmelser.

Lagskydd

Planens påverkan i relation till lagskydd analyseras vidare under *Planens konsekvenser i relation till lagskydd*.

Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden 3 kap. MB

Ekologiskt särskilt känsliga områden, ESKO, 3 kap. 3 § MB

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Täljövikens vattenområde har i kommunens översiktsplan pekats ut som ESKO-område.

Jord- och skogsbruk är av nationellt betydelse, 3 kap. 4 § MB

Enligt 3 kap. 4 § MB är jord- och skogsbruk av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, och om detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Inom planområdet finns jord- och skogsbruksmark som påverkas av planen.

Miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. MB

Miljö kvalitetsnormer för luft

Kraven på luftkvalitet i utomhusluft bestäms i luftkvalitetsförordningen, SFS 2010:477. I förordningen finns miljö kvalitetsnormer (MKN) för kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, ozon, bensen, partiklar (PM10 och PM2,5), bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly. Vid planering, planläggning och tillståndsprövning ska kommuner och myndigheter iaktta gällande miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. 3 § miljöbalken.

Planen bedöms inte påverka luftkvalitet varför MKN för luft inte behandlas vidare.

Miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Vattenmyndigheten har ställt upp miljö kvalitetsnormer, MKN, för yt- och grundvatten för landets så kallade vattenförekomster, enligt 5 kap. miljöbalken och 4 kap. förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

Planområdet ansluter till vattenförekomsten Trälhavet. Enligt MKN ska god ekologisk status vara nådd 2027 samt god kemisk status uppnås till 2021.

Skydd av områden enligt 7 kap. MB

Naturreservat, 7 kap. 4 § MB

Sydöst om planområdet ligger Näsuddens naturreservat. Planen bedöms inte ha någon direkt påverkan på naturreservatet.

Biotopskydd, 7 kap. 11 § MB

Sådana mark- eller vattenområden som anges i bilaga 1 i förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. omfattas av generellt biotopskydd enligt 7 kap. 11 § första stycket miljöbalken. Det gäller bland annat åkerholmar, vattensamlingar i jordbruksmark, och alléer. Länsstyrelsen prövar frågor om dispens och får besluta om de åtgärder som behövs för att vårda områdena.

Inom planområdet finns fem åkerholmar, fyra alléer, två områden med röjningsrösen samt två diken som omfattas av lagskyddet.

Strandskydd, 7 kap.13-15 §§ MB

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Längs Täljöviken råder strandskydd om 100 meter på land och i vatten. Inga anläggningar är planerade inom strandskyddat område.

Tillståndsplikt för vattenverksamhet enligt kap. 11 MB

Anläggande av dagvattendammar omfattas av bestämmelserna kring vattenverksamhet i 11 kap. MB och Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. Generellt krävs tillstånd för vattenverksamhet, för mindre åtgärder kan det räcka med anmälan. För den aktuella planen kommer anläggande av dagvattendammar att omfattas av bestämmelserna och kräva en anmälan/tillstånd. Mindre förbättring i strandzonen kommer att hanteras för hela skötselplaneområdet runt Täljöviken i en separat anmälan.

Artskyddsförordningen

Arter upptagna i artskyddsförordningen skyddas enligt 4 § (starkare skydd, om de står på bilaga 1 och är märkta N eller B om fågel) eller 6 §.

I området förekommer en rad arter i form av fåglar och fladdermöss, vilka är lagskyddade enligt artskyddsförordningen. Artskyddsutredningar som beskriver påverkan på arterna har genomförts för fåglar respektive fladdermöss. Dessa utredningar redovisas i bilagor till denna MKB. Även kompletterande inventeringar som ligger till grund för artskyddsutredningarna redovisas i bilagor till denna MKB.

Skydd enligt kulturmiljölagen, KML

Fornlämningar

Fornminnen skyddas i enlighet med 2 kap. kulturmiljölagen (KML: 1988:950). Ingrepp eller annan förändring kräver Länsstyrelsens tillstånd. Ingrepp i närheten kräver troligen arkeologisk förundersökning.

Inom planområdet finns ett fornlämningsområde och nio övriga kulturhistoriska lämningar.

Del 2 Konsekvensbedömningar

Metodik

För bedömning av konsekvenser har flera underlagsrapporter tagits fram specifikt för MKB-arbetet. Dessa rapporter ligger till grund för bedömningarna i denna rapport.

Konsekvensskala

Konsekvenser har bedömts från noll till fyra för såväl positiva som negativa konsekvenser (Tabell 2 på nästa sida). Skalan av konsekvenser relaterar till det värde som berörs, men också till miljöpåverkans relation till miljökvalitetsnormer, nationella riktvärden, gränsvärden och miljömål.

Bedömning av lagskyddade arter

Bedömningsgrunder av lagskyddade arter beskrivs i de separata artskyddsutredningarna.

Osäkerhet i bedömningarna

Det framtida exploateringsavtalet ska knyta kommunen och exploatörerna till ett genomförande av gestaltungsprogram, hållbarhetsprogram, skötselplaner och åtgärder för skyddade arter. Lagrummet för att juridiskt binda exploatörer till detaljerade krav för hållbarhet är begränsad. En tydlighet i plan, planbeskrivning och exploateringsavtal gör dock ett genomförande av hållbarhetsaspekterna trovärdigt.

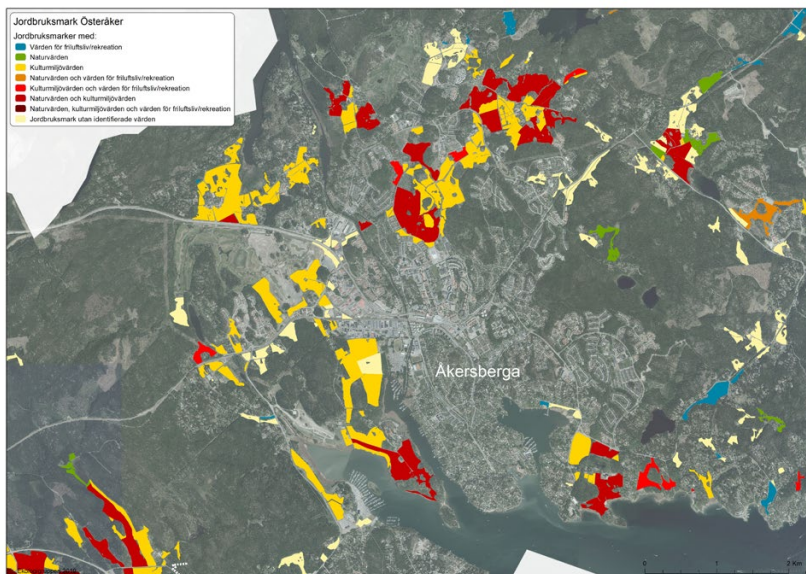
Tabell 2. Konsekvensskala

Konsekvenser	Naturvärden, kultur, rekreation	Vatten, Hälsa och säkerhet	Övriga hållbarhetsparametrar
+ 4 Mycket stora positiva konsekvenser	Betydande förbättrande påverkan på högsta/högt naturvärde (SIS klass 1 och 2) nationellt eller regionalt värdefulla objekt.	Bidrar tydligt till att förbättra nuvarande överskridna MKN, rikt- och gränsvärden.	Bidrar tydligt till att utveckla hållbarhetsprestanda för regionen eller nationen i någon aspekt, eller för kommunen i flera betydande aspekter.
+ 3 Stora positiva konsekvenser	Begränsad positiv påverkan på högsta/högt naturvärde (SIS klass 1 och 2) nationellt eller regionalt värdefulla objekt, eller betydande positiv påverkan på kommunala värden och påtagliga naturvärden (SIS klass 3).	Bidrar till att förbättra nuvarande överskridna MKN, rikt- och gränsvärden.	Bidrar tydligt till att utveckla hållbarhetsprestanda för kommunen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i flera betydande aspekter.
+ 2 Märkbara positiva konsekvenser	Liten positiv påverkan på högsta/högt naturvärde (SIS klass 1 och 2), nationellt eller regionalt värdefulla objekt eller begränsad påverkan på påtagliga naturvärden (SIS klass 3) och kommunala värden eller omfattande påverkan på visst naturvärde (SIS klass 4) och lokala värden.	Förbättrar delvis nationella MKN, rikt- eller gränsvärden.	Bidrar tydligt till utveckling av hållbarhetsprestanda för stadsdelen eller kommundelen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i flera mindre betydande aspekter.
+1 Små positiva konsekvenser	Liten positiv påverkan på påtagliga naturvärden (SIS klass 3) och kommunala värden, eller mindre konsekvenser för visst naturvärde (SIS klass 4) och lokala värden.	Uppfyller MKN och nationella rikt- och gränsvärden, men kan på ett icke betydelsefullt sätt förbättra aspekter av dessa.	Bidrar i någon mån till utveckling av hållbarhetsprestanda för stadsdelen, kommundelen eller helt lokalt.
+/- 0 Inga eller obetydliga konsekvenser	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för de kända värdena.	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för de kända värdena.	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för hållbarhetsprestandan.
- 1 Små negativa konsekvenser	Liten negativ påverkan på påtagliga naturvärden (SIS klass 3) och kommunala värden, eller mindre konsekvenser för visst naturvärde (SIS klass 4) och lokala värden.	Uppfyller MKN och nationella rikt- och gränsvärden, men kan på ett icke betydelsefullt sätt motverka aspekter av dessa.	Försämrar i någon mån hållbarhetsprestanda för stadsdelen, kommundelen eller helt lokalt.
- 2 Märkbara negativa konsekvenser	Liten negativ påverkan på riksobjekt eller värden av regionalt intresse eller begränsad påverkan på värden av kommunalt intresse eller omfattande påverkan på större lokala värden.	Uppfyller MKN, men inte i alla dess aspekter. Uppfyller huvudsakligen nationella rikt- eller gränsvärden, men inte i alla dess delar eller avseenden.	Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för stadsdelen eller kommundelen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i flera mindre betydande aspekter.
- 3 Stora negativa konsekvenser	Begränsad negativ påverkan på högsta/högt naturvärde (SIS klass 1 och 2) nationellt eller regionalt värdefulla objekt, eller betydande påverkan på kommunala värden och påtagliga naturvärden (SIS klass 3)	Riskerar att överskrida miljökvalitetsnormer eller nationella rikt- eller gränsvärden för miljö.	Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för kommunen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen betydande aspekter.
- 4 Mycket stora negativa konsekvenser	Betydande negativ påverkan på högsta/högt naturvärde (SIS klass 1 och 2), nationellt eller regionalt värdefulla objekt.	Överskrider tydligt miljökvalitetsnormer eller nationella rikt- eller gränsvärden för miljö.	Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för regionen eller nationen i någon aspekt, eller för kommunen i flera betydande aspekter.

Areella näringar

Beskrivning av värden för areella näringar grundas på:

- Österåkers kommun. 2020. Jordbruksmarksstrategi för Österåkers kommun. Strategi för hur jordbruksmarkens värden beaktas i planering och utveckling.
- Österåkers kommun. 2020. Övergripande lokaliseringsanalys kopplad till Österåkers kommuns ÖP 2040.
- Österåkers kommun. 2021. Bebyggelse på jordbruksmark i projektet Näsängen. Bilaga till Övergripande lokaliseringsanalys för Österåkers kommun.
- Ekologigruppen. 2020. PM Kartläggning av jordbruksmark i Österåkers kommun.
- Aktuell skogsbruksplan.
- Bedömningar för pollinering och skadereglering relaterar till skog- och jordbruk.

Karta från PM Kartläggning av jordbruksmark i Österåkers kommun (Ekologigruppen, 2020).

Areella näringar i nuläget

Jordbruk

Jordbruk har bedrivits på Näs sedan yngre järnåldern. Inom planområdet finns cirka 20 hektar jordbruksmark som är aktivt brukad. Direkt väster om planområdet är bostadsområdet Täljö strandäng i stort färdigställt och cirka 11 hektar jordbruksmark har bebyggts.

Under planprocessen har en jordbrukare framfört att förutsättningarna för att bedriva jordbruk med de förändringar inom området som redan har genomförts, bl.a. första bostadsområdet på Näs (Täljö strandäng), inte är hållbart över tid, vare sig ekonomiskt eller miljömässigt. Strax norr om planområdet brukas ytterligare 40 hektar (framtida Kanalstaden). Båda jordbruksmarkerna brukas framför allt med spannmål och vall.

Jordbruksmark i Österåkers kommun har kartlagts med hjälp av Jordbruksverkets blockdatabas, Fastighetskartan, Ekonomiska kartan från 1952 samt genom flygbildstolkning. Alla underlag har verifierats genom flygbildstolkning. Jordbruksmark och potentiell jordbruksmark har i kartan kombinerats med natur- kultur- och rekreativa värden. För Näsängen är det till stora delar jordbruksmark som har kulturmiljövärden. Dock finns ett band där jordbruksmarken även sammanfaller med rekreativa värden och den marken kommer att fortsätta vara rekreativmark, men som parkmark med skötsel i enlighet med skötselplanen.

Jordbruksmarken kring Näs gård brukas genom arrende. Den nuvarande brukaren avser lägga ner jordbruket då det inte lönar sig ekonomiskt.

På lång sikt kommer befolkningsökning, klimatförändringar och sannolikt högre transportkostnader att förändra de globala förutsättningarna för livsmedelsproduktion och distribution. Betydelsen av regional och lokal livsmedelsproduktion kan förväntas att öka som en följd av detta och som ett led i strategier för ökad försörjningssäkerhet. Tätortsnära jordbruksmark kommer därför att värderas högre. En lokaliseringsanalys av översiktsplanen, med en bilaga för Näsängen (Österåkers kommun, 2020) har genomförts för att tydliggöra avvägningarna. En kommunal jordbruksmarksstrategi har antagits.

Skogsbruk

Idag finns cirka 20 hektar produktiv skogsmark inom planområdet, varav majoriteten består av tall. Delar av den är fragmenterad kring den östra delen av Näs vägen, men skogsmarken norr om Näs gård hänger samman med ett större sammanhängande skogsbruksområde. Medelboniteten är cirka 5,9 skogskubikmeter per hektar och år, det vill säga något lägre än medelboniteten i Stockholms län.

Enligt skogsvårdsplanen ska skogen skötas rekreations- och naturanpassat. Andelen lövträd och död ved ska öka. Rekreationsanpassningen medför att skogsbruket är relativt småskaligt. I ett senare skede då skogen vuxit till och blivit äldre finns dock goda produktionsmöjligheter.

Återcirkulering av näringsämnen

Planområdets jordbruksmark medför att det finns goda förutsättningar för återcirkulation av näringsämnen eftersom den utöver själva produktionen har potential att lokalt omsätta närsalter från rötslam och kompost. Idag förekommer dock inget sådant kretslopp.

Pollinering och skadereglering

Sannolikt är tillgången på pollinerande insekter god, då det småskaliga jordbrukslandskapet erbjuder goda miljöer för många pollinerare, exempelvis humlor, bin, blomflugor och fjärilar. Inom planområdet finns lämpliga boplatser vid åkerholmar, dikesgrenar samt bryn miljöer vid strandängar och åkerholmar. Även för jordbrukets skadereglerare bedöms förutsättningarna vara goda. Bland skadereglerarna finner vi exempelvis blomflugornas larver, fåglar, spindlar och tvestjärtar.

Planområdets betydelse för skogsbrukets skadereglerare är troligen lägre då tillgången till lämpliga miljöer, såsom död ved, är mindre god.

Areella näringar som ekosystemtjänster

- De areella näringarna rymmer flera olika ekosystemtjänster. Jordbruk, skogsbruk och fiske hör till de **producerande ekosystemtjänsterna**, medan funktioner som är knutna till dessa näringar bidrar med att bland annat höja kvaliteten på eller avkastningen från dem. Exempel är återcirkulering av näringsämnen samt pollinering och skadereglering som klassas som **reglerande ekosystemtjänster**.
- De ekosystemtjänster som är knutna till areella näringar är helt nödvändiga för att dessa näringar ska kunna fungera.

Konsekvenser av föreslagen plan

Jordbruk

-3, stora negativa konsekvenser då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och bruk av närliggande jordbruksmark har försvårats eller kommer att försvåras.

Planen medför att de cirka 20 hektar jordbruksmark som finns inom området kommer att få ny markanvändning. Av planområdets 20 hektar, är cirka 5 hektar planerade som parkmark som inte bebyggs. Cirka 1,5 hektar av dessa kommer upplåtas som stadsodling enligt framtida behov. Ytterligare parkmark har möjlighet att vara odlingsmark. På kvartersmark kan ytterligare odlingsytor utvecklas om de boende och fastighetsägarna väljer det. Planförslaget ger utrymme om cirka 10 kvadratmeter odlingsyta per lägenhet och cirka 10 kvadratmeter odlingsyta per småhus.

Jordbruksmarken runt Näs gård har redan minskat i och med det nya bostadsområdet Täljö strandäng. Här har cirka 11 hektar jordbruksmark redan fått ändrad markanvändning.

Eftersom tätortsnära jordbruksmark är av stor vikt framför allt för framtida behov, medför förlusten av dessa marker stora negativa konsekvenser för de regionala och kommunala försörjningsmöjligheterna.

Översiktsplanen gör gällande att viss tätortsnära jordbruksmark kan komma att tas i anspråk för centrala utvecklingsområden. En lokaliseringsanalys av översiktsplanen, med tillhörande kompletterande bilaga har genomförts (Österåkers kommun, 2020, 2021). Lokaliseringsanalysen visar hur översiktsplanens syfte varit vägledande för lokaliseringen, nämligen att åstadkomma ett väsentligt tillskott av bostäder inom ramen för klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar. De principer för lokalisering som använts i arbetet med ÖP har givit ett samlat urval av områden som kan förverkliga planens syfte.

I de största utvecklingsområdena, där Näsängen är en del, är utvecklingen inte möjlig utan att bebyggelsen sker på jordbruksmark. Valet av plats grundar sig dock på svårigheter att på ett tillfredställande sätt tillgodose bebyggelsebehovet på annan mark samt goda förutsättningar att skapa klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar med stor betydelse för kommunens utveckling. Alternativa områden till dessa har beaktats i arbetet med översiktsplanen, men undantagits då de antingen inte bedömts kunna bidra med den önskade hållbarheten eller inte bedömts vara godtagbara från samhällsbyggnadssynpunkt (främst för att kunna tillgodose behovet av tätortsnära ekosystemtjänster).

Planområdets utbyggnad är en del av den tätortsutveckling som stöds både av FÖP och ÖP och som ansluter till regional stadsbygd och regionalt järnvägsspår. Planen medger ett betydande tillskott av bostäder inom ramen för en hållbar samhällsutveckling och bedöms därför utgöra ett väsentligt samhällsintresse.

Alternativa områden utanför jordbruksmarken uppvisar inte likvärdiga funktionella och tekniskt lämpliga förutsättningar inom en rimlig ekonomisk ram. Bebyggelsen bedöms i enlighet med detta vara förenlig med 3 kap. 4 § 2 st. miljöbalken. Även Jordbruksmarksstrategins riktlinjer för väsentligt samhällsintresse uppfylls.

Konsekvenserna av planerna för Näsängen mildras av att en del av åkermarken inte bebyggs utan blir parkmark med planbestämmelse

möjlighet till odling, samt att stadsdelen utformas på ett sätt som gynnar lokal tätortsnära odling och gör den resterande odlingsbara marken tillgänglig. Det finns även möjligheter till återcirkulation av näringsämnen.

Skogsbruk

-1, små negativa konsekvenser för skogsbruk då andelen skogsbruksmark som tas i anspråk är liten.

Endast en mindre del brukad skog kommer att tas i anspråk för utbyggnaden inom detaljplanen, samtidigt försvåras bruk av kvarvarande skogsmark på grund av fragmentering. Skogen brukas idag lågintensivt enligt naturvårdsinriktad skötselplan.

Pollinering och skadereglering

+1, små positiva konsekvenser bedöms uppstå för pollinering eller skadereglering med planförslaget.

Det lokala behovet av ekosystemtjänsterna pollinering och skadereglering är mindre i planalternativet än i dagsläget. Ur ett större perspektiv, samt i viss mån för kolonilotterna inom planområdet, är det dock viktigt att dessa tjänster värnas. Föreslagen skötselplan för strandängar och vegetation inom stadsdelen bedöms medföra att förutsättningar för både pollinerare och skadereglerare bevaras. Positivt är också att skogsbyn inom området ska skötas. Sammantaget bedöms små positiva konsekvenser uppstå för denna ekosystemtjänst inom området.

Förslag till åtgärder

- Anlägg blommande remsor på parkmark - planera dessa så att de blommar hela säsongen, det vill säga att det ska alltid ska finnas någon art som blommar.
- Bevara solbelysta gläntor och bryn då de ofta fungerar som övervintningsplatser för både pollinerare och skadereglerare. Städa inte dikesrenar och kvarvarande natur.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Jordbruk

-3, stora negativa konsekvenser då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och fragmenteras och bruk av närliggande jordbruksmark försvåras.

Bedöms likvärdigt planförslaget, även om markanspråk är mindre ger fragmentering av jordbruksmarken försvårande förutsättningar för fortsatt jordbruk.

Skogsbruk

-1, små negativa konsekvenser för skogsbruk då andelen skogsbruksmark som tas i anspråk är liten.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Pollinering och skadereglering

+/- 0, inga konsekvenser bedöms uppstå för pollinering eller skadereglering.

Bedöms ge sämre förutsättningar för ekosystemtjänsterna då förbättringar och förstärkningar enligt skötselplan troligt inte kommer att

genomföras. Villatomterna kan dock ge en viss förstärkning.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Jordbruk

-3, stora negativa konsekvenser då tätortsnära jordbruksmark tas i anspråk och bruk av närliggande jordbruksmark försvåras.

Bedöms likvärdig planförslaget då markanspråk är likvärdig och förutsättningar för fortsatt jordbruk inte är möjligt.

Skogsbruk

-1, små negativa konsekvenser för skogsbruk då andelen skogsbruksmark som tas i anspråk är liten.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Pollinering och skadereglering

+1, små positiva konsekvenser bedöms uppstå för pollinering eller skadereglering.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av nollalternativet

Jordbruk

- 1, Små negativa konsekvenser för jordbruket med nollalternativet.

Nollalternativet medför att högproduktiv jordbruksmark brukas mindre aktivt än i dag och i värsta fall läggs ner. På lång sikt riskerar den att växa igen, men inom de närmaste åren hålls den öppen med odling av vall. Ensidig odling av vall för foder försämrar jordbruksmarkens produktionsförmåga. Möjligheterna att återuppta aktivt jordbruket kan dock finnas kvar, vilket medför att de negativa konsekvenserna blir små. Då Täljö strandäng har tagit cirka 11 hektar jordbruksmark i anspråk har redan möjligheterna att bedriva jordbruk försvårats, varför de negativa konsekvenser mildras något.

Inom nollalternativet finns möjligheterna till återföring av näringsämnen kvar och kan utnyttjas om aktivt jordbruk i ett framtida skede skulle återupptas inom området.

Skogsbruk

+/- 0, Inga konsekvenser då förutsättningarna för skogsbruk inom planområdet är oförändrade.

Med nollalternativet kan skogsbruket inom planområdet fortgå enligt den naturvårdsinriktade skötselplanen.

Pollinering och skadereglering

- 1, nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser för pollinering och skadereglering.

Då strandängarna betas bevaras i viss mån miljöer för pollinerare och jordbrukets skadereglerare. I takt med att strandängarna växer igen försämrar förutsättningarna för dessa djur, varför konsekvenserna för dessa ekosystemtjänster bedöms vara små negativa.

Landskapsbild

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Beskrivning av värden för landskapsbild grundas på:

- Ekologigruppen. 2012. Landskapsanalys med naturinventering.
- Fotografier mars 2020.
- Illustrationer (ÅWL)

Landskapsbilden i nuläget

Landskapsbilden präglas idag till del av närheten till vattnet och den omgivande skärgårdsmiljön samt det småskaliga kulturlandskapet med kontraster mellan den täta skogen och de öppna markerna. Med en färdigbyggd detaljplan i direkt anslutning präglas landskapsbilden även av strandnära bebyggelse.

Detaljplaneområdet är lokaliserat i direkt anslutning till Täljöviken i söder, Tunafjärden i nordost, direkt anslutning till ny bebyggelse samt det småbrutna jordbrukslandskapet kring Näs gård. Området innefattar såväl kuperade skogsområden som flackare jordbruksmark och strandängar som sluttar ner mot Täljöviken. Här möjliggörs utblickar över de öppna markerna och ut över Svinninge på andra sidan Täljöviken i söder. Detaljplaneområdet är också väl synligt från Svinninge med utblickar över ny bebyggelse samt till del ett småskaligt jordbrukslandskap på andra sidan viken.

Inom detaljplaneområdet finns idag befintliga byggnader i form av bebyggelse inom Näs gård, ett antal enfamiljshus och två mindre flerfamiljshus. Näs gård ligger placerat i landskapet med skogsbeklädda höjder i norr och öster som ramar in gårdsmiljön och förstärker utblickarna söderut över de öppna jordbruksmarkerna, strandängarna och Täljöviken. Kring Näs gård finns planterade alléer och trädrader som stärker gårdsmiljöns kulturhistoriska karaktär. I direkt anslutning i väster ansluter nybyggda hus och vägar vilket påverkar gårdsmiljön negativt. Strax norr om gårdsmiljön går en dalgång med en öppen betesmark mellan två skogsbeklädda höjdryggar. Detta landskapsrum är karaktärsfullt och präglas starkt av den ekbacke som kantar betes-

Kriterier för bedömning av konsekvenser för landskapsbild

Bedömningarna utgår från:

- Det nationella miljömålet *god bebyggd miljö*: "Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."

Dagens landskapsbild där Täljö strandäng till stora delar är färdigbyggd.

Bebyggelse i Täljö strandäng i förhållande till ladorna.

Landskapsbild som kulturell ekosystemtjänst

- En tilltalande landskapsbild rymmer ofta kulturella ekosystemtjänster. Vackra utblickar, möjligheten att uppleva årstidsvariationer och upplevelsen av kulturlandskap ger både hälsa, fritidsupplevelser och estetiska värden. Storslagna vyer och upplevelsen av tyst och till synes orörd natur ger andlig och intellektuell inspiration hos många.

marken i öster samt allén utmed vägen i väster. De öppna jordbruksmarkerna omges av skog och kantas i söder av strandängar. Mellan Näs gård och Runö kursgård går en traktorväg och längs med den betade strandängen finns en mindre stig. De artrika brynzonerna och åkerholmarna är värdefulla inslag i de öppna landskapsrummen och bidrar till en småskalighet och variation i rumsupplevelsen.

Detaljplaneområdet kantas av Runö kursgård som ligger inbäddad bland tallarna på höjden i öster. I anslutning till denna anläggning finns en bollplan, en solcellspark och en skulptur föreställande ett vikingaskepp. Härifrån tar man sig vidare ut till Näsuddens naturreservat. I områdets nordöstra del höjer sig skogsmarken och möter här Tunafjärden på ett effektivt sätt. Härifrån finns möjlighet att se över till Österskär. På samma sätt är denna del av området väl synligt från flera platser i Österskär och från Trälhavets båtklubb.

Strax väster om detaljplaneområdet är ett helt nytt område med ca 350 nya bostäder i form av enfamiljshus, radhus och flerfamiljshus i stort färdigbyggt. Detta innebär att den tidigare rofyllda lantliga miljön redan till del är förändrad.

Landskapsbild med den nya bebyggelsen.
Från gestaltungsprogrammet. (ÅWL, 2021).

Konsekvenser av föreslagen plan

Ett genomförande av planen kommer att innebära en stor förändring av områdets landskapsbild. Det som idag upplevs som delvis ett rofyllt kulturlandskap kommer att förtas och istället upplevas som en stadsdel med liv och rörelse. Den nya bebyggelsen väster om aktuell plan har redan medfört ett uppbrytande av landskapet. Då den aktuella planen ansluter till den nya bebyggelsen, kommer den inte att medföra ytterligare sönderdelning av landskapet, men fortsätta en omvandling av landskapsbilden.

Den planerade bebyggelsen kommer enligt plankartan inte att vara högre än bergkullarnas trädtoppar. Topografin ska beaktas, med undantag från ett område nära strandområdet, där en utfyllnad planeras om ca 2 meter och längs delar av huvudgata på grund av krav från SL. Skogsmiljö ska bevaras, främst på allmän platsmark, enligt skötselplan.

Genomförandet av planen innebär att delar av det småskaliga jordbrukslandskapet och befintlig gårdsbebyggelse försvinner och inte längre kommer att vara läsbar. Befintliga alléer i landskapet kommer att bevaras till stora delar och kan bidra till att återkoppla stadsdelens karaktär och landskapsbild till det historiska landskapet.

Skogen kommer att påverkas genom att den blir glesare och med inslag av bebyggelse, gator och parkmark. En stor del av kvartersmarken kommer också att innebära att skogen ersätts med gemensamma gårdar

och trädgårdar eller parkeringsplatser. Den karaktäristiska ekbacken och den intilliggande ekhagen kommer att bevaras och då hagmarken ska hållas öppen och skogsbrynen och ekbacken skötas på ett naturvårdsenligt sätt, kommer landskapsbilden i detta område att behålla sin befintliga och historiskt kopplade karaktär.

I vissa delar av området behöver marken höjas för att klara möjlig framtida höjning av havsnivån. Det är svåröverskådligt i vilken omfattning detta ytterligare kan påverka landskapsbilden.

När strandängarna hävdas och sköts enligt skötselplan kommer detta område att bevaras öppet och upplevas som omhändertagna och mer kulturhistoriskt riktiga.

Området sett utifrån

Landskapsbilden från Svinninge kommer att bli ytterligare förändrad. Utblickarna över ett, till delar, småskaligt jordbrukslandskap kommer helt att ersättas av vyer över en tät och småskalig bebyggelse i backen upp mot skogen. På samma sätt är området synligt från Österskär, men eftersom härifrån skönjbara byggnader inte förväntas bli högre än de omgivande träden kommer inte landskapsbilden att påverkas märkbart.

Konsekvenser av alternativ 1

Konsekvenserna av alternativ 1 bedöms vara likvärdig huvudförslaget genom att upplevelsen av kulturlandskapet även försvinner i detta alternativ. Bevarande och skötsel av kulturlandskapselement såsom alléer, ekbacke, skogsbryn, kommer troligt inte kunna genomföras.

Konsekvenser av alternativ 2

Konsekvenserna av alternativ 2 bedöms likvärdig huvudförslaget, med undantag av att landskapsbilden från Svinninge blir än mer märkbar med enhetligt högre bebyggelse och känslan av småstadskaraktär uteblir.

Konsekvenser för landskapsbild med nollalternativ

Nollalternativet innebär att jordbruksverksamheten i området fortgår men i mindre utsträckning. Det medför att det som idag är åkermark kommer att förbli öppet och det kulturhistoriska och småbrutna odlingslandskapet fortfarande till delar kommer att vara läsbart med öppna marker omgivet av täta skogsområden och med inslag av åkerholmar. Den nya bebyggelsen i Täljö strandäng påverkar redan idag landskapsbilden.

Nollalternativet innebär att betet av ekhagen skulle fortgå och att strandängarna kommer att betas sporadiskt i samma utsträckning som idag. Strandängarna förväntas därmed långsamt växa igen och landskapsbilden successivt påverkas i allt större utsträckning.

Kriterier för bedömning av konsekvenser för kulturmiljö

Bedömningarna utgår från:

- Det nationella miljömålet god bebyggd miljö: "Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."

Kulturmiljö

Beskrivning av värden för kulturmiljö grundas på:

- Stiftelsen Kulturmiljö, Kihlstedt. 2013. Arkeologisk utredning, Näs 7:1 m.fl.
- Stockholms länsmuseum, Lilja. 2005. Kulturmiljöinventering, Österåkers socken och kommun.
- Tyréns. 2012. Antikvarisk förundersökning, Näs gård, Österåker.
- Tyréns. 2014. Konsekvensbeskrivning, Näs gård, Österåker.
- Riksantikvarieämbetets webbtjänst Fornsök.

Kulturmiljövärden i nuläget

Det kulturhistoriska landskapet

Planområdet har en lång historia av jordbruk, troligen sedan yngre järnålder, och marken kring Näs gård har hävdats sedan samma tid (Tyréns, 2014). Landskapet karaktäriseras av äldre jordbrukslandskap med åkrar med åkerholmar och impediment. De öppna markerna, framförallt strandängarna, är sedan 1990 påverkade av igenväxning i och med minskat bete.

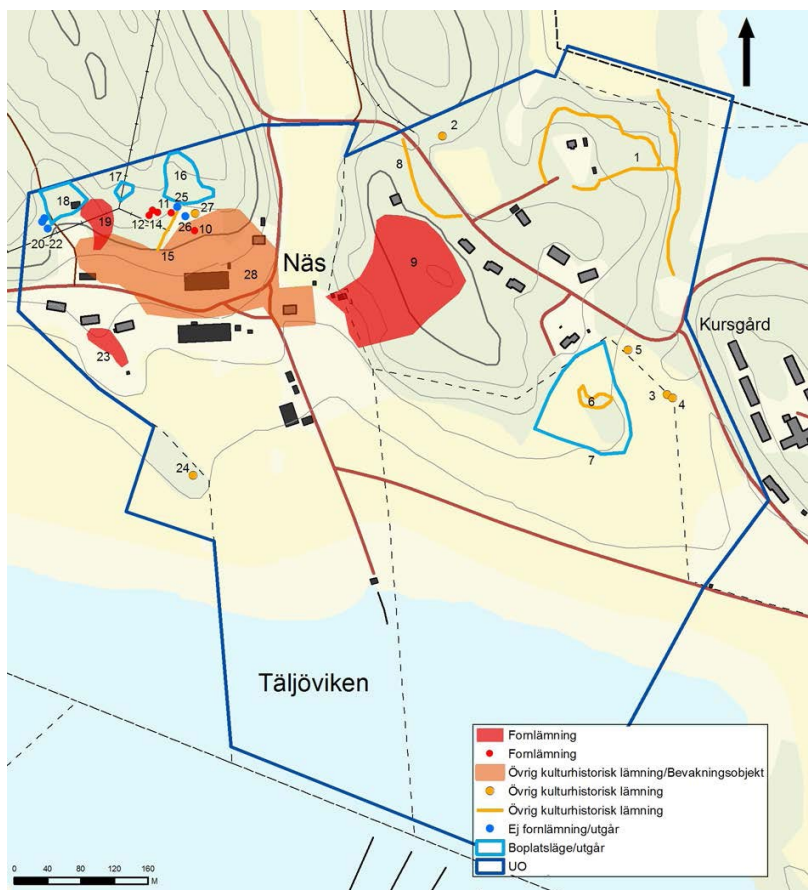
På grund av platsens intressanta jordbrukshistoria och synliga, bevarade strukturer från äldre jordbrukslandskap bedöms Näshalvön och området kring Täljöviken ha "mycket högt kommunalt värde" i kommunens grönsplan.

Nordöst om planområdet löper Åkers kanal, som i en kulturhistorisk kontext kallas Långhundraleden. Denna har historiskt utgjort en viktig färdväg på vatten mellan Uppsala och Östersjön, och bidrog till områdets attraktivitet som boplats. Täljöviken utgjorde Långhundraledens västra mynning och var farbar fram till äldre järnåldern. De till planområdet närliggande sjöarna Storträsket och Lillträsket är spår i landskapet efter infarter till kanalen. Varken Näs gård eller fornlämningarna i närheten har knutits till segelleden, men sådana efterforskningar har heller inte utförts. Täljövikens infart till Långhundraleden utgör enligt kulturmiljöprogrammet ett regionalt intresse.

Forn- och kulturlämningar

Flera kulturhistoriska lämningar vittnar om planområdets långa historia av jordbruk. Inom detaljplaneområde etapp 1 finns ett fornlämningsområde som har anknytning till Näs gård, samt nio övriga kulturhistoriska lämningar. Fornlämningsområdet är Gyllenadlers fåfånga (RAÄ Österåker 68:1-10) som består av en cirka 40 kvadratmeter stor husgrund från sent 1700-tal med tillhörande terrassering, stensträng, vägbank och minnesmärke (Stockholms länsmuseum, 2005). De flesta övriga lämningar utgörs av rester av vägar och odling. Karaktäristiska lämningar härstammar framför allt från yngre järnålder och in i historisk tid. Inom Näs gård har lösa fornfynd från stenåldern hittats. Trots att gården har rötter i järnåldern klassas den gamla bytomten inte som fornlämning utan som övrig kulturhistorisk lämning, eftersom tomten fortfarande är bebyggd och brukad. Om bytomten i ett senare skede inte längre bebos kan den dock klassas upp till fornlämning. Endast en mindre del av bytomten tillhör etapp 1.

I nära anslutning till etapp 1 finns ett gravfält (RAÄ Österåker 67:1).

Kulturhistoriska lämningar inom Näsängen detaljplanområde. Karta från Stiftelsen Kulturmiljövårds arkeologiska utredning (2014).

Kända forn- och kulturlämningar inom detaljplaneområde Näsängen etapp 1, Österåkers kommun. Antikvarisk bedömning från Arkeologisk utredning av Stiftelsen Kulturmiljövård (2014). Objekt som varken är kulturhistoriska lämningar eller fornlämningar har utelämnats ur tabellen. Objekt utan RAÄ-nummer är nya. Fornlämningar som tillhör etapp 2 är borttagna ur tabellen (10-23, 25-27).

Objektsnummer	RAÄ-nummer	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
1	saknar RAÄ-nummer	Färdvägssystem	Övrig kulturhistorisk lämning
2	Österåker 589	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
3-5	saknar RAÄ-nummer	Röjningsrösen	Övriga kulturhistoriska lämningar
6	saknar RAÄ-nummer	Område med röjningsrösen	Övrig kulturhistorisk lämning
8	saknar RAÄ-nummer	Färdväg, vägbank	Övrig kulturhistorisk lämning
9	Österåker 68:1-10	Gyllenadlers fåfånga: husgrund, terrassering, stensträng, vägbank, minnesmärken	Fornlämning
24	Österåker 587	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning/bevakas
28	Österåker 590	By/gårdstomt	Övrig kulturhistorisk lämning, mindre del i etapp 1

Hönshuset, vars kulturvärden är särskilt höga. Bilden är beskuren från rapporten Antikvarisk förundersökning, Näs gård, Österåker (Tyréns, 2012).

Kulturhistoriska byggnader och bebyggelsemiljöer

I kulturmiljöinventeringen (Stockholms länsmuseum, 2005) har miljön knuten till stenkällaren med överbyggnad och avträdesbyggnaden klassats som särskilt värdefull, och bedöms av författaren vara värdefull ur ett nationellt perspektiv. Värdet kommer av att den kulturmiljö de representerar tillhör en typ av vardaglig miljö som i dag inte finns kvar i välbevarat skick i någon större utsträckning. Värderingen är rekommendationer av Stockholms läns museum, men har inte pekats ut som särskilt värdefulla av länsstyrelsen och är därför inte skyddade enligt lag.

Även bebyggelsemiljön kring Näs gård samt Persborg bedöms vara kulturhistoriskt värdefulla då de bidrar till förståelse för bebyggelseutveckling under förra sekelskiftet och de sociala förhållanden som rådde förr. Den historiska betydelsen av Näs gård bekräftas av att en av Sveriges största funna silverskatter från vikingatiden har hittats på gården. Skatten bestod mestadels av mynt från år 1022 och tidigare (Stockholms länsmuseum, 2005). Enligt den fördjupande översiktsplanen (Österåkers kommun, 2006) ska den historiska miljön kring Näs gård ”skyddas och bevaras”.

Till Näs hör en villa, två uthus och en sjöbod med brygga. Till Näs gård hör ett flertal bostadshus och ekonomibyggnader från 1700-talet och framåt. Några av byggnaderna används fortfarande, exempelvis hönshuset, garaget, verkstaden/smedjan/snickarboden, stenkällaren och sjöboden. Dessa byggnader är i gott skick. Andra byggnader har stått oanvända under många år, varför både slitage och underhåll har varit begränsat. Några hus är i behov av renoveringar, såsom de två stora ekonomibyggnaderna och avträdeshuset. Det senare bedöms till och med kräva rekonstruktioner. Figur på nästa sida visar utpekade byggnader och bebyggelsemiljöer.

De två stora ekonomibyggnaderna – ladugården från 1896 och spannmålsladan från 1906 – har i kulturmiljöinventeringen klassats som byggnadshistoriskt intressanta och därmed särskilt värdefulla. De representerar bebyggelse som i dag är ovanlig. För att deras kulturhistoriska värden inte ska förloras behöver de dock få nya användningsområden, eftersom de annars riskerar att förfalla ytterligare. Likaså hönshuset har särskilt höga kulturvärden på grund av dess speciella arkitektur. Övriga byggnader inom Näs gård har främst lokala värden.

Intill Näs gård finns en ekbacke vars träd planterats på 1700-talet, enligt en samtida rest sten med inskription. Intill Parkvillan finns rester av flera trädrader med främst ek från 1700-talet. De sträcker sig mellan lämningarna efter Gyllenadlers fåfånga och Parkvillan, samt längs den gamla vägsträckningen öster om villan. Villan har klassats som kulturhistoriskt värdefull då den är betydelsefull för förståelsen av områdets historia. Kring Näs gård finns även delar av alléer av ask och alm som troligen också är några hundra år gamla, där några av träden i dagsläget är sjuka.

Karta över byggnader och bebyggelsemiljöer kring Näs gård som tillskrivits kulturhistoriska eller särskilda värden.

Konsekvenser av föreslagen plan

Planens hänsyn till kulturmiljövärden samt skyddsåtgärder

- Kulturhistorisk koppling förstärks med områdesnamn som knyter an till kulturhistorien i området samt med informationsskyltar vid lämningar och kulturhistoriska byggnader. Gyllenadlers fåfånga ska lyftas fram särskilt (hållbarhetsprogram, skötselplan).
- Skyddsbestämmelser för vissa byggnader (plankarta).

Konsekvenser för det kulturhistoriska landskapet

- 3, stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska samband kring Näs gårdsmiljö, samt för värdefullt jordbrukslandskap intill historisk segelled.

Jordbruket vid Näs gård läggs ned, vilket innebär att gårdens koppling till kulturlandskapet bryts. Kulturlandskapet förändras när stora delar av marken kring Näs gård tas i anspråk för bebyggelse och vägar.

Bebyggelse på inägomark strider mot det historiska bebyggelsemönstret. Landskapsbilden intill Långhundraleden förändras, vilket eventuellt kan försvåra möjligheterna att avläsa ledens historiska betydelse. Återhävdan av strandängarna kan dock istället bidra till en bättre möjlighet att läsa landskapet.

Sammantaget medför planen stor negativ påverkan på det kulturhistoriska landskapets strukturer och den utpekade värdefulla miljön kring gården.

+2, märkbara positiva konsekvenser av återupptagen hävd av strandängarna och skötsel av ekbacke, solitära ädellövträd och alléer.

Stränderna längs den tidigare farleden återfår en del av sin äldre karaktär när de åter blir hävdade med slätter. Detta medför märkbara positiva konsekvenser då möjligheterna att avläsa kulturlandskapet i dessa områden förbättras. Alléerna skyddas i plan och med skötselplan. Ekbacken från 1700-talet skyddas i plan och förses med natur- och kulturvårdsinriktad skötsel.

Konsekvenser för forn- och kulturlämningar

+2, märkbara positiva konsekvenser då forn- och kulturlämningar framhävs med skyltar och restaureras och kulturlandskap kring Fåfången restaureras.

Fornlämningen framhävs med skyltning, vilket ökar läsbarheten. Ekbacken restaureras och sköts enligt skötselplan som bl.a. inriktas på att förtydliga de kulturhistoriska värdena. Skogsbeståndet kring Fåfången utreds av kulturhistorisk expertis för att tillvarata historiska element av landskapsarkitektur (bl.a. de gamla trädraderna).

Konsekvenser för kulturhistoriska byggnader och bebyggelsemiljöer

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rustas upp och bevaras genom skyddsbestämmelser.

Planförslaget medför märkbara positiva konsekvenser för kulturmiljön då kulturhistoriskt viktiga byggnader rustas upp samt då skyddsbestämmelser införs för vissa särskilt värdefulla byggnader.

Stenkällaren med överbyggnad och avträdet bevaras och Parkvillan tillskrivs skyddsbestämmelser. Hönshuset flyttas, men kan behöva byggas om p.g.a. dåligt skick och bevaras sedan i renoverat skick. Planen ger också utrymme för att bevara de två boningshusen, som genom sina ombyggnader har fått mer begränsade kulturmiljövärden. Byggnaderna intill gården planeras att bevaras i ett sammanhang med beteshage (parkmark), ekbacke, landsväg och alléer. Detta medför att förutsättningarna för förståelsen av kulturhistorien i någon mån bevaras. Skyltning av värdefulla byggnader bidrar något till positiva konsekvenser för förståelsen för områdets kulturhistoria.

- 3, stora negativa konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rivs samt 1800-talsgård förvandlas till småstad.

Planförslaget medför stora negativa konsekvenser, då kulturhistoriska byggnader av särskilt värde rivs.

Rivningarna av spannmålsladan och ladugården medför minskade möjligheter att avläsa områdets historiska gårdstruktur. Byggnaderna är sena element i gårdens historia, men fungerar som tydliga symboler för gårdens historia. Rivningen av övriga gårdsbyggnader medför att

deras värde för gårdsmiljön går förlorade, men innebär inga större konsekvenser eftersom deras värden främst är lokala.

Förslag till åtgärder

- En restaureringsplan för Fåfången och dess kopplingar till omgivningen bör upprättas i samråd med kulturhistorisk expertis. Se förslag i skötselplanen.
- Om de två stora ekonomibyggnaderna rivs bör dessa först dokumenteras. En omfattande fotografering samt textdokumentation medför att berättelsen som byggnaderna förmedlar till viss del kan bevaras.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Konsekvenser för det kulturhistoriska landskapet

- 3, stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska samband kring Näs gårdsmiljö, samt för värdefullt jordbrukslandskap intill historisk segelled.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

+1, små positiva konsekvenser av återupptagen hävd av strandängarna, men skötsel av ekbacke, solitära ädellövträd och alléer utblir troligt.

Återupptagen hävd av strandängarna men troligt ingen skötsel av ekbacke, solitärträd och alléer i det alternativa förslaget 1. Detta minskar möjligheterna att avläsa kulturlandskapet jämfört med planförslaget.

Konsekvenser för kulturhistoriska objekt

- 3, Stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska objekt när särskilt värdefull bebyggelse troligt rivs och/eller förfaller.

Det är troligt att ingen upprustning av byggnader genomförs och inte heller någon skyltning av fornlämningar. Det är troligt att ingen restaurering av forn- och kulturlämningar genomförs.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Konsekvenser för det kulturhistoriska landskapet

- 3, stora negativa konsekvenser för kulturhistoriska samband kring Näs gårdsmiljö, samt för värdefullt jordbrukslandskap intill historisk segelled.

+2, märkbara positiva konsekvenser av återupptagen hävd av strandängarna och skötsel av ekbacke, solitära ädellövträd och alléer.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för kulturhistoriska objekt

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för kulturhistoriska objekt när särskilt värdefull bebyggelse rustas upp och bevaras genom skyddsbestämmelser. Forn- och kulturlämningar framhävs med skyltar och restaureras och kulturlandskap kring Fåfången restaureras.

- 3, stora negativa konsekvenser för kulturmiljön när särskilt värdefull bebyggelse rivs samt 1800-talsgård förvandlas till småstad.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av nollalternativ

Konsekvenser för det kulturhistoriska landskapet

-2, märkbara negativa konsekvenser för det kulturhistoriska landskapet väntas med nollalternativet.

Nollalternativet medför att aktivt jordbruk övergår till mindre aktivt jordbruk med odling av vall. Möjligheterna att avläsa det kulturhistoriska landskapet kvarstår. Med tiden väntas vägbanker växa igen och vissa av de kvarvarande byggnaderna förfalla, vilket minskar förutsättningarna för förståelse av områdets kulturhistoria.

I nollalternativet hålls strandängarna delvis öppna genom bete, vilket knyter an till den historiska markanvändningen med traditionell hävd. Betetrycket är dock så pass lågt att strandängarna på sikt väntas växa igen. I takt med igenväxningen minskar den kulturhistoriska anknytningen. Sammantaget bedöms konsekvenserna för kulturlandskapet bli märkbart negativa.

Skogsbeståndet kring Fåfången har idag vuxit igen på ett sätt som ansträngt livsmöjligheterna hos de gamla planterade ädellövträden. Enstaka träd har också dött. En fortsatt igenväxning innebär att en stor andel av träden kommer att dö i förtid, samtidigt som de strukturer trädraderna representerar blir allt svårare att uppleva och tolka.

Konsekvenser för kulturhistoriska objekt

-3, nollalternativet medför stora negativa konsekvenser på kulturmiljön då de två ekonomibyggnaderna med särskilda kulturhistoriska värden rivs.

Nollalternativet påverkar varken kultur- eller fornlämningar då ingen exploatering sker. Majoriteten av byggnaderna kvarstår men flera kommer sannolikt att förfalla eftersom de inte får nya användningsområden. De två ekonomibyggnaderna (spannmålsboden och ladugården) rivs, vilket innebär försämrade möjligheter att avläsa områdets historiska gårdsstruktur. Eftersom dessa byggnader är särskilt värdefulla för förståelsen av det kulturhistoriska skeendet uppstår stora negativa konsekvenser för kulturmiljön.

Beskrivning av värden för rekreation och friluftsliv grundas på:

- Ekologigruppen. 2012. Landskapsanalys med naturinventering.

Ingång till angränsande Näsuddens naturreservat. Bilden är tagen 2012.

Rekreation och friluftsliv i nuläget

Detaljplaneområdet är lokaliserat i direkt anslutning till Täljöviken i söder, Tunafjärden i nordost och innefattar det småbrutna jordbrukslandskapet kring Näs gård. Området innehåller såväl kuperade skogsområden som flackare jordbruksmark och strandängar som sluttar ner mot Täljöviken. Området är idag relativt välbesökt, främst för promenader längs med strandängarna och för människor som ska ta sig vidare ut till Näsuddens naturreservat. Inom planområdet ligger flera kulturhistoriska lämningar som kan vara av intresse för människor som rör sig i området.

Detaljplaneområdet kantas dels av det nybyggda området Täljöstrandäng med bostadsbebyggelse i väster och dels av Runö kursgård som ligger inbäddad bland tallarna på höjden i öster. I anslutning till denna anläggning finns en klippt gräsmatta med bl.a. bollplan som kan antas användas för olika typer av aktiviteter vid Runö kursgård.

Naturområdet på Näsängen är ett av de tre större obrutna naturområdena som finns intill tätorten (tillsammans med Trastsjöskogen och Spånlöt) och det minst tillgängliga av dessa tre.

Strukturer och tillgänglighet till rekreation

Stigar och vägar

Området är till stor del tillgängligt för allmänheten och människor tar sig runt främst till fots eller cykel. Näs gård, Runö kursgård med omgivande bebyggelse och Näsuddens naturreservat nås med bil. Näs gård och Runö kursgård förbinds med en traktorväg. Längs med den tidvis betade strandängen finns en mindre stig. Rakt söder om Näs gård är det möjligt att ta sig ner till stranden och ut på en liten brygga, även om gårdsmiljön och bryggan delvis har privat karaktär. Det finns inga speciella ridstigar i området men de stigar och vägar som finns nyttjas även som ridvägar. Från Runö kursgård utgår en naturstig ut i Näsud-

Kriterier för bedömning av konsekvenser för rekreation och friluftsliv

Bedömningarna utgår från:

- Miljömålen *god bebyggd miljö, levande skogar, ett rikt odlingslandskap, levande sjöar och vattendrag samt hav i balans och levande kust och skärgård*, som alla pekar på naturens värde för rekreation.
- Områdets värde för rekreation idag baserat på strukturer och tillgänglighet de upplevelsevärden som finns idag och hur området används idag.

Rekreativa strukturer

- Med rekreativa strukturer menas fysiska strukturer inom ett område som påverkar hur man rör sig inom, och hur man hittar i, området. Dessa strukturer kan vara vägar, stigar, utsiktsplatser, målpunkter, barriärer och landmärken. Strukturerna kan vara lokalt, kommunalt, regionalt eller nationellt intressanta.

dens naturreservat. Vägarna är väl underhållna, medan stigarna i skogen bitvis är av sämre kvalitet och på vissa ställen kan det vara svårt att ta sig fram. Strax norr om Runö kursgård finns spår av en gammal stig med elljus. Stigen används dock inte idag och det är slygt och lyktstolparna fungerar inte längre.

Målpunkter och utsiktsplatser

Målpunkterna i området är huvudsakligen lokala. Endast Runö kursgård är av regionalt värde för sin kursverksamhet. Naturreservatet kan anses vara en målpunkt av kommunalt intresse. Strax söder om planområdet finns en klippa som nyttjas för bad.

Från skogsbrynet i den södra delen av planområdets centrala skogsområde finns möjlighet till utblickar över de öppna strandängarna. På höjden strax norr om Runö kursgård finns möjlighet till utblickar över Tunafjärden.

Barriärer och bullerstörningar

Åkermarken innebär fri sikt men utgör en barriär då den inte får beträdas under odlingsäsongen. Strandängarna är svårtillgängliga på grund av att de är så blöta. Framför Runö kursgård finns ett fält som hålls öppet genom klippning/slätter. Fältet är tillgängligt för lekar och bollspel, men har inte en tydligt allmän karaktär. Skogsmarken ligger till stor del i brant terräng. Ädellövslogen ligger i flackare, mer gästvänlig terräng. Näs gård går att passera men gårdsmiljön kan upplevas som privat mark. Villatomterna längs med Näs vägen fungerar som barriärer för att ta sig in i skogsområdena bakom. Även branta slänter fungerar som barriärer vid höjden i nordost. Även längs med vattnet i öster är det brant och försvårar tillgängligheten till vattnet. Stora delar av utredningsområdet är påverkat av buller från Svinningevägen.

Landmärken och orienterbarhet

Det finns inga utmärkande landmärken inom planområdet. Däremot fungerar både Runö kursgård och ladorna inom Näs gård som referenspunkter för att orientera sig i området.

Upplevelsevärden och funktioner

Upplevelsevärden

En stor del av planområdet består av skog som möjliggör att uppleva skogskänsla här. Terrängen i skogen och angränsande privata tomter gör den relativt otillgänglig även om det finns enstaka stigar. De öppna åkermarkerna, strandängarna och vattnet möjliggör utblickar och öppna landskap med långa utblickar och vida vyer. I skogskanten blir kontrasten mellan öppet och slutet tydlig. Inom planområdet finns en varierad vegetation med möjligheter att komma nära djur och växter och känna närhet till naturen vilket kan bidra till en större förståelse för naturen och fungera för artrikedomen och naturpedagogik.

Gårdsmiljön och det omgivande jordbrukslandskapet bidrar delvis till upplevelsen av kulturhistoria och levande landskap, men förtas delvis på grund av den nybyggda området Täljö strandäng.

Närheten till Täljöviken och Tunafjärden möjliggör en vattenkontakt. Näs gårds brygga går ut i viken nedanför Näs gård. Det är bara från bryggan man säkert kan ta sig torrskodd fram till vattenbrynet. Bryggan är inte allmän, men är inte avspärrad. Längs de betade strand-

Upplevelsevärden

- Med upplevelsevärden avses typiska naturupplevelser enligt definitioner som utarbetats av bl.a. Stockholms regionplane- och trafikkontor under arbetet med upplevelsevärden i Stockholms gröna kilar. Det kan vara t. ex. skogskänsla, orördhet, eller vackra utblickar (RTK 2004). Genom att studera vad som är tänkt att man ska eller kan göra på en plats och hur platsen används kan man identifiera vilka funktioner som ryms inom området och vilka aktiviteter som utförs här.
- Med funktioner menas hur en plats används. Finns det t.ex. möjlighet att plocka bär och svamp, sitta i solen, bada, spela boll?

ängarna finns möjlighet till vida utblickar över vattnet. Beroende på årstid och hur fuktig marken är, är det ibland möjligt att komma fram till vattnet här. Upplevelsen av vattenkontakt finns i hela utredningsområdet. I nordost finns även viss vattenkontakt med Tunafjärden.

Funktioner

Beskrivning av funktioner för rekreation grundar sig på metoder utarbetade i Stockholms stads rapport "Sociotophandboken – planering av det offentliga rummet med stockholmarna och sociotopkartan". Ekologigruppen AB har sedan kompletterat metoden med ytterligare funktioner - se faktaruta till höger.

Utredningsområdet ligger relativt nära Åkersberga centrum och fungerar som närströvsområde för tätorten, men även för Täljö och Hagbyhöjden. Området ligger på cykel- och gångavstånd från flera områden med mycket bostäder men många tar också bilen hit. Skogsområdena används för promenader med eller utan hunden, och för svamp- och bärplockning. Den gamla traktorvägen mellan Täljövikens kursgård och Näs gård används av många på promenad eller genväg för cyklisterna. Det är endast i den östra delen av området som det råder lugn och avsaknad av bilar. De öppna åkermarkerna och närheten till vattnet

Rekreation utifrån ekosystemtjänster

- Flera upplevelsevärden är direkt kopplade till ekosystemtjänster, särskilt till de kulturella ekosystemtjänsterna (fetmarkerade nedan):
- Till de kulturella ekosystemtjänsterna räknas bland annat vackra utblickar och möjlighet till **skogskänsla, ro** och **lek**.
- Områden med upplevelsevärden har ofta **höga estetiska värden** samt bidrar till **god hälsa** genom möjlighet till fysisk aktivitet och mental återhämtning:
- Variationsrikedom och områden för naturpedagogik samt kulturhistoria möjliggör ekosystemtjänsterna **undervisning** och **kunskap**:
- Många får intellektuell och andlig **inspiration** i orörda och trolska miljöer eller i områden med utblickar och öppna landskap.

möjliggör utsikt och vackra utblickar. Det finns inget båtlinn inom planområdet, men Svinninge marina, på andra sidan Täljöviken, är synlig.

På Näs gård finns både gårdens egna hästar och några inhysta, vilket innebär en möjlighet till att uppleva djurhållning. Stigar och vägar i området används för ridning. Vid Runö kursgård finns en gräsplan med mål utställda för bollspel. Strax norr om kursgården finns en gammal tennisplan som dock är övergiven. Från Runö kursgård och genom naturreservatet finns en skyltad naturstig som bjuder in till naturstudier. Längs strandängarna, i ekbacken och i skogskanten är den biologiska mångfalden också rik. Områdets skogsområden möjliggör naturlek. Det finns ingen badplats inom planområdet, däremot finns en strax söder om planområdet.

Konsekvenser av föreslagen plan

Den föreslagna planen bedöms främst att innebära positiva konsekvenser för rekreativvärden i området eftersom området kan tillgängliggöras och stärkas som målpunkt i kommunen. Samtidigt kommer värden kopplade till skogskänsla, ro, kulturhistoria att förtas.

SOCIOTOPVÄRDEN

- Backåkning - Åka pulka eller skidor i backe
- Bad - badupplevelser och vattenlek
- Blomprakt - rik blomning och trädgårdsodling
- Bollspel - bollspel och bollek
- Båtliv - aktivt båt- och kajliv
- Djurhållning - aktivt lantbruk, 4H och djur i parklek
- Evenemang - plats för teater- musik- och motionsevenemang eller festivaler
- Folkliv - viktig mötesplats, ofta många människor och myllrande folkliv
- Golf - långgolf, kompaktgolf, bangolf och discgolf
- Grön oas - rum med grönskande golv och väggar
- Kulturmiljö - plats med kulturhistoriska värden
- Landform - grönska eller natur av betydelse för landskapsbilden
- Lekplatslek - barns lek på lekplats
- Löpträning - iordningställt och belyst motionsspår
- Naturlek - barns möjlighet till lek i natur
- Odling - odla i koloniträdgårdar eller odlingslotter
- Parklek - bemannad lekplats
- Picknick - samvaro i mindre sällskap, ofta i samband med solbad
- Promenader - flanerande, strövande, hundrastning, joggning, motionscykling och inlines
- Vandring - Mer omfattande och strapatsrik än promenad, utövas på helger och lov
- Ridning - rida och att titta på hästar
- Ro - avkoppling och upplevelsen av avskildhet och tystnad
- Skate - skateåkning i ramp eller på mark
- Skidor - åka skidor på längden
- Skridsko - åka skridskor
- Sitta i solen - en plats att sitta i solen
- Torghandel - livlig torghandel
- Uteservering - café eller kiosk med uteservering
- Utsikt - överblick över landskapet samt känslan av rymd

Ekologigruppens komplettering av rekreativa värden

- Social samvaro - enklare mötesplats av sekundär betydelse
- Naturstudier - natur med intressant växt- eller djurliv
- Plocka svamp och bär - natur med god möjlighet att hitta blåbär, hallon, lingon, svamp

Planens hänsyn till rekreativa värden samt skydds- åtgärder

Nya områden tillgängliggörs, bl.a:

- Strandängarna öppnas upp och tillgängliggörs med gång- och cykelväg (detaljplan och skötselplan)
- Gång- och cykelstråk anläggs för att knyta ihop stadsbebyggelsen med närliggande rekreationsområden (detaljplan)
- Nya mötesplatser skapas, t.ex. öppna ytor med odlingsmöjligheter (detaljplan)

Nya rekreations- och upplevelsevärden tillförs, bl.a:

- Vattenkontakt vid strandpromenad (detaljplan)
- Flera lekplatser och minst ett utegym anläggs (hållbarhetsprogram, gestaltungsprogram, detaljplan)

Grönstruktur för rekreation. Bakgrundskartan består av illustrationsplan av ÅWL.

Konsekvenser för rekreativa strukturer och tillgänglighet

Konsekvenser för tillgänglighet till rekreation

-2, märkbara negativa konsekvenser för tätortens tillgång till större obrutna naturområden.

Planförslaget är en del av FÖP för Täljöviken. När FÖP genomförs, kommer Täljöhalvöns naturområde att förlora karaktären av större obrutet naturområde. De flesta invånare i Åkersberga har närmare till Trastsjöskogen och Spånlöt, men för boende i de södra delarna av tät-

orten innebär FÖP att avståndet till obruten natur ökar. Den föreslagna planen är en del av denna förändring.

+2, märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till rekreation kommer att öka genom fler stigar, gång- och cykelvägar i området.

Den föreslagna planen bedöms innebära positiva konsekvenser för rekreativa strukturer och tillgänglighet eftersom en exploatering förväntas medföra även en utveckling av gator, gång- och cykelvägar samt stigar vilket kan öka tillgängligheten för rekreation. Tillgängligheten till stranden inom planområdet ökar i och med att en strandpromenad anläggs. Även den planerade skötseln av strandängarna gör att marken hålls öppen och vattenkontakten kommer att kunna stärkas i området.

+2, märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till Näsuddens naturreservat som en kommunal målpunkt för rekreation ökar.

En utbyggd kollektivtrafik genom området skulle öka tillgängligheten till Näsudden som en målpunkt av kommunal betydelse och Runö kursgård som en regional målpunkt.

Konsekvenser för målpunkter inom området

+2, märkbara positiva konsekvenser då nya lokala målpunkter skapas

Den föreslagna planen innebär att badplatsen, bryggan, stadsodling och aktivitetsytor kommer att fungera som lokala målpunkter. Detta kan även locka fler människor till området. Nuvarande barriärer i form av åkermark kommer att ersättas av småstadsbebyggelse med ett sammanhängande gatunät vilket ökar framkomligheten i området. Bullret i området kommer att öka.

Konsekvenser för upplevelsevärden

Konsekvenser för upplevelsevärden

Det finns redan idag en, i stort sett färdigbyggd detaljplan för området västerut vilket redan innebär att flera upplevelsevärden redan har förändrats. Det innebär att konsekvenserna av denna plan blir något förmildrade.

-1, små negativa konsekvenser då upplevelsevärden kopplade till skogen och det kulturhistoriska odlingslandskapet kommer att förtas.

En exploatering enligt föreslagen detaljplan kommer att leda till att en del av skogskänslan försvinner inom området. Dagens jordbruk kommer att upphöra och åkermark kommer att bebyggas vilket medför att områdets åkerholmar kommer att ligga inbäddade i bebyggelsen. Detta innebär att upplevelsevärdet kulturhistoria och levande landskap kommer att försvinna. Detta värde har dock redan minskat i och med exploatering av området väster om planområdet. Upplevelsevärdet utblickar och öppna landskap kommer att påverkas då stora delar av de idag öppna markerna bebyggs. Dock kommer utblickar fortfarande vara möjligt vid strandängarna och ut över vattnet. I och med att mindre delar av skogsområdena bebyggs och det ökade besöksantalet kan möjligheter till artrikedomen och naturpedagogik att minska något.

+1, små positiva konsekvenser då det finns möjligheter att utveckla upplevelsevärden kopplade till vattenkontakt, aktiviteter och service.

Upplevelsevärdet vattenkontakt kommer att öka i och med att strandpromenaden anläggs och skötsel av strandängarna stärks. Det finns

även möjlighet att utveckla upplevelsevärden kopplade till aktivitet och utmaning och service och samvaro i och med den ökade befolkningen i området.

Konsekvenser för funktioner

+2, märkbara positiva konsekvenser då det finns stora möjligheter att utveckla funktioner inom området.

Den föreslagna detaljplanen bedöms främst innebära positiva konsekvenser för områdets funktioner. Ett antal befintliga funktioner har goda förutsättningar att utvecklas inom ramarna för planförslaget medan andra kommer att förtas något. I övrigt bedöms planen innebära att ett flertal aktiviteter kan utvecklas inom den framtida stadsdelen.

Möjligheterna till promenader och cykelturer kommer att öka med ett utbyggt gång- och cykelnät. Samtidigt innebär en exploatering av området att det finns goda förutsättningar för en ökad möjlighet till bollspel och lekplatslek. Även möjligheten till naturlek och naturstudier antas att öka eftersom naturområdena förväntas bli mer tillgängliga och skötas på ett mer naturvårdsanpassat sätt. Det kommer även fortsättningsvis att vara möjligt med utsikt över de öppna strandängarna och vattenlandskapet. Planen innehåller områden för koloniträdgårdar vilket ger stora möjligheter till odling inom området.

Den planerade stadsdelens torg och mindre parker kan förväntas ge plats för torghandel, platser för att sitta i solen, blomprakt och gröna oaser. Ett större parkområde ger plats för stadsdelens evenemang och social samvaro med möjlighet till picknick i anslutning till stadsodlingen. Den ökade befolkningen i området kan bidra till att öka efterfrågan på ett motionsspår, skidspår, backåkning med pulka och skridskoåkning.

Det större antal människor som kommer att röra sig i området kan antas minska möjligheterna att komma till ro. Även möjligheten till svamp- och bärplockning kan antas minska då delar av skogsområdena kommer att exploateras. Det faktum att gårdsverksamheten kommer att läggas ner innebär att djurhållning och ridning i området inte längre kommer att vara möjligt.

Förslag till åtgärder

- För att kompensera förlorade upplevelsevärden såsom skogskänsla och artrikedom och naturpedagogik inom planområdet kan man undersöka möjligheten att stärka dessa i intilliggande områden. Då kan även möjligheten öka för boende att uppleva naturlek och naturstudier.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Konsekvenser för rekreativa strukturer och tillgänglighet

+1, små positiva konsekvenser då tillgängligheten till rekreativa värden endast ökar lokalt

Tillgänglighet till naturlig strandremsa, Näsuddens naturreservat och skogsmiljöer ökar lokalt, men alternativ 1 ger inga förutsättningar för kollektivtrafik eller utbyggt gång- och cykelvägar varför tillgängligheten för andra delar av kommunen inte ökar.

Konsekvenser för upplevelsevärden och funktioner

-2, märkbara negativa konsekvenser då upplevelsevärden kopplade till skogen och det kulturhistoriska odlingslandskapet kommer att förtas med små möjligheter att utveckla upplevelsevärden kopplade till vattenkontakt, skogsmiljöer, aktiviteter och service

Upplevelsevärden kopplat till kulturlandskapet kommer att försvinna, upplevelsevärden kopplat till skogsmiljöer kommer att försvinna på sikt då skötsel inte kommer genomföras. Bedömningen är att det finns små möjligheter att utveckla upplevelsevärden kopplade till vattenkontakt, skogsmiljöer, aktiviteter och service.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Konsekvenser för rekreativa strukturer och tillgänglighet

+2, märkbara positiva konsekvenser då tillgängligheten till rekreation kommer att öka

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för upplevelsevärden och funktioner

+2, märkbara positiva konsekvenser då det finns stora möjligheter att utveckla funktioner inom området.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av nollalternativet

Konsekvenser för rekreativa strukturer och tillgänglighet

+/- 0, inga konsekvenser för tillgängligheten i området bedöms bli oförändrad

Ett nollalternativ förväntas innebära små negativa konsekvenser för rekreativa strukturer och tillgängligheten i området. Området förväntas dock även fortsatt att vara tillgängligt för allmänheten och användas för promenader. Traktorvägen som går över åkern i planområdets södra del förväntas inte att underhållas i någon större utsträckning. Stigar i skogen kan förväntas finnas kvar i dagens skick. I ett nollalternativ skulle tillgängligheten till stranden förbli som idag.

Näsuddens naturreservat och Runö kursgård kan förväntas fortsätta fungera som målpunkter i området.

Konsekvenser för upplevelsevärden och funktioner

-1, små negativa konsekvenser då upplevelsevärden och funktioner kopplade till strandängarna kommer att försämrans vid igenväxning.

Nollalternativet innebär att jordbruksverksamheten i området fortgår men i något mindre utsträckning vilket förväntas innebära negativa konsekvenser för upplevelsevärden i området. Åkermarken kvarstår medan ett sporadiskt bete av strandängarna skulle innebära att dessa successivt växer igen. Detta medför att upplevelsevärdena utblickar och öppna landskap samt kulturhistoria och levande landskap kommer att förtas något och vara något svårare att uppleva i framtiden. Dock kommer utblickar fortfarande att vara möjliga över vattnet medan vattenkontakt försämrans. Skogarna skulle fortsättningsvis kunna innehålla en artrikedom och naturpedagogik och kunna erbjuda skogskänsla.

Många funktioner i området idag kan förutsättas vara möjliga även i ett nollalternativ. Området kan förväntas användas för såväl prome-

nader och för svamp- och bärplockning, särskilt av de nya invånarna i Täljöviken. Det ökade antal invånare i närområdet kan bidra till mer liv och rörelse i området och att det därför blir svårare att komma till ro i området. I det fall strandängarna växer igen kommer möjligheten till utblickar att minska något.

Ett nollalternativ innebär att gården kvarstår och således att möjligheten till att uppleva djurhållning finns kvar. Området är fortfarande tillgängligt för ridning för närliggande hästgårdar. Bollplanen vid Runöskolan ligger visserligen utanför planområdet, men förväntas vara kvar i ett nollalternativ. Även möjligheter till naturstudier och naturlek i området kvarstår vid ett nollalternativ.

Naturmiljö och geologi

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Beskrivning av värden för naturmiljö grundas på:

- Ekologigruppen. 2021. Fågelinventering Täljöviken.
- Ekologigruppen. 2021. Kompletterande fågelinventering Näsängen.
- Ekologigruppen. 2021. Fåglar vid Näsängens detaljplaneområde. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion.
- Ekologigruppen. 2021. Fladdermusinventering Näsängen.
- Ekologigruppen. 2021. Fladdermöss vid Näsängens detaljplaneområde. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion.
- Ekologigruppen. 2021. Ekologiska samband i Åkersberga med omnejd. Kartläggning genom spridningsanalyser i GIS för talltita, reliktbodyck, brun guldbagge och pollinatörer.
- Ekodatabas. Österåkers kommun 2020.
- Artdatabanken, 2020. Registerutdrag av rödlistade arter.
- Artportalen, 2020/21.
- Ekologigruppen. 2012. Landskapsanalys med naturinventering.
- SIS standard Naturvärdesbedömning (SS 199000:2014)
- Naturvårdsverket, 2008. Inventering av skyddsvärda träd i kulturlandskapet.
- Skogens källa, webbsida på Skogsstyrelsen.

Vy över del av strandängarna vid Täljöviken, Österåker, juni 2014.

Metodik

Området är naturvärdesinventerat i flera omgångar och är sammanställt i kommunens Ekodatabas. Alla naturobjekt är nu inventerade i enlighet med SIS-standard vilket innebär att all naturvärdesinventering har genomförts under SIS-säsong, som är 1 april – 30 november. Detta skedde under 2019 och 2020.

Naturvärdesklasser enligt SIS standard

Följande naturvärdesklasser finns (SIS standard SS 199000:2014):

- Högsta naturvärde, naturvärdesklass 1. Störst positiv betydelse för biologisk mångfald med värden som bedöms vara av nationell betydelse.
- Högt naturvärde, naturvärdesklass 2. Stor positiv betydelse för biologisk mångfald med värden som bedöms vara regionalt viktiga.
- Påtagligt naturvärde, naturvärdesklass 3. Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald som har betydelse på lokal/kommunal skala.
- Visst naturvärde, naturvärdesklass 4. Viss positiv betydelse för biologisk mångfald med värden som är viktiga på platsen.

Ett område (kallas naturvärdesobjekt i standarden) tilldelas ett värde baserat på vilket art- och biotopvärde som finns inom ett område. Bio-

Kriterier för bedömning av konsekvenser för naturmiljö

Bedömningarna utgår från:

- Det nationella miljömålet *ett rikt växt- och djurliv*: "Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."

topvärdet omfattar två underliggande aspekter: områdets kvalitet som livsmiljö samt hur vanlig livsmiljön är i landskapet. I aspekten om hur vanlig miljön är vägs även eventuella hot mot biotopen in. I bedömningsgrunden för artvärde ingår fyra aspekter. Om det finns naturvärdsarter, rödlistade arter eller hotade arter och hur artrikt ett område är.

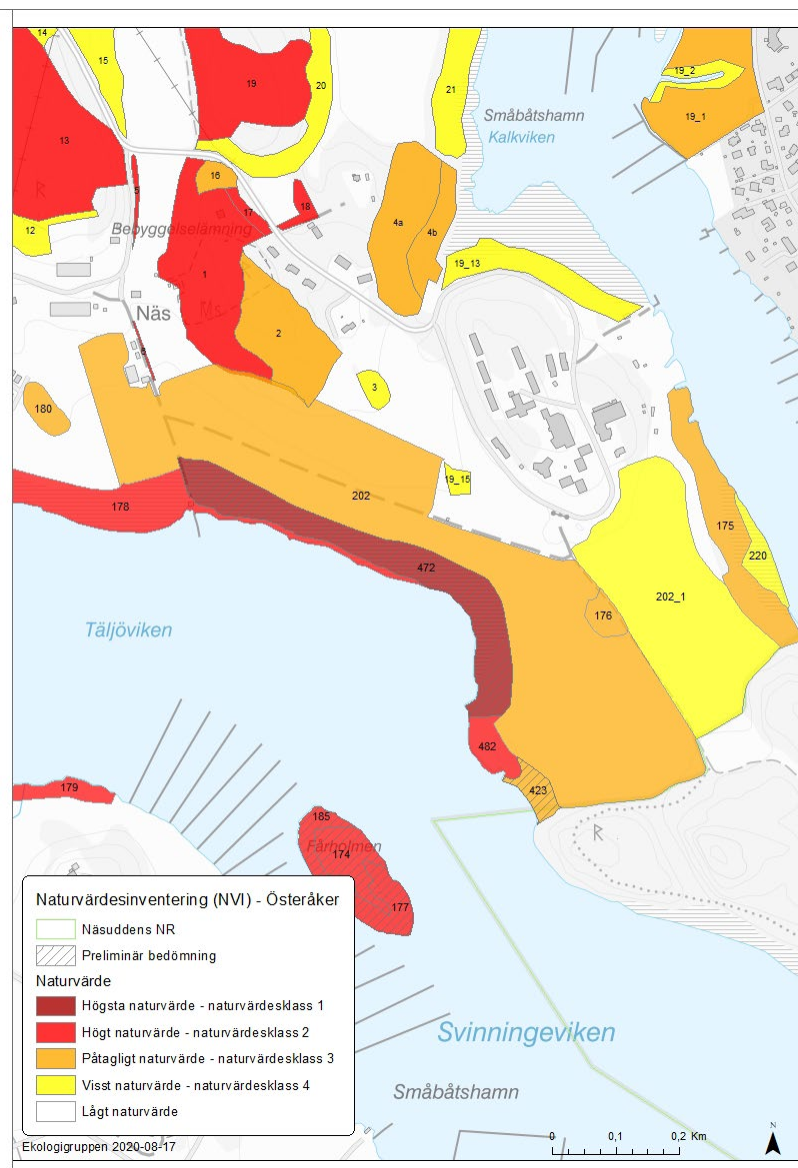
Ett utdrag ur Artdatabankens databas över rödlistade arter har också gjorts, samt information har hämtats från Artportalen.

Fågelinventering och fladdermusinventering

Två fågelinventeringar har genomförts under 2020 och 2021. Dessa inventeringar har genomförts under relevant säsong och med bruklig metodik. En fladdermusinventering har genomförts under 2021 under relevant säsong och med bruklig metodik.

Biologiska värden i nuläget

Totalt har 18 objekt med höga naturvärden identifierats. Av dessa bedöms en vara av högsta naturvärde, klass 1, fem med högt naturvärde, klass 2, sju stycken vara av påtagligt naturvärde, klass 3 samt fyra bedöms vara av visst naturvärde, klass 4. För fullständig beskrivning av objekten, se bilaga 2.

Objektet som bedöms vara av högsta naturvärde (klass 1) utgörs ett av en strandäng som till viss del är betad. Objekten med högt naturvärde (klass 2) är tre ädellövmiljöer och två objekt utgörs av talldominerad barrskog eller förekomst av gamla tallöverståndare. Objekten som bedöms vara av påtagligt naturvärde utgörs huvudsakligen av barrblandskog och åkermark. De objekt som bedöms vara av visst naturvärde består av tall- och lövskogsmiljöer samt åkerholmar med rester av hävdgynnad flora.

Sammantaget bedöms de högsta naturvärdena vara knutna till den betade strandängen samt till tall- och ädellövmiljöer.

Strandängen

Strandängen betas till viss del och har bedömts ha goda förutsättningar att hysa höga naturvärden. Framför allt bedöms värdena vara knutna till fågellivet i området. Med fortsatt hävd bedöms strandängen framgent kunna hysa ett rikt fågelliv. Med tiden kan även floran återhämta sig och bli mer artrik.

Tallskogsmiljöer

I området förekommer ett stort inslag av gammal tall. Man finner både högvuxen, grov gammal tall och senvuxen gammal tall på hållmarker. De högvuxna tallskogarna är starkt påverkade av skogsbruk men fortfarande finns ett bitvis stort inslag av högvuxna tallar kvar. Dessa står många gånger mer eller mindre solexponerat vilket gynnar många vedlevande insekter, bland annat reliktbodyck. Död ved förekommer ganska sparsamt men en del grövre stående torrträd och lågor av tall finns. På några av lågorna finns kläckhål av raggbock som är en rödlistad vedlevande insekt som är beroende av grova, solexponerade tallågor. På flera av tallarna växer talticka, en svamp som är vednedbrytare och lever av gamla tallar.

Ädellövmiljöer

Inom området finns ett flertal ädellövmiljöer, dels i form av hassel och gles, betad ädellövskog, och dels i form av alléer. Öster om gården ligger ett lite större ädellövskogsområde som till viss del utgörs av fina hasselmiljöer med förekomst av äldre hasselbuketter och död ved. Hassellunden övergår till en betydligt öppnare miljö med ett stort inslag av grova ädellövträd av bland annat ek, alm och ask. Grov död ved förekommer sparsamt. På en grov almlåga har den ovanliga svampen narrporing hittats. På flera av de grova träden växer det skyddsvärda lavar.

Alléerna i området återfinns framför allt utmed vägen till Näs gård. Dessa är dock delvis i dåligt skick på grund av svampangrepp, men har samtidigt stora värden för vedinsekter, vedsvampar och lavar och fladdermiss. Öster om ädellövskogen finns inslag av alléer och solitära ädellövträd där några av träden är grova och vidkroniga.

Åkermarken

Delar av åkermarken har påtagligt naturvärde då främst rastande och födosökande fåglar har noterats. De större åkerholmarna är klassade som visst naturvärde då de har betydelse för bland annat insekter och fåglar i området. På några av åkerholmarna återfinns kärleväxter som bockrot, gulmåra och ängshavre. De mindre åkerholmarna bedöms inte ha några betydande naturvärden.

Skyddsvärda arter och värdearter

Skyddsvärda arter är arter som är hotade till sin existens i Sverige, och som finns upptagna i den svenska rödlistan (Artdatabanken, SLU). Det är också arter som är fridlysta och upptagna i artskyddsförordningen, vilken samlar arter som finns med i olika EU-direktiv. Värdearter utgör arter som indikerar artrika och värdefulla naturmiljöer, till exempel skogliga nyckelbiotoper, värdefulla ängs- och betesmarker och våtmarker med intakt hydrologi.

Övriga naturvärden

Inom planområdet förekommer en del andra miljöer som bedöms ha vissa naturvärden. I området förekommer en del brynmiljöer som är viktiga inslag och av värde för artmångfalden. I den nordöstra delen finns en ung alstrandskog som bedöms ha vissa värden för bland annat fågellivet. I angränsning till planområdet finns ett större skogsområde som skulle kunna utgöra lämplig häckningslokal för större rovfåglar.

Skyddsvärda arter

Under naturinventeringarna har ett stort antal rödlistade arter hittats, det stora flertalet i områden med högsta och högt naturvärde.

Tallticka (NT), narrtagging (NT), narrporing (VU), koralltaggvamp (NT), ekticka (NT), skumticka (NT), almlav (NT) och blåsippa (fridlyst) i skogsmiljöer samt myggbloster (fridlyst) på strandängarna.

Fåglar

Ett stort antal fåglar har noterats under fågelinventeringar (se bilaga 3 och 4). Dessa arter har delats upp i de arter som är rödlistade enligt den gällande svenska rödlistan tillsammans med de arter som är upptagna i EUs fågeldirektivs bilaga 1 samt arter som inte är rödlistade eller upptagna i fågeldirektivets bilaga 1. De arter som är rödlistade och upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 finns i nedanstående tabell och beskrivs mer utförligt i bilaga 5.

Art	Status
Björktrast (NT)	Häckande
Bläsand (VU)	Rastande
Brun kärrhök (LC, Fd)	Häckande
Brushane (VU)	Rastande
Buskskvätta (NT)	Häckande
Duvhök (NT)	Födösökande
Entita (NT)	Häckande
Fiskgjuse (LC, Fd)	Födösökande
Fiskmåsar (NT)	Födösökande
Fisktärna (LC, Fd)	Födösökande
Gråtrut (VU)	Födösökande
Grönben (LC, Fd)	Rastande
Grönfink (EN)	Häckande
Gulsparr (NT)	Häckande
Havstrut (VU)	Födösökande
Hussvala (VU)	Häckande
Kricka (VU)	Häckande
Kråka (NT)	Häckande
Ljungpipare (LC, Fd)	Rastande
Mindre hackspett (NT)	Häckande
Rödvingetrast (NT)	Rastande
Rörsångare (NT)	Häckande
Skedand (NT)	Födösökande
Skrattmåsar (NT)	Födösökande
Spillkråka (NT)	Födösökande
Stare (VU)	Häckande
Storspov (EN)	Rastande/födösökande
Strandskata (NT)	Födösökande
Svartvit flugsnappare (NT)	Häckande
Sävsparr (NT)	Häckande
Tofsvipa (VU)	Häckande
Tornseglare (EN)	Häckande
Vitkindad gås (LC, Fd)	Födösökande/ /Rastande
Ärtsångare (NT)	Tillfällig

För fullständig beskrivning av de fågelarter som inte är rödlistade eller upptagna i EUs fågeldirektivs bilaga 1 - se bilaga 5.

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

Fladdermöss

Ett antal fladdermusarter har noterats under fladdermusinventeringen. Dessa fladdermusarter finns i nedanstående tabell och beskrivs mer utförligt i bilaga 6.

Art	Rödlistad	Bevarandestatus	Trolig förekomst av koloni
Nordfladdermus	NT	Dålig	Okänt
Dvärgpipistrell	-	Gynnsam	Okänt
Större brunfladdermus	-	Gynnsam	Trolig koloni i Allé
<i>Myotis sp.</i>	-	Gynnsam	Okänt

Ekologiska samband

Nedan beskrivs översiktligt vilka ekologiska samband som bedöms finnas för de viktigaste naturvärdena i undersökningsområdet och hur de förhåller sig till liknande naturvärden i närområdet.

Ädellövträd

Inslaget av ädellövmiljöer är förhållandevis stort i närområdet. I Näsuddens naturreservat finns stora sammanhängande ädellövmiljöer och en bit nordväst om gården, vid Lillträsket, finns en ek/hassellund. Dessutom finns ett spritt inslag av solitära ädellövträd i närområdet. Det bedöms finnas goda förutsättningar för arter knutna till ädellövträd att sprida sig till och ifrån områdets ädellövmiljöer. Bestånden i planområdet bedöms stå i samband med bl.a. ädellövträdbestånd på Österskär och Ekbacken, liksom bestånd inom den regionala grönstrukturens Angarnskil.

Tall

Gamla grova tallar återfinns på många ställen runtom i närområdet. I skogarna som omger undersökningsområdet finns ett rikligt inslag av grov gammal tall. Det bedöms finnas goda förutsättningar för arter knutna till tall att sprida sig till och ifrån områdets tallmiljöer och inom den regionala grönstrukturens gröna kilar.

Ekologiska spridningssamband

- Organismers spridningsmöjligheter mellan en viss naturtyp. Ett spridningssamband bedöms finnas när områden av liknande naturtyp ligger inom ett möjligt spridningsavstånd. Begreppet konnektivitet används ibland för att beskriva ett fungerande utbyte av arter mellan områden spridda i landskapet.
- Motsatsen är fragmentering, när ett landskap och dess naturtyper blir så uppdelat, och avstånden mellan lämpliga livsmiljöer så långa, att det påverkar spridningen av arter. Fragmenteringens effekter på biologisk mångfald finns beskriven i rapporten (Jordbruksverket, 2005).
- Spridningsförmågan är olika för olika arter, och till stora delar okänd för många grupper. För de flesta vanliga arter är spridningsförmågan god, medan det för arter som specialiserat sig på en specifik livsmiljö ofta kan vara betydligt sämre.

Naturmiljö som ekosystemtjänst

- De flesta ekosystemtjänster som rör biologi kan klassas som **understödjande ekosystemtjänster**, exempelvis biologisk mångfald och fotosyntes.
- Biologisk mångfald är tätt sammanlänkat med de **reglerande ekosystemtjänsterna** pollinering och skadereglering, som beskrivs närmare under *Areella näringar*.
- En förutsättning för biologisk mångfald är förekomst av värdefulla naturområden, och ett sätt att bevara mångfalden är att värna om skyddsvärda arter och ekologiska samband.
- Bland de reglerande ekosystemtjänsterna finns också luftrening, luftväxling och skuggning, som beskrivs närmare under *Hälsa och säkerhet*.

Geologiska värden i nuläget

Området bedöms inte ha några geologiska värden av särskilt intresse knutna till sig. Moränen har bitvis ett stort inslag av sand och tycks även vara mer eller mindre kalkpåverkad vilket ger gynnsamma växtförhållanden för en del växter och svampar. Strax norr om planområdet finns dock förekomster av sandavlagringar.

Konsekvenser av föreslagen plan

Planens hänsyn till natur samt skyddsåtgärder

- Strandängarna hävdas, vilket skapar goda förutsättningar för många arter och gynnar biologisk mångfald. Strandängarna kommer att vara strängslade (skötselplan Täljövikens strandängar, detaljplan)
- Alleér bevaras till största delen (skötselplan Näsängen, detaljplan)
- Gamla träd som avverkas placeras i solbelysta gläntor, där de fungerar som livsmiljö för många arter (skötselplan Näsängen)
- Viktiga ädellöv- och brynmiljöer bevaras, skyddas och sköts för att utvecklas till goda livsmiljöer (skötselplan Näsängen)
- Död ved ska öka (skötselplan Näsängen, åtgärdslista)
- Ett stort antal holkar sätts upp (åtgärdslista)
- Stamholkar för fladdermöss sätts upp (åtgärdslista)
- Anpassad belysning i känsliga lägen (åtgärdslista)
- Insekts- och fågelbon uppförs för att underlätta fröspridning och/eller skadedjursreglering (enligt hållbarhetsprogram)
- Avverkning, röjning och schaktning av markvegetation ska ske under icke häckningssäsong (skötselplan Näsängen, åtgärdslista)
- Uppföljning av åtgärder (skötselplaner, åtgärdslista)

Konsekvenser av bebyggelse för värdefulla skogsmiljöer

-1 planförslaget bedöms kunna medföra små negativa konsekvenser på naturvärden knutna till barr- och ädellövskogsmiljöer.

Planförslaget kommer i någon mån beröra bestånd med naturvärden med högt naturvärde (klass 2) i norr där en bergkulle berörs av planerad sporthall. Bebyggelsen kommer här att påverka bestånd med fynd av den rödlistade arten talticka. Här finns inslag av gammal sol-exponerad tall. Planförslaget medför även att skogsmark i den nord-östra delen av planområdet kommer att tas i anspråk, vilket medför att naturvärden i detta naturvärdesobjekt med påtagligt naturvärde (klass 3) påverkas negativt i stor utsträckning. Genom att avverkade grova träd av tall placeras ut i solbelysta gläntor, enligt skötselplan, minskas i viss mån den negativa påverkan som uppstår på naturvärdena.

Det finns risk att bebyggelsen påverkar enstaka ädellövräd i kantzonerna till de bestånd som kantas av bebyggelse, bestånd med högt och påtagligt värde (klass 2 och 3). I norra delen av planen påverkar bebyggelsen blandskogsbestånd med inslag av äldre ädellövträd med högt och påtagligt värde (klass 2 och 3). Påverkan bedöms bli begränsad till kantzonerna av naturvärdesobjekten.

Konsekvenser av skötsel av värdefulla skogsmiljöer

+3 skötsel av värdefull skogsmark inom planområdet bedöms medföra stora positiva konsekvenser på naturvärden knutna till barrskogar, framför allt skog med inslag av gammal tall och naturvärden knutna till ädellövmiljöer.

En skötselplan för skötsel av värdefull skogsmark inom planområdet är knuten till planen. Detta medför att skogsmark inom planområdet kommer att bevaras och skötas på ett naturvårdsanpassat sätt, vilket bedöms medföra stora positiva konsekvenser för naturvärdena knutna till både barr- och ädellövskogsmiljöerna. För närvarande är denna skogsmark inte på något sätt skyddad vilket betyder att naturvärden kan gå förlorade genom skogsbruksåtgärder. De befintliga värdena är

Kartan visar naturvärden i förhållande till bebyggelse och infrastruktur i planförslaget.

också beroende av en viss öppenhet så att tallstammar och lågor kan solexponeras, vilket kräver skötsel. Dessutom föreligger på sikt en risk för att de öppna, idag ibland betade, ädellövmiljöerna växer igen.

Konsekvenser för värdefulla miljöer i jordbrukslandskapet

-1, planförslaget medför att åkerholmar och brynmiljöer med vissa naturvärden kommer att tas i anspråk vilket bedöms medföra små negativa konsekvenser för naturvärdena.

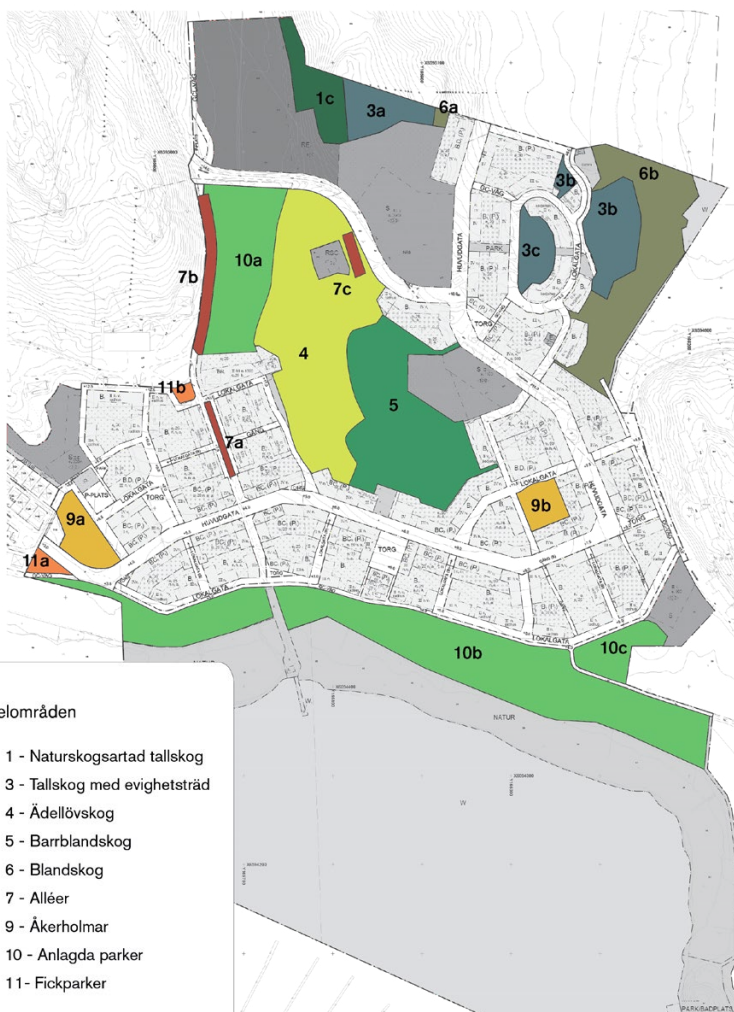
Planförslaget medför framför allt att åkermark och åkerholmar som bedöms hysa vissa naturvärden (klass 4) exploateras. Därutöver påverkas brynmiljöer och åkermark som bedöms bidra till mångfalden i området. Åkermarkens påtagliga naturvärde är kopplat till främst fåglar - se under skyddsvärda arter.

Konsekvenser för värdefulla strandängar

+3, planförslaget bedöms medföra stora positiva konsekvenser då värdefulla strandängar kommer att hävdas.

Till planförslaget finns skötselplaner för naturmiljön, inklusive Täljövikens strandängar. Skötselplanen för strandängarna har för avsikt att stärka och återskapa naturvärden knutna till strandängarna och de strandnära vattenområdena. Strandängarna kommer att vara stängslade. Skötselplanen sträcker sig ända fram till Näsuddens naturreservat. I och med att större delen av Täljövikens strandängar i dagsläget är

stadda i kraftig igenväxning bedöms skötselåtgärderna inom planförslaget medföra positiva konsekvenser på dessa miljöer. Den exploatering som planförslaget medför bedöms samtidigt begränsa de positiva konsekvenserna något då det medför en ökad mänsklig aktivitet i delar av området. Skötselplanen för Täljövikens strandängar och blivande reservatet för Täljövikens stränder (cirka 37 hektar landmiljö) i stort innebär stora positiva konsekvenser som bedöms vida överstiga störningen från människor inom vissa delar av strandängens närområde. Det finns därför goda grunder att anta att en restaurering av strandängarna kommer att gynna ett utvecklat fågelliv.

Karta över skötselområden inom planområdet för detaljplan Näsängen (etapp 1). Denna skötselplan är knuten till planförslaget och redovisas i ett eget dokument, Skötselplan för Näsängen (Österåkers kommun, 2021).

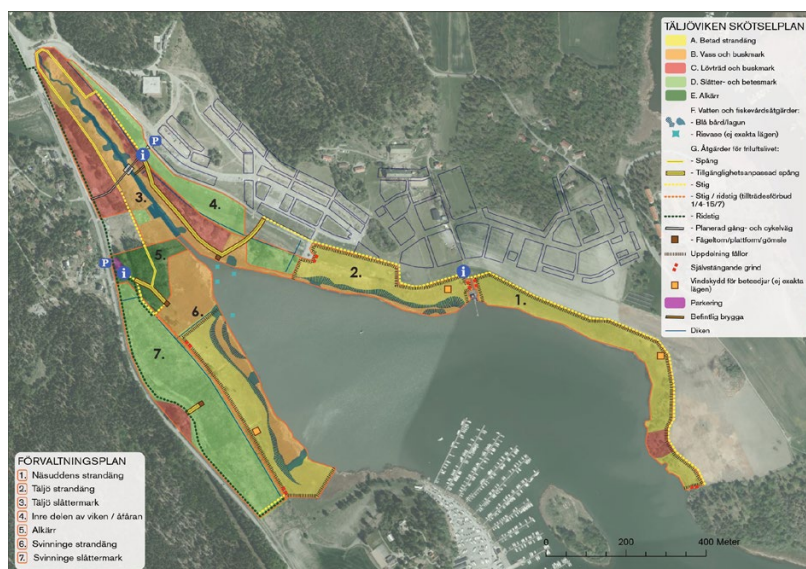

Bild från Skötselplan för Täljövikens strandängar, Österåkers kommun, 2019.

Konsekvenser för skyddsvärda arter

+2 till +3, planförslaget bedöms medföra märkbara till stora positiva konsekvenser för skyddsvärda arter som en följd av planerad skötsel av strandängar, skogsbestånd, alléer och åtgärder kopplat till fåglar och fladdermöss.

Den påverkan planförslaget har på naturvärden i fråga om ianspråkstagande av naturmark bedöms medföra små konsekvenser för de skyddsvärda arter som finns inom området. Det kan bli försämringar för arter som idag nyttjar åkermarken, men bedömningen är att de kan nyttja de ytor som blir kvar och de ytor som ingår i skötselplanen för strandängarna. De skötselplaner som är framtagna för strandängarna och skogsmarken bedöms på sikt medföra positiva konsekvenser för förekomsten av dessa arter. Tillsammans med att avverkning, röjning och schaktning av markvegetation ska ske under icke häckningssäsong bedöms inga arter påverkas negativt. *Förslag till åtgärder* (åtgärdslistan) sammanfattar åtgärder som ska genomföras både före exploatering och över tid kopplat till fåglar och fladdermöss. Ett dokument där även ansvarsfördelningen tydliggörs ska tas fram och knytas till avtal. Mygblomster bedöms påverkas positivt med förbättrad skötsel av strandängarna. Se även under *Planens konsekvenser i relation till lagskydd*.

Konsekvenser för ekologiska samband

-1 till +1, planförslaget bedöms medföra små negativa till små positiva konsekvenser för ekologiska samband med intilliggande naturmiljöer.

Områden med höga naturvärden kommer att påverkas endast i liten omfattning av ny bebyggelse, samtidigt som skötsel av dessa områden kommer att utveckla de ekologiska funktionerna. Därför finns förutsättningar för att de viktigaste ekologiska spridningssambanden kan bevaras och utvecklas.

Vedlevande insekter kan eventuellt vara känsliga för bebyggelse när de flyger. Planområdet kommer dock att vara grönt till minst halva ytan och ha stora träd planterade på flera gator, vilket minskar risken för att bebyggelsen fungerar som barriär.

De öppna jordbruksmarkerna längs strandängarna kommer att bebyggas, vilket medför en risk för att strandängslevande fåglar kan störas. Samtidigt utvecklas kvaliteten på strandängarna och förbättrar möjligheterna till häckning. Skötselplanen som är knuten till planförslaget, kommer att sörja för skötseln av Täljövikens stränder (cirka 37 hektar landmiljö). Tillsammans med tidigare beslutad skötsel av stränderna, skapas ett sammanhängande område med hävdad strandäng som blir ett av de största områdena i länet. Detta bedöms förbättra ekologiska samband för strandängslevande arter i ett regionalt perspektiv.

Arter som är beroende av stora, sammanhängande naturområden kan påverkas negativt av hela den planerade utvecklingen inom FÖP Täljöviken. Det kan medföra försämrade förhållanden för t.ex. fiskgjuse och nattskärna, arter som är noterade i planområdets närhet.

Förslag till åtgärder

- De två skötselplanerna som är knutna till detaljplanen innehåller en lång rad förslag till åtgärder som är viktiga för att planen ska kunna få positiva effekter för naturmiljön.
- Avstämning bör ske mot arbetet med skötselplanen för Täljövikens strandängar, samt påbörjad utredning om ett nytt naturreservat.

- De avledande dikena anläggs med minimal påverkan på naturmark.
- Gångväg mellan Näs gård och skolan ska anläggas med minimal påverkan på naturmark.
- Utred om förskole- och skolgårdarnas naturmark kan ingå i skötselplanen.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Konsekvenser av bebyggelse för värdefulla naturområden

-1 alternativ 1 bedöms kunna medföra små negativa konsekvenser på naturvärden knutna till barr- och ädellövskogsmiljöer.

Alternativ 1 bedöms kunna medföra små negativa konsekvenser på naturvärden knutna till barrskogar och ädellövskogsmiljöer samt värdefulla miljöer i jordbrukslandskapet. Med enbart villabebyggelse bedöms det inte finnas möjligheter till förbättrad skötsel av naturområden som inte bebyggs. Inga positiva konsekvenser i form av förbättrad skötsel bedöms därför tillkomma.

Konsekvenser för värdefulla strandängar

+3, alternativ 1 bedöms medföra stora positiva konsekvenser då värdefulla strandängar kommer att hävdas.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för skyddsvärda arter

+1 - +2, små till märkbara positiva konsekvenser som en följd av planerad skötsel av strandängarna. Dock utblir troligt skötsel av skogsbestånd och alléer.

Inte troligt med skötsel av värdefulla skogsmiljöer utan dessa miljöer bedöms växa igen. Dock förväntas skötselplanen för strandängarna genomföras och på sikt medföra positiva konsekvenser för förekomsten av dessa arter.

Konsekvenser för ekologiska samband

-1 till +1, alternativ 1 bedöms medföra små negativa till små positiva konsekvenser för ekologiska samband med intilliggande naturmiljöer.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Konsekvenser av bebyggelse för värdefulla skogsmiljöer

-1, alternativ 2 bedöms kunna medföra små negativa konsekvenser på naturvärden knutna till barr- och ädellövskogsmiljöer.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av skötsel av värdefulla skogsmiljöer

+3 skötsel av värdefull skogsmark inom planområdet bedöms medföra stora positiva konsekvenser på naturvärden knutna till barrskogar, framför allt skog med inslag av gammal tall och naturvärden knutna till ädellövmiljöer.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för värdefulla miljöer i jordbrukslandskapet

-1, alternativ 2 medför att åkerholmar och brynmiljöer med vissa naturvärden kommer att tas i anspråk vilket bedöms medföra små negativa konsekvenser för naturvärdena.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för värdefulla strandängar

+3, alternativ 2 bedöms medföra stora positiva konsekvenser då värdefulla strandängar kommer att hävdas.

Avseende konsekvenser för värdefulla naturområden bedöms konsekvenserna vara likvärdig planförslaget.

Konsekvenser för skyddsvärda arter

+ 1 till + 2, alternativ 2 bedöms medföra små till märkbara positiva konsekvenser som en följd av planerad skötsel av strandängar, skogsbestånd och alléer.

Bedöms till del likvärdig planförslaget, men med 50 % fler människor som rör sig i området finns risk att de skyddsvärda arterna upplever störningar.

Konsekvenser för ekologiska samband

-1 till +1, alternativ 2 bedöms medföra små negativa till små positiva konsekvenser för ekologiska samband med intilliggande naturmiljöer.

Bedöms likvärdig planförslaget.

Konsekvenser av nollalternativet

Värdefulla barrskogar

+/- 0 till -1, nollalternativet bedöms medföra obetydliga till små negativa konsekvenser på naturvärden knutna till barrskogsmiljöer.

Vid nollalternativet kommer skogsområdena brukas enligt gällande skogsbruksplan, vilket innebär att skogen riskerar att avverkas i enlighet med planen. Skogsbruksplanen är anpassad efter rekreationsintressen vilket innebär att flera av de gamla tallarna ändå kan komma att bevaras.

Ädellövmiljöer

+/- 0 till -2, nollalternativet bedöms medföra obetydliga till märkbara negativa konsekvenser på naturvärden knutna till ädellövmiljöer. På lång sikt kan nollalternativet medföra ännu större negativa konsekvenser om områden med grova gamla ädellövträd växer igen.

Vid nollalternativet kommer delar av ekhagen intill gården troligtvis att betas till viss del. Även om inte gamla ädellövträd avverkas kan de med tiden bli kraftigt beskuggade genom igenväxning vilket på sikt påverkar naturvärdena knutna till dessa miljöer negativt. I och med att ädellövmiljöerna inte omfattas av något formellt skydd finns även risk att de på sikt avverkas.

Strandängarna och vassområdet

-2 till -3, nollalternativet bedöms medföra märkbara till stora negativa konsekvenser på naturvärden knutna till strandängarna om de på sikt växer igen.

Vid nollalternativet kan strandängarna inom planområdet till viss del komma att betas, men betet bedöms inte bli så pass omfattande att det motverkar en gradvis igenväxning. Detta leder till att dessa natur-

värden med tiden kommer att gå förlorade. Värdena ersätts då av andra värden knutna till buskmarker och sumpskog, som också är värdefulla biotoper, men inte av samma dignitet som de öppna strandängarna. Vassområdena kommer delvis att växa igen med nollalternativet men de delar som står på djupare vatten kommer att bevaras.

Skyddsvärda arter

-1, nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser för skyddsvärda arter som finns inom planområdet och dess närhet.

Arter som förekommer i barrskogsmiljöerna riskerar att på sikt minska genom att skogarna brukas enligt gällande skogsbruksplan. Även arter knutna till ädellövmiljöer och strandängar kommer med stor sannolikhet på sikt att minska när dessa miljöer börjar bli igenväxta. För ädellövmiljöerna kan det dock till viss del vara positivt för skyddsvärda arter under en tid då de gamla ädellövträden fortfarande finns kvar. När de senare har brutits ner kommer man säkerligen se en drastisk minskning av arter knutna till dessa substrat också. Då jordbruket bedöms minska för att på sikt upphöra kommer arter knutna till åkermark på sikt påverkas negativt.

Vy över Täljövikens vik med del av vassbälte. Österåker, april 2014.

Beskrivning av värden för vattenmiljö grundas på:

- Bjerking. 2020, 2021. Dagvattenutredning, Näsängen.
- Ekologigruppen. 2014. Fisk i Täljöviken, En bedömning av fiskvärden i Täljöviken och Näsängen, Österåker.
- MarkTema. 2015. PM Teknisk försörjning och dagvatten.
- Naturvatten i Roslagen. 2009. Täljöviken - Biologiska undersökningar och värdebedömningar 2009.
- VISS, Vatteninformationssystem Sverige.

Vattenmiljön i nuläget

Täljöviken är en stor, grund och vågskyddad havsvik med mjukbotten. Stränderna kantas av breda vass- och smalkaveldunbälten och undervattenvegetationen är artrik. Viken smalnar av och utgörs i den innersta delen av en cirka fem meter bred fåra. Längst in i viken mynnar flera mindre diken. Ett av diken går i den historiska Åkerströmmens sträckning (innan den leddes om via Åkers kanal) och avvattnar Lillträsket 700 meter uppströms vikens innersta ände.

Täljöviken påverkas av mänskliga aktiviteter i och kring viken. Åkermark kantar en stor del av viken och belastar vattnet med näringsämnen och möjligen också bekämpningsmedel. En större småbåtshamn, Svinninge marina, ligger vid vikens södra strand. Vattenområdet vid marinan är muddrat och utfyllt, och muddring har troligen också utförts i vikens inre del. Grunda havsvikar med mjukbotten, som Täljöviken, är känsliga för övergödning, muddring och tippning samt annan mänsklig påverkan som båttrafik och fysisk exploatering.

Vid vikens mynning är djupet mellan sju och tio meter, men blir snabbt grundare längre in i viken. Merparten av viken utgörs av områden som är grundare än tre meter och i de innersta delarna är djupet som mest en meter (Ekologigruppen 2014). Botten i viken består till största delen av findetritus och till viss del av grov leryttja. I anslutning till planområdet är det findetritus som dominerar botten.

Arter knutna till vattnet

I Täljöviken dominerar borstnate, axslinga, ålnate och hårsärv. Hjulmöja, hornsärv och krusnate samt trådalger, kransalger och borststräfs förekommer i mindre omfattning. Längre in i viken finns även havs-

Kriterier för bedömning av konsekvenser för vattenmiljö

Bedömningarna utgår från:

- Miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten, se beskrivning i löptexten.
- Det nationella miljömålet *grundvatten av god kvalitet*: "Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag."
- Det nationella miljömålet *hav i balans samt levande kust och skärgård*: "Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar."
- Det nationella miljömålet *ingen övergödning*: "Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten."
- Det nationella miljömålet *myllrande våtmarker*: "Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden."
- Det nationella miljömålet *levande sjöar och vattendrag*: "Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas."

najas och skörsträfs. Under undersökningen 2009 var täckningsgraden av vattenväxter generellt låg, medan den vid tidigare års undersökning var mycket hög. Detta gör det svårt att bedöma tillståndet utifrån täckningsgrad. Artrikedomen bedöms dock som hög (Naturvatten, 2009).

Bottenfaunaprover (Naturvatten, 2009) visar på att bottenfaunan är artrik, vilket kan kopplas till den artrika vattenvegetationen. Inga rödlistade arter av bottenfauna har påträffats. De grundaste delarna i anslutning till planområdet samt sankängarna och strandängarna har inte inventerats för botten- och vattenlevande organismer, men det är sannolikt att ytterligare arter lever där. Täljövikens värden för bottendjur bedöms som höga (Naturvatten 2009).

Viken bedöms ha potential som mycket goda rekryteringsområden för fisk, bland annat för gädda och abborre. Bedömningen motiveras utifrån de stora arealerna av grunda vegetationsrika bottnar och de flikiga och breda vassbältena som täcker stränderna. I viken mynnar dessutom ett vattendrag som har mycket stor potential som lek- och uppväxtmiljö för fisk. De inre delarna av Täljöviken bedöms vara av mycket högt värde som lek- och uppväxtmiljö för varmvattenkrävande arter av fisk, som gädda och abborre. Andra arter som kan finnas i viken är mört, sarv, braxen, björkna, ruda, sutare, lake, tånglake och ål. Id har observerats. Även vikens yttre delar, ut till ett djup av cirka tre till fyra meter, bedöms vara av stort värde för fisklek och för uppväxande yngel som producerats i de inre delarna. Viss osäkerhet finns i bedömningen eftersom några provfisken inte har utförts i Täljöviken (Ekologigruppen 2014).

I området finns inte några fynd av hotade marina eller limniska arter rapporterade. Man kan emellertid utgå från att fiskarterna lake, tånglake (båda nära hotade enligt rödlistan) och ål (akut hotad) åtminstone tidvis uppehåller sig i viken.

Vattenkvalitet

Hela planområdet ligger inom delavrinningsområdet ”Rinner mot Trälhavet”. Dagvatten från området rinner främst av till söder ut mot Täljöviken, medan en mindre del rinner norrut till Tunafjärden.

Siktdjupet i vattnet i anslutning till planområdet är cirka 2 meter, men minskar något längre in i viken. Vattnets grumlighet i anslutning till planområdet ligger precis under gränsen för ”mycket grumligt”. Längre in i viken är grumlingen högre, sannolikt på grund av resuspension, uppgrumling av bottensediment. Detta i sin tur kan bero på våg- och strömpåverkan av de grunda bottnarna, bioturbation (bottendjurens omrörning av sedimentet), födosökande fisk och/eller fågel eller båttrafik.

Resultaten av bottenfaunaundersökningen tyder på att viken är påverkad av övergödning (Naturvatten 2009).

Ekosystemtjänster

Strandängarna fyller en viktig funktion för ekosystemtjänsten vattenrening. Halterna av kväve och fosfor i vattnet minskas genom att växterna tar upp näringen. Andra viktiga renande processer i strandängarna är denitrifikation och sedimentation. Strandängsvegetationen tar upp näringsämnen främst under högvatten då kontaktytan mellan vegetation och vatten är som störst och vattnets uppehållstid på

strandängen är som störst. I vår del av Sverige passerar dock ofta stora flöden under vårmältningen och under höst, utanför växtsäsongen. Idag hävdas en liten del av strandängen, medan en del av den näring som växterna tar upp återförs till vattnet. Genom att skörda växterna innan de har hunnit börja brytas ned förhindras att näringen återförs till systemet.

Även vassbältet har en renande funktion då vass är en näringsälskande växt. Likaså har undervattensvegetationen renande effekter, och kan motverka grumling.

Vattenmiljö som ekosystemtjänst

- Dricksvattenförsörjning är en av våra viktigaste **producerande ekosystemtjänster**.
- Vattenrening, exempelvis genom en våtmark, är en **reglerande ekosystemtjänst**. Även flödesutjämning hör till denna kategori av ekosystemtjänster.

Grundvatten

Inga grundvattenförekomster finns som omfattas av MKN. Enligt SGU:s brunnsarkiv finns fyra brunnar inom planområdet (två vid Näs gård och två vid Persborg). Alla brunnar utom den ena brunnen vid Näs gård är energibrunnar. Den sista brunnen (vid Näs gård) används för grundvattenuttag för bland annat dricksvatten.

Konsekvenser av föreslagen plan

Planens hänsyn till vattenmiljö samt skyddåtgärder

- En ”blå bård” anläggs längs strandängen, vilken kan fungera som lek- och uppväxtmiljö för bl.a. gädda (skötselplan Täljövikens strandängar, detaljplan).
- Strandäng med blå bård anläggs och hävdas även söder om planområdet (skötselplan Täljövikens strandängar).
- Risvasar anläggs i viken. Risvasar är artificiella lekmiljöer och uppväxtplatser som skapas av ris och buskar som förankras på botten. Dessa gynnar produktion av yngel genom att skapa lämplig botten och substrat för lek (skötselplan Täljövikens strandängar).
- Åtgärder för att ta bort vandringshinder och anlägga lekplatser planeras i bäcken från Lillträsk (skötselplan Täljövikens strandängar).

Konsekvenser för arter knutna till vattnet - påverkan från skötsel

+ 3, stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter då strandängar hävdas, en blå bård och lekvatten anordnas, risvasar med yngelskydd placeras ut och vandringsvägar i bäck frigörs.

Skötsel av strandängarna samt åtgärder såsom anläggning av ”blå bård” - en vattenremsa mellan strandkant och vass där fiskar kan vandra och leka - och risvasar (lekplatser för fisk) bedöms medföra stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter, under förutsättning att båttrafiken inte blir omfattande.

Till planen ska också knytas åtgärder och skötsel i vattendraget mellan viken och Lillträsk, som kommer att förbättra möjligheterna till fiske i Lillträsk och eventuellt också i vattendraget.

Konsekvenser för vattenkvalitet

+3, stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då näringsläckage från jordbruket upphör och dagvattenhanteringen bidrar till minskade utsläpp av övergödande ämnen och metaller. Under förutsättning av föreslagen dagvattenlösning genomförs.

Det befintliga jordbruket inom detaljplaneområdet bedöms av Mar-tema (2015) bidra med ett betydande läckage av kväve från jordbruksmarken till Täljöviken. I planförslaget väntas kväveläckaget minska kraftigt, medan utsläpp av fosfor ökar. Även när enskilda avlopp ansluts till kommunalt system minskar utsläpp av övergödande ämnen, om än i mindre grad. Efter planerad dagvattenrening bedöms halterna av bägge dessa ämnen minska, vilket medför märkbara positiva konsekvenser för Täljöviken som i dagsläget har problem med övergödning.

Då hälften av markytan i planområdet bebyggs, kommer byggmaterial, trafik och annat att bidra med metaller till dagvattnet. Avrinningen av olika metaller till viken kommer därför att öka. Dagvattenutredningen förespråkar en 2-stegslösning med rening, i första steget rening via regnbäddar och infiltration och i nästa steg i dagvattendammar. Denna lösning ska säkerställa att metallhalterna inte ökar (Bjerking 2021).

Sammantaget bedöms konsekvenserna bli stora positiva för vattenkvalitet i avseende på både övergödande ämnen och metaller.

Konsekvenser för grundvatten

+1, små positiva konsekvenser bedöms uppstå då grundvattenuttaget minskar.

Ett mål med dagvattenhanteringen är att grundvattenbalansen inte ska förändras. Under förutsättning att detta efterföljs bedöms konsekvenserna för grundvattnet bli omärkbare. Planen bedöms inte medföra ökad risk för förorening av grundvattnet. Vid planens genomförande kommer Näs gård att anslutas till kommunalt VA, vilket leder till att uttaget av grundvatten i området minskar. Sammantaget bedöms konsekvenserna för grundvattnet bli små positiva.

Förslag till åtgärder

- Utred utbredning av sulfidhaltiga leror som kan påverka vikens vatten.
- Alla grumlande arbeten bör utföras under hösten eller vintern då den biologiska aktiviteten är liten, och med grumlingskydd.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Konsekvenser för biotoper och arter

+ 3, stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter då strandängar hävdas, en blå bärd och lekvatten anordnas, risvaser med yngelskydd placeras ut och vandringsvägar i bäck frigörs.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för grundvatten

+1, små positiva konsekvenser bedöms uppstå då grundvattenuttaget minskar

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för vattenkvalitet

+3, stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då näringsläckage från jordbruket upphör och dagvattenhanteringen bidrar till minskade utsläpp av övergödande ämnen och metaller. Under förutsättning av dagvattenlösningar genomförs.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Konsekvenser för biotoper och arter

+ 3, stora positiva konsekvenser för fiskars reproduktionsmöjligheter då strandängar hävdas, en blå bård och lekvtan anordnas, risvaser med yngelskydd placeras ut och vandringsvägar i bäck frigörs.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för grundvatten

+1, små positiva konsekvenser bedöms uppstå då grundvattenurtaget minskar.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser för vattenkvalitet

+3, stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då näringsläckage från jordbruket upphör och dagvattenhanteringen bidrar till minskade utsläpp av övergödande ämnen och metaller. Under förutsättning av föreslagen dagvattenlösning genomförs.

Bedöms likvärdigt planförslaget.

Konsekvenser av nollalternativ

Konsekvenser för arter knutna till vattnet

-1, små negativa konsekvenser bedöms uppstå för arter knutna till vattnet, då strandängarna långsamt växer igen.

Nollalternativet innebär att betet fortsätter som idag, i liten omfattning. Därmed fortsätter igenväxningen av strandängarna. Detta kommer i viss mån försämra möjligheterna för lek för vissa fiskarter, bland annat gädda, vilket medför små negativa konsekvenser.

I nollalternativet kommer bryggan inte att byggas om.

Konsekvenser för vattenkvalitet

+ 1, små positiva konsekvenser bedöms uppstå för vattenkvaliteten då odlingen minskar eller upphör.

Små positiva konsekvenser bedöms uppstå då odlingen upphör, med minskat näringsläckage till följd.

Konsekvenser för grundvatten

+/- 0, inga märkbara konsekvenser bedöms uppstå med nollalternativet.

Grundvattenuttaget i nollalternativet kommer vara högre än i planförslaget, då Näs gård idag försörjs via grundvatten. Grundvattenuttaget medför risk för saltinträning, dock inte i någon högre utsträckning än idag.

bruksmark, med undantag för ett fåtal åkerholmar, är förutsättningarna för parkbris och skuggning i dessa områden små. Området präglas dessutom av en kompletterande sjöbris. Behovet av skuggning på jordbruksmarken är å andra sidan liten.

I de norra delarna av planområdet växer skog med goda förutsättningar för skuggning och parkbris. Tillsammans med skogen norr om planområdet bildas ett större sammanhängande skogsområde som bidrar med parkbris till kringliggande bebyggelseområden.

Naturmarken, särskilt träden, inom planområdet bidrar även med rening av luft. I dagsläget finns dock ingen verksamhet inom planområdet som påverkar luftkvaliteten nämnvärt, däremot bidrar trafik på närliggande vägar med luftföroreningar.

Skred, ras och erosion

Förutsättningarna för byggnation bedöms vara generellt goda utan komplicerade förhållanden. I vissa områden kommer pålning att krävas, i enlighet med planbeskrivning. Söder om Näs gård planeras för en utfyllnad med upp till två meter, ovanpå områden med mäktiga lerlager. Här antas pålning och eventuellt kalkstabilisering kunna klara grundläggning av byggnader och vägar.

Längs vattnet finns även risk för erosion (Länsstyrelsen, 2011).

Konsekvenser av föreslagen plan

Skred, ras och erosion

+/-0, Inga konsekvenser p.g.a. risk för skred i område med utfyllnad, under förutsättning att föreslagna förstärkningsåtgärder genomförs.

Enligt PM för geoteknik kan den planerade exploateringen av området genomföras utan att skadliga sättningar eller skred uppstår, under förutsättning att föreslagna förstärkningsåtgärder genomförs.

Risk för erosion är troligtvis störst i strandzonen. Då området där framförallt utgörs av strandängar utan bebyggelse bedöms eventuell erosion inte orsaka påtaglig risk på människors säkerhet.

Översvämning

+/-0, Förslaget bedöms vara utformat för att möta risker för översvämningar med hänsyn till väntade klimatförändringar.

Konsekvenserna av eventuella översvämningar bedöms vara små eller obetydliga. Risk för materiella skador bedöms som låg då planerad bebyggelse har en lägsta grundläggningsnivå på +2,60 meter och byggnadernas grund i lågt belägna lägen konstrueras för att inte skadas av höga vattennivåer. Gator och vägar ska utformas så att de klarar att översvämmas.

För att säkerställa att ingen bebyggelse påverkas negativt vid stora regn eller skyfall har ett förslag tagits fram för att skydda planerad bebyggelse från flöden och stående vatten som riskerar att uppstå vid dessa tillfällen. Genom att anlägga avskärande diken kan ytlig avledning skapas som leder markavrinnande dagvatten från närliggande naturmark förbi planerad bebyggelse. De avskärande diken kan placeras på kvartersmark eller allmän platsmark och föreslås att dimensioneras för att klara ett klimatkompenserat 100-årsregn.

Det finns även planerad utformning av dagvattendammarna för att inte dessa ska påverkas negativt av översvämning.

Lokalklimat

+/- 0, Inga konsekvenser då tillgång till skuggning och parkbris bedöms vara god.

Ekosystemtjänsterna parkbris, skuggning och rening av luft kommer inte att försvagas märkbart eftersom det finns gott om närliggande grönområden. Längs ett stort antal gator kommer nya träd att planteras in, vilket stärker dessa tjänster samtidigt som de hjälper till med hantering av vattenflöden, genom vattenupptag.

Förslag till åtgärder

- Utred förekomsten av sulfidhaltiga leror.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Översvämningar

+/-0, alternativ 1 bedöms vara utformat för att möta risker för översvämningar med hänsyn till väntade klimatförändringar.

Trots att det saknas en beskriven dagvattenhantering bör kommunala strategier och dokument leda till att det inte finns risk för översvämningar.

Skred, ras och erosion

+/-0, Inga konsekvenser p.g.a. risk för skred i område med utfyllnad, under förutsättning att förstärkningsåtgärder genomförs.

Alternativ 1 bedöms likvärdigt planförslaget. Att utfyllnad är nödvändigt och att nödvändiga förstärkningsåtgärder genomförs.

Lokalklimat

+/- 0, Inga konsekvenser då tillgång till skuggning och parkbris bedöms vara god.

Bedöms likvärdigt planförslaget då andelen grönstruktur troligt blir relativt hög.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Översvämningar

+/-0, Förslaget bedöms vara utformat för att möta risker för översvämningar med hänsyn till väntade klimatförändringar.

Bedöms likvärdigt planförslaget då strukturen och andelen hårdgjord yta är densamma, men med enhetligt högre byggnader.

Skred, ras och erosion

+/-0, Inga konsekvenser p.g.a. risk för skred i område med utfyllnad, under förutsättning att förstärkningsåtgärder genomförs.

Alternativ 2 bedöms likvärdigt planförslaget. Att utfyllnad är nödvändigt och att nödvändiga förstärkningsåtgärder genomförs.

Lokalklimat

+/- 0, Inga konsekvenser då tillgång till skuggning och parkbris bedöms vara god.

Bedöms likvärdigt planförslaget då andel grönstruktur är likvärdig.

Konsekvenser av nollalternativ

+/- 0, Med nollalternativet bedöms inga risker för människors hälsa eller säkerhet uppstå vad gäller översvämning, skred eller lokal klimat

Eftersom nollalternativet inte innebär bostadsbyggande inom planområdet finns det inga risker med översvämningar, skred eller lokalklimat.

Kriterier för bedömning av konsekvenser för buller

Bedömningarna utgår från:

- Det nationella miljömålet God bebyggd miljö:
- Riktvärden för buller, se faktaruta.
- Buller i relation till människor hälsa, se faktaruta

Riktvärden för buller

Riktvärden för buller från spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader enligt förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader.

- 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad,
- 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid uteplats.
- För en bostad om högst 35 kvadratmeter gäller 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad.
- Undantagsbestämmelser:
 - minst hälften av bostadsrummen är vända mot en sida med högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasaden
 - minst hälften av bostadsrummen är vända mot en sida där 70 dBA maximal ljudnivå inte överskrids mellan kl. 22.00 och 06.00 vid fasaden.

Buller och vibrationer

Beskrivning av värden för buller grundas på:

- Efterklang, 2021. Trafikbullerutredning Näsängen etapp 1.

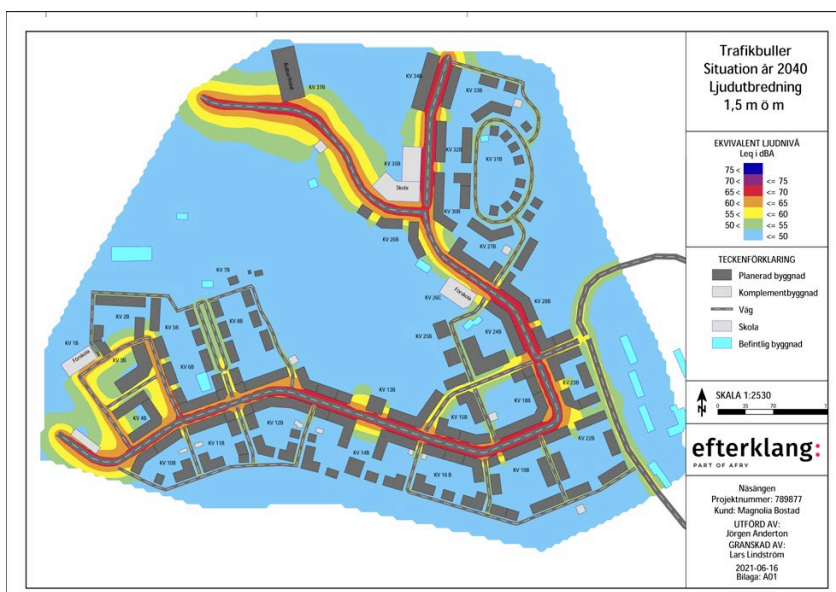
Buller och vibrationer i nuläget

Miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö innebär bland annat att livsmiljön ska vara hälsosam, vilket inte är möjligt att nå såvida inte avsevärda insatser görs för en bättre bullermiljö i landet. Buller påverkar möjligheten till god hälsa och livskvalitet negativt och kan leda till störningar av bland annat sömn och vila, eller ge upphov till stress. Påverkan av buller skiljer sig åt beroende på en rad faktorer samt individuella upplevelser av ljudmiljön. Särskilt känsliga grupper för buller är barn, hörselskadade och äldre. Miljö kvalitetsnormen för buller följs när strävan är att undvika skadliga effekter på människors hälsa av omgivningsbuller. Det är kommuner och myndigheter som ansvarar för att miljö kvalitetsnormer följs.

Då buller är den miljö störning som berör flest antal människor i Sverige idag bör de nivåer som anges i bullerförordningen (SFS 2015:216) betraktas som en maximinivå för vad som är acceptabelt ur ett hälsoperspektiv. Minimikravet är att riktvärden för buller följs för bostäder och uteplatser inom området, men åtgärder för att åstadkomma lägre värden än bullerförordningens riktvärden ska vidtas i enlighet med hållbarhetsprogrammets vision om god folkhälsa.

Konsekvenser av föreslagen plan

Planförslaget för Näsängen medför att riktvärden överskrids på vissa platser, framförallt längs huvudgatan, men klarar undantagsbestämmelser. Planförslaget med hållbarhetsprogrammet föreskriver dock god ljudmiljö, vilket kan uppnås tack vare kvartersstrukturen i planen. Under förutsättning att hastighet på gator hålls låga, antas bullers konsekvenser på människors hälsa bli små till obetydliga.

Efterklang, 2021.

- 1, Planförslaget bedöms medföra små negativa konsekvenser för människors hälsa på grund av buller inom området.

Granskningshandling
22 november 2021

Planförslaget medför att rekommenderade bullernivåer överskrids på vissa platser, framförallt längs huvudgatan. Planens bestämmelser föreskriver dock god ljudmiljö, vilket kan uppnås tack vare kvartersstrukturen i planen. Under förutsättning att hastighet på gator hålls låga, antas bullernivåernas konsekvenser på människors hälsa bli små till obetydliga. Förskole- och skolgårdar klarar Naturvårdsverkets rekommenderade riktvärden.

Konsekvenser i relation till lagskydd/riktvärden

Trafikbullerförordningen

I enlighet med bullerutredningen bedöms krav enligt trafikbullerförordningen uppfyllas.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Buller och människors hälsa

+/- 0, Alternativ 1 bedöms medföra obetydliga negativa konsekvenser för människors hälsa på grund av buller inom området.

Alternativ 1 bedöms klara rekommenderade bullernivåer.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Buller och människors hälsa

-1 till -2, Risk för att alternativ 2 kan medföra små till märkbara negativa konsekvenser för människors hälsa på grund av buller inom området.

Alternativt förslag 2 ger cirka 50 % fler boende och trafikmängden från både biltrafik och busstrafik bedöms öka och ge ökat buller.

Konsekvenser av nollalternativ

+/- 0, Med nollalternativet bedöms inga risker för människors hälsa eller säkerhet uppstå.

Då nya planer genomförs i närliggande områden väntas trafik och annan verksamhet öka, med ökade bullernivåer till följd. Eftersom nollalternativet inte innebär bostadsbyggande inom planområdet får det eventuella bullret inga negativa konsekvenser för hälsa eller säkerhet hos människor som vistas inom planområdet.

Buller och hälsa

Enligt Boverket är buller den miljöstörning som berör flest människor i Sverige (Boverket, 2016) och hälsoeffekter av buller inkluderar hjärt- och kärlsjukdomar, stress, mental hälsa, sömnsvårigheter och direkta hörselskador (Folkhälsomyndigheten, 2016). Forskning visar att även relativt låga konstanta bullernivåer under WHO:s riktlinje om 65 dBA kan ge negativa hälsoeffekter (WHO Europe, 2011; Tobias et al., 2015). Enligt Socialstyrelsen (2011) ökar sömnsvårigheter markant när ljudnivån utanför fönstret är högre än 50 dBA.

En dansk studie har även visat att de som själva upplever att de är störda av buller oberoende faktisk bullernivå har större problem med mental hälsa och stress än de som inte upplever bullerstörning (Jensen et al., 2018).

Särskilt känsliga är barn. Forskning visar att skolor i trafik- och flygbullerutsatta lägen redovisar sämre läsförståelse och minneskapacitet hos eleverna redan i medianljudnivåer runt 45 dBA.

Bedömningsgrunder för buller

Enligt WHO (2018) är buller den förorening som näst luftföroreningar orsakar flest sjukdomar i Europa.

WHO rekommenderar att buller:

Från vägtrafik utomhus vid ny bebyggelse inte överskrider

- 53 dB Lden
- 45 dB Lnight nattetid.

Från spårtrafik utomhus vid ny bebyggelse inte överskrider

- 54 dB Lden
- 44 dB Lnight nattetid.

Från flygtrafik utomhus vid ny bebyggelse inte överskrider

- 45 dB Lden
- 40 dB Lnight nattetid.

(53 dB Lden motsvarar cirka 50 dB(A) ekvivalent ljudnivå)

Enligt forskning krävs nivåer under 50 dB(A) för att en miljö ska kunna klassificeras som rekreativ (WHO, 2000).

En ökning om 10 dB upplevs som en dubbling av ljudnivån.

Trafik och kommunikationer

Trafik och kommunikation i nuläget

Kriterier för bedömning av konsekvenser för trafik

Bedömningarna utgår från:

- Det nationella miljömålet *god bebyggd miljö*: "Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."
- Det nationella folkhälsomålet *sunda och säkra miljöer och produkter*.

Trafikbelastning och trafiksäkerhet

Idag är trafiken genom området mycket låg. Planområdet nås genom en smal väg från södra Åkersberga, med ett mycket smalt och svårframkomligt parti vid Johannelunds gård. Näs gård nås genom en avstickande grusväg från denna, medan den smala asfaltvägen fortsätter till Runöskolan.

Trafiksäkerheten på vägarna som ansluter till området är idag bristfällig. Svinningevägen trafikeras av drygt 3 200 fordon per årsmedeldygn (Österåkers kommun, 2006). Vägen har låg geometrisk standard och bristande trafiksäkerhetsutformning med flera skarpa kurvor och direktutfarer samt närliggande bebyggelse. Även Näsvägen har till stor del låg standard. Vägen är smal och har kraftiga lutningar samt skarpa kurvor varav ett flertal har siktproblem. Separata gång- och cykelvägar saknas.

I samband med utbyggnaden av den intilliggande planen Täljöviken, har en anslutande huvudgata från Svinningevägen med standard för busstrafik och med gång- och cykelbanor byggts. Vid Johannelunds gård finns en planerad förbifart kring gården, som sannolikt kommer att ersättas av kommande gator inom den planerade Kanalstaden.

Kollektivtrafik

Ingen kollektivtrafik finns idag i området.

Konsekvenser av föreslagen plan

Trafikbelastning och trafiksäkerhet

+/-0 till -1, Inom planområdet bedöms trafiksäkerheten bli god. Längs Svinningevägen och norra delarna av Näsvägen finns dock risk för små negativa konsekvenser för trafiksäkerheten tills de planerade stadsdelarna nära Åkersberga byggs ut.

Detaljplanens genomförande kommer att öka belastningen på både Svinningevägen och de norra delarna av Näsvägen. Trafiksäkerheten längs dessa vägar kommer därför att påverkas negativt.

Inom planområdet föreslås ett tydligt system av vägar med en central huvudgata och anslutande nät av lokalgator. Huvudgatan är förberedd för busstrafik och har separata gång- och cykelbanor. Den lokala trafiksäkerheten bedöms kunna bli god.

Säkerheten på förbindelser mot den planerade Kanalstaden måste lösas i kommande planer för närliggande områden.

Kollektivtrafik

+ 3, Stora positiva konsekvenser då bebyggelsen ger underlag för kollektivtrafik till området

Planen är att buss ska gå med en turtäthet om 10 minuter och att boende inte ska ha längre än 400 meter till närmaste busshållplats, vilket innebär goda förutsättningar för kollektivt resande. Cykelparkeeringar ska dimensioneras efter 2,5 cpl/100 m² BTA, vilket bedöms ge goda förutsättningar för cykeltransport.

Bedömningen förutsätter att tillgången till cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafikhållplatser och målpunkter är god.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

-2 Märkbara negativa konsekvenser då bebyggelsen i alternativ 1 inte ger förutsättningar för god kollektivtrafik utan blir troligt en bilberoende stadsdel.

Alternativ 1 ger sämre förutsättningar för god kollektivtrafik och troligt en, till stora delar, bilberoende stadsdel.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

+ 3, Stora positiva konsekvenser då bebyggelsen ger underlag för kollektivtrafik till området

Bedöms likvärdig planförslaget. Med fler boende ökar förutsättningar för god kollektivtrafik.

Konsekvenser av nollalternativ

-+/- 0, nollalternativet ger inga förutsättningar för kollektivtrafik.

Eftersom nollalternativet inte innebär bostadsbyggande inom planområdet finns det inga förutsättningar för kollektivtrafik.

Barnkonsekvensanalys

Barns livsmiljö i nuläget

Planområdet består idag mestadels av skogs- och jordbruksmark och utgör idag ingen målpunkt för barn och ungdomar. Däremot ligger Näsuddens naturreservat invid som är ett attraktivt besöksmål som erbjuder många upplevelsevärden.

Konsekvenser av föreslagen plan

Barns rörelsefrihet, trygghet och säkerhet

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för barns rörelsefrihet, framförallt äldre barns möjligheter att röra sig på egen hand till målpunkter på ett tryggt och säkert sätt.

Barns rörelsefrihet har alltmer begränsats de senaste decennierna, troligen till följd av ökad bilanvändning och ökade hastigheter. Minskad vardagsmotion leder i sin tur till sämre hälsa på både kort och lång sikt. Minskad rörelsefrihet påverkar även barns utveckling, möjlighet att ta sig till målpunkter på egen hand och ökar föräldrarnas bilanvändning.

En grundtanke i planförslaget är att prioritera gång-, cykel- och kollektivtrafik framför bilen, och det finns många aspekter i planförslaget som skapar goda förutsättningar för barns rörelsefrihet, trygghet och säkerhet.

- För det första är gatunätet inom planområdet uppbyggt i en hierarkisk, lättorienterad struktur vilket underlättar för barn att hitta rätt.
- Hastigheterna hålls nere genom småskalig utformning och maxhastighet på 40 km/h vilket är viktigt utifrån trygghets- och säkerhetsperspektiv.
- Genom en separat gång- och cykelväg längs strandängarna knyts planområdet samman med stråket i Täljviksplanen och leder vidare dels till naturreservatet i öster och dels via Kanalstaden i norr in mot Åkersberga centrum. Detta skapar goda möjligheter för barn som uppnått tillräcklig mognad att cykla till och från Åkersberga.
- Huvudgatan utformas för att möjliggöra busstrafik. En kollektivtrafikförbindelse betyder mycket för barn- och framförallt ungdomars möjlighet att ta sig till målpunkter på ett tryggt och säkert sätt på egen hand.

Då hastigheterna hålls nere är tanken att trafikmiljön ska vara integrerad med gång-, cykel- och fordonstrafik i samma gaturum och i samma marknivå. Lokalgator förses med trottoarer eller en gemensam yta med gångfartshastighet. Gårdsgator och torgytor utformas som en gemensam yta med gångfartshastighet. Frågan är dock om föräldrar till barn som är mogna att börjar röra sig på egen hand kommer att känna sig så pass trygga att de vågar släppa ut dem att gå och cykla själva. Däremot skapar områdets utformning goda möjligheter för äldre barn ta röra sig på egen hand.

Kriterier för bedömning av konsekvenser för barns livsmiljö

Bedömningarna utgår från:

- Det nationella miljömålet *god bebyggd miljö*: "Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."
- Det nationella folkhälsomålet *ökad fysisk aktivitet*. Målet för de samlade insatserna inom detta område ska vara att samhället utformas så att det ger förutsättningar för en ökad fysisk aktivitet för hela befolkningen.
- Det nationella folkhälsomålet *trygga och goda uppväxtvillkor*.
- Boverket rapport 2015:8 *Gör plats för barn och unga*
- Naturvårdsverket 2017 *Vägledning och riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik*

Attraktiva och inkluderande mötesplatser för barn, samt tillgång till naturliga miljöer

MKB Näsängen, etapp 1

Granskningshandling
22 november 2021

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för de yngre barnens tillgång till mötesplatser och naturliga miljöer.

-1, risk för små negativa konsekvenser av att ungdomarnas planerade målpunkt ligger i utkanten av området vilket kan skapa otrygghet.

Planförslaget bedöms ha höga ambitioner att möta barnens behov av attraktiva och inkluderande mötesplatser. Tillgången till lekplatser, parker och fotbollsplaner är god. Dessutom finns god tillgång till naturmiljöer, både i omgivningen så som naturreservatet Näsudden intill, och som sparad natur inom området och odling. Forskning visar att lek i naturmiljöer har många positiva effekter för barns hälsa och utveckling. Det skapar också god grogrund för mindre konfliktfylld och mer jämställd lek. Med de lekplatser och parker som är placerade intill naturområden i Näsängen skapas möjligheter för leken att fortsätta in i naturen.

I tonåren ändras de ungas inställning till sin närmiljö. Många vill då gärna ha mötesplatser där man får kontakt med andra människor och där händelser utspelar sig. I förslaget finns en plats för ungdomar med fotbollsplan och kultur/fritidslokal i det nordvästra hörnet av området. Denna plats ligger dock enskilt med odlingslotter, förskola och skola som närmaste grannar, vilka är obefolkade kvällar och nätter. Placeringen i utkanten ökar risken för att besökande ungdomar känner sig otrygga och utsatta i den delen av området, exempelvis på väg hem mörka kvällar.

Högkvalitativa förskole- och skolgårdar

+2, märkbara positiva konsekvenser för barns tillgång till högkvalitativa förskole- och skolgårdar. Förutsatt att man tar tillvara de befintliga kvaliteterna i form av naturmark och träd, och skapar förutsättningar för att barnen har tillgång till hela gårdsmiljön.

Forskning visar att tillgång till ändamålsenliga förskole- och skolgårdar spelar en viktig roll för barns och ungas bildning och i deras sociala och fysiska utveckling. De behöver vara tillräckligt stora och innehålla natur i form av vegetation, naturlig terräng och löst material. Enligt Boverkets rekommendationer bör förskolegårdar ha en yta av 40 kvm friyta/förskolebarn, dock minst areal 3000 kvm. Skolgårdar bör vara minst 30 kvm friyta /skolbarn.

Förskolorna och skolan i planområdet kommer att ha god tillgång till sparad natur med uppvuxna träd vilket skapar goda förutsättningar för högkvalitativa gårdar. Både förskole- och skolgårdar kommer att överstiga rekommendationen för totalyta (över 4-5000 kvm för förskolegårdar och över 12500 kvm för skolgården). Förskolegårdarna blir nära rekommendationerna vad gäller friyta per barn vilket innebär positiva konsekvenser för dessa barns tillgång till högkvalitativa utemiljöer.

Detta under förutsättning att man tar tillvara de befintliga kvaliteterna i form av naturmark och träd, och skapar förutsättningar för att barnen har tillgång till hela gårdsmiljön. Skolområdet inkluderar även idrottsområdet men ytorna är uppdelade och avskurna av idrottshallen, vilket gör att de inte kan räknas som en sammanhängande yta. Troligen skapar den skymda sikten av huset att låg- och mellanstadiebarnen inte har tillgång till hela idrottsområdet på rasterna.

Förslag till åtgärder

- Ta tillvara de befintliga kvaliteterna i form av naturmark och träd. Utred möjligheterna att inkludera naturmark för både skola och förskolor i skötselplanen.
- Skapa en sömlös övergång mellan skolgård och idrottsområde genom att aktivera platsen däremellan med aktiviteter såsom skate och beachvolley. Detta kan också skapa mer närvaro längs med gatan och öka tryggheten mellan idrottsområdet och bebyggelsen.

Konsekvenser av alternativt förslag 1

Barns rörelsefrihet, trygghet och säkerhet

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för barns rörelsefrihet, trygghet och säkerhet inom området.

- 3, risk för stora negativa konsekvenser av äldre barns möjligheter att röra sig på egen hand till målpunkter utanför området på ett tryggt och säkert sätt.

Bedöms som positiv trafikmiljö för barn inom området. Bristen på goda anslutningar mot Åkersberga med långt till kollektivtrafik försämrar dock förutsättningarna för äldre barn att ta sig på egen hand till sina målpunkter. Då underlag till skola saknas är barnen hänvisade till skolor längre bort. Detta riskerar leda till skjutsning och ökad trafik, både inom området och vid dessa skolor, vilket kan ha negativ påverkan på trygghet och säkerhet.

Attraktiva och inkluderande mötesplatser för barn, samt tillgång till naturliga miljöer

+ 1, små positiva konsekvenser för de yngre barnens tillgång till mötesplatser och särskilt naturliga miljöer. Dock sämre med tillgång till större mötesplatser.

- 3, risk för stora negativa konsekvenser av att ungdomarnas tillgång till mötesplatser då dessa ligger utanför området med bristfälliga kommunikationer.

Bedöms som god tillgång till attraktiva och inkluderande mötesplatser för små barn med mindre lekplatser nära, och god tillgång till naturliga miljöer som sparas. Dock ligger/planeras en större lekplats för barn i alla åldrar längre bort i Täljöviken, vilket försämrar tillgängligheten till mötesplatser för äldre barn. Färre boende innebär också att färre barn och barnfamiljer kommer att samlas vid målpunkter så som lekplatser. Detta kan innebära att de kan upplevas öde och därigenom tappa attraktionskraft.

Det saknas målpunkter för ungdomar i alternativ 1 och bristen på goda anslutningar mot Åkersberga med långt till kollektivtrafik försämrar förutsättningarna för äldre barn att ta sig på egen hand till målpunkter som ligger i centrum.

Högkvalitativa förskole- och skolgårdar

Svårbedömt angående storleken på förskolegårdarna då information om detta saknas, samt att skola saknas i området.

Ingen bedömning på grund av avsaknad av information samt avsaknad av skola.

Konsekvenser av alternativt förslag 2

Barns rörelsefrihet, trygghet och säkerhet

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för barns rörelsefrihet, framförallt äldre barns möjligheter att röra sig på egen hand till målpunkter på ett tryggt och säkert sätt.

Bedöms likvärdig planförslaget. Med fler boende ökar dock risken med ökad trafik men också förutsättningar för utbyggd kollektivtrafik.

Attraktiva och inkluderande mötesplatser för barn, samt tillgång till naturliga miljöer

+ 2, märkbara positiva konsekvenser för de yngre barnens tillgång till mötesplatser och naturliga miljöer.

-1, risk för små negativa konsekvenser av att ungdomarnas planerade målpunkt ligger i utkanten av området vilket kan skapa otrygghet.

Bedöms likvärdig planförslaget. Fler boende innebär att fler barn och barnfamiljer kommer att samlas vid målpunkter så som lekplatser. Detta kan innebära ökad trygghet men också ökat slitage.

Högkvalitativa förskole- och skolgårdar

-1, Risk för negativa konsekvenser för barns tillgång till högkvalitativa förskolegårdar då dessa blir för små. Friytan med naturmiljöer skapar goda förutsättningar för kvalitativt innehåll på både förskole- och skolgårdarna.

Bedöms vara sämre än planförslaget om inte friytan (förskole- och skolgårdarna) ökar i proportion till antalet barn och elever.

Konsekvenser av nollalternativet

+/- 0, inga konsekvenser för barn och unga då området bedöms bli oförändrad

Eftersom nollalternativet inte innebär bostadsbyggande inom planområdet bedöms inga negativa eller positiva konsekvenser för barn och unga.

Planens konsekvenser i relation till lagskydd

Jord och skogsbruk av nationell betydelse enligt 3 kap. 4 § MB Planen kommer att ta brukningsvärd jordbruksmark i anspråk, vilket i sin tur försvårar vidare bruk av jordbruksmark strax utanför planområdet. Planområdets utbyggnad är en del av den tätortsutveckling som stöds både av FÖP och ÖP och som ansluter till regional stadsbygd och regionalt järnvägsspår. Näsängen ska knyta samman Täljöviken och Kanalstaden med Åkersberga stad. Enligt hållbarhetsanalysen är planen en del av en hållbar bebyggelseutveckling.

Översiktsplanen gör gällande att viss tätortsnära jordbruksmark kan komma att tas i anspråk för centrala utvecklingsområden. En lokaliseringsanalys av översiktsplanen har genomförts, med kompletterande bilaga (Österåkers kommun, 2020, 2021). Analysen visar hur översiktsplanens syfte varit vägledande för lokaliseringen, nämligen att åstadkomma ett väsentligt tillskott av bostäder inom ramen för klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar. De principer för lokalisering som använts i arbetet med ÖP har givit ett samlat urval av områden som kan förverkliga planens syfte, där varje område har förutsättningar att möjliggöra utveckling av ett väsentligt samhällsintresse.

Planen bedöms i sig inte försvåra ett rationellt skogsbruk i närliggande skogsområden, men hela utvecklingen inom FÖP-området medför ökade krav på en tätortsanpassning av skogsbruket.

Strandskydd

Strandskyddet omfattar dels strandängar och vassområden. I och med förslaget, och genomförandet av skötselplanen, bedöms dessa områden få förbättrade kvaliteter med avseende på framför allt fisk- och fågellivet. Strandskyddet inkluderar även en del åkermark som i nuläget till viss del används som rast- och födosöksområde för vissa fåglar. Genom att åkermark inom strandskyddet får annan markanvändning (parkmark) bedöms det påverka fågellivet i området negativt. Påverkan bedöms dock inte bli omfattande och de negativa konsekvenserna bedöms därmed endast bli små. Skötseln enligt skötselplanen av strandängar, vassområden och risvasar har en större positiv betydelse för den biologiska mångfalden, likaså medför planen positiva effekter för dessa värden utanför planområdet (vandringvägar till Lillträsk, samt skötsel av strandängar söder om planområdet).

Förslaget är förenligt med strandskyddets syften, på det sätt att allmänhetens tillgänglighet till strandområdet kommer att utvecklas med planen. En strandpromenad sörjer tydligt för en fri passage längs strandområdet. Privata kvarter kommer att vara tydligt avgränsade mot strandområdets allmänna platser. Ett genomförande av detaljplanen kommer att öka möjligheten för fler människor att komma nära vattnet och uppleva vattenkontakt, också för att strandängarna kommer att hävdas regelbundet enligt skötselplan. Idag begränsas tillgängligheten av att de övre delarna av strandskyddet är åkermark, medan de nedre är svårtillgänglig strandäng.

För åtgärder inom strandskyddat område på allmän plats för park och natur samt vattenområde avses en senare dispensprövning utifrån planens intentioner (upprustning av brygga, ändrad användning av

sjöbod, mindre badplats). Åtgärder för att skapa en blå bård i vassområdena kommer att hanteras i samband med skötselplanen för hela Täljöviken.

Påverkan på det allmänna friluftslivet och livsvillkoren för djur- och växtlivet är ytterst marginell och bedöms vara förenlig med strandskyddsbestämmelsernas dubbla syften.

Biotopskydd

Inom planområdet förekommer alléer som omfattas av biotopskydd. Alléerna skyddas enligt planen och ska skötas enligt skötselplanen. För den södra allén vid Näs gård behöver träd tas ner och detta behandlas dels i *Förslag till åtgärder för skyddade arter* (Bilaga 8) och dels i dispensansökan. Två små åkerholmar i områdets östra del, och två små åkerholmar söder om Näs gård omfattas också av biotopskydd, medan de tre större åkerholmarna som är utpekade som lokala naturvärden är för stora för att omfattas av biotopskyddet. Två områden med röjningsrösen samt två diken omfattas också av lagskyddet. För att erhålla dispens krävs särskilda skäl, dispensansökan är inlämnad till Länsstyrelsen.

Artskyddsförordningen

I planområdet förekommer en rad arter i form av fåglar och fladdermöss, vilka är lagskyddade enligt artskyddsförordningen. Artskyddsutredningar som beskriver påverkan på arterna har genomförts för fåglar (Bilaga 5) respektive fladdermöss (Bilaga 7). I dessa utredningar föreslås skyddsåtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion, KEF. Föreslagna åtgärder beskrivs samlat i dokumentet *Förslag till åtgärder för skyddade arter* (Bilaga 8). Av plan och genomförandebeskrivningen framgår att åtgärder för att förhindra att fågelarter och fladdermusarter dödas eller skadas samt att skyddsåtgärder för ett säkerställande av kontinuerlig ekologisk funktion genomförs, regleras genom exploateringsavtal.

Kortfattat innebär åtgärderna:

- Genomför avverkning, röjning och schaktning av markvegetation under icke häckningssäsong (15 mars - 31 juli för hänsyn till fåglar, 15 april - 31 augusti för hänsyn till fladdermöss)
- Avverkningar av träd med håligheter (vilket generellt endast ska ske i undantagsfall), samt eventuell rivning av byggnader och jordkällare får inte ske under perioden 15 april till 31 augusti, för att undvika påverkan och skador på fladdermössens fortplantning
- Under 15 april till 31 augusti måste tyngre byggtrafik minimeras på vägen som går utmed alléerna
- Övervintringsplatser för fladdermöss (byggnader och hålträd) måste inventeras innan de tas ner eller rivs
- Sköt Täljövikens strandängar i enlighet med beslutad skötselplan (strandängarna kommer att vara stängslade)
- Sköt övrig naturmark i enlighet med Näsängens skötselplan
- Skapa död ved
- Spara en bård av bladvass i den yttre delen av strandängen
- Bevara och utveckla busk- och brynmiljöer
- Anlägg gräsmattor som hålls kortklippta
- Gynna lövträd

- Sätt upp och underhåll fågelholkar
- Särskilt utformade åtgärder för mindre hackspett
- Spara alléerna. Gamla träd ska sparas, mycket restriktivt med nertagning och det ska endast genomföras om inga andra genomförbara alternativ finns. För de träd som planeras att tas ner i den södra allén vid Näs gård ska riktade åtgärder genomföras genom att större delen av stammen med håligheter bibehållas intakt och placeras som stående död ved och stora stamholkar, 4 per nedtaget träd i allén, sätts upp
- Anpassad belysning i känsliga lägen
- Påbörja åtgärderna 1-2 år innan exploatering
- Alla åtgärder som genomförs bör dokumenteras noggrant så att det framgår detaljerat vad som genomförts, var åtgärden genomförts och vilken dag den genomförts.
- Följ upp om de vidtagna åtgärderna får önskad effekt på arternas förekomst genom återkommande inventeringar av områdets fågelliv och fladdermusfauna.
- Följ upp och utvärdera om tillträdesförbud till strandängarna behövs

Myggbloster bedöms påverkas positivt med förbättrad skötsel av strandängarna.

ESKO

Då planförslaget kommer att ta naturmark i anspråk för exploatering kommer Täljövikens ESKO att påverkas negativt. I och med att strandängar kommer att skötas på ett naturvårdsanpassat sätt bedöms dock påverkan i huvudsak bli positiv.

Täljöviken har i kommunens översiktsplan pekats ut som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO), dock anges inte i ÖP vad området är känsligt för. En bedömning utifrån nu känd kunskap är att de känsliga ekologiska funktioner som bör skyddas är vikens betydelse för fisklek och vattnets känslighet för övergödning.

Planen bedöms vara i linje med ESKO-skyddet i avseende på de minskade utsläppen av övergödande ämnen och metaller samt att inga anläggningar i vatten kommer att genomföras. Även förbättrade lek- och möjligheter för fisk skapas.

MKN för ytvatten

Planområdet ansluter till vattenförekomsten Trälhavet. Enligt VISS är den ekologiska statusen måttlig och uppnår ej god kemisk status. Att den ekologiska statusen är ”måttlig” beror framför allt på övergödning, syrefattiga förhållanden och främmande arter. God ekologisk status ska vara nådd 2027 och god kemisk status till 2021.

Efter implementering av föreslagen dagvattenhantering minskar föroreningsbidraget för flertalet föroreningar. Beräkningarna visar att endast ett ämne, kvicksilver, kan komma att öka jämfört med befintliga nivåer sett till hela planområdet för Etapp 1. Föreslagen dagvattenhantering innebär att ca 90 procent av årsnederbörden omhändertas i renande dagvattenlösningar i en tvåstegslösning med god reningseffekt. Den höga åtgärdsnivån i kombination med en god reningseffekt i föreslagen tvåstegsrening anses vara väl tilltagen för dagvattenhanteringen inom planområdet. Sammantaget för den totala belastningen anses föreslagen dagvattenhantering gynna vattenförekomsten Trälhavet och dess möjlighet att uppnå MKN i stort.

Markuppfyllnad till lägsta grundläggningsnivå är en förutsättning i detaljplanen för att inte riskera översvämningar till följd av en eventuell havsnivåhöjning.

Naturreservat

I nära anslutning till planområdet ligger Näsuddens naturreservat. Planen bedöms inte ha någon direkt påverkan på naturreservatet, däremot finns en viss risk för ökat slitage inom naturreservatet då fler människor regelbundet kommer att vistas där.

Med planens skötsel stärks kärnområden för arter knutna till strandängar, barrskog med gammal tall och ädellövskog, vilket kommer att bidra till bättre förutsättningar för motsvarande miljöer i naturreservatet, då de ekologiska sambanden mellan dessa stärks.

Vattenverksamhet

Anläggningarna i vatten samt dagvattendammarna är vattenverksamhet och kräver separat anmälan.

Fornlämningar och fornlämningsområden

Fornlämningsområdet bedöms inte påverkas negativt. Fornlämningsområdet kommer att framhävas genom skyltning. Åtgärder inom fornlämningarnas skyddszon kräver länsstyrelsens tillstånd.

Konsekvenser i byggskede

Buller och vibrationer under byggskede

Boende i Täljö strandäng kommer att påverkas av buller och vibrationer under byggskedet. Bullrande verksamhet kommer att pågå under byggtiden. Exempel på sådan verksamhet är schaktning, masshantering, transporter, bergborrning och sprängning. Eftersom planen kommer att byggas ut i etapper kommer störningen att förflytta sig med aktuell etapp som byggs.

Byggbuller hanteras enligt Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15). I dessa allmänna råd finns riktvärden som entreprenören ska kunna visa att han uppfyller i sin miljöplan samt i det löpande arbetet.

Buller kan även störa djur- och fågelliv i angränsande naturområden men begränsas då avverkning, röjning och schaktning av markvegetation inte sker under häckningssäsong (15 mars - 31 juli för hänsyn till fåglar, 1 april - 31 augusti för hänsyn till fladdermöss).

Vattenkvalitet under byggskede

I anläggningskedet ökar risken att förorenat dagvatten och länshållningsvatten sprids till yt- och grundvatten. Risk finns för att olika typer av miljöolyckor kan ske i samband med anläggningsarbeten.

Hantering av förorenade massor

Eftersom leran inom området, liksom i intilliggande Täljöviksplanen, fläckvis är sulfidhaltig så kan särskild hantering och deponering av schaktmassor bli nödvändig.

Tillgänglighet och upplevelse till rekreativa miljöer

Tillgänglighet och upplevelser för både boende i Täljö strandäng samt besökare kommer att påverkas och begränsas under byggskedet. Tillfällig ianspråktagande av rekreationsområden kan ge minskad tillgänglighet samt bullerstörning.

Kumulativa effekter

Avgränsning

Geografisk avgränsning

Geografisk avgränsning för kumulativa konsekvenser avser området motsvarande den fördjupade översiktsplanen för Täljöviken (2006).

Avgränsning av planer och projekt

Bedömningarna avser antagna och pågående planer och projekt samt gällande översiktsplan: Näsängen, etapp 2, Kanalstaden, struktursskiss, Södra Boulevarden samt Täljö strandäng.

Sammanställning över påverkan

Påverkan från planer i och kring Näsängen etapp 1 består främst av ny bebyggelse, minskad yta jordbruksmark, ökad tillgänglighet och förändrade rekreativa värden, viss minskning av naturmark, möjlig ökad påverkan på vattenkvalitet, möjlighet att omhänderta skyfall, ökat buller och förändrade/ökande trafikflöden.

Tabellen visar en översiktlig bedömning för vilka värden som de identifierade planerna kan påverka.

	Aktuell detaljplan	Näsängen, Etapp 2	Täljö strandäng	Kanalstaden	Södra Boulevarden
Areella näringar	X	X	X	X	X
Kulturmiljö/ landskapsbild	X	X	X	X	
Rekreation och friluftsliv	X	X	X		
Naturmiljö	X	X	X		

	Aktuell detaljplan	Näsängen, Etapp 2	Täljö strandäng	Kanalstaden	Södra Boulevardern
Vattenmiljö	X	X	X	X	X
Klimatanpassning	X	X	X	X	X
Trafik och buller	X	X	X	X	X

Analys av kumulativa effekter

Kulturhistoria/landskapsbild/jordbruksmark

För hela avgränsningsområdet kommer landskapsbilden helt förändras och jordbruksmark omvandlas till stadsbebyggelse.

En lokaliseringsanalys av översiktsplanen har genomförts (Österåkers kommun, 2020, 2021).

Analysen visar hur översiktsplanens syfte varit vägledande för lokaliseringen, nämligen att åstadkomma ett väsentligt tillskott av bostäder inom ramen för klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar. De principer för lokalisering som använts i arbetet med ÖP har givit ett samlat urval av områden som kan förverkliga planens syfte.

Analysen visar också att de alternativa områden som valts bort, och ej föreslagits för bebyggelseutveckling, antingen har sämre förutsättningar att uppnå planens syfte och mål, med sämre förutsättningar att möjliggöra utveckling av ett väsentligt samhällsintresse i form av bostadsförsörjning, eller rymmer särskilt betydelsefulla ekosystemtjänster.

Genom analysen blir det tydligt att alla betydande utvecklings- och utredningsområden rymmer konflikter mellan olika värden. Detta beskrivs också i översiktsplanens hållbarhetsbedömning. Flera konflikter går att hantera med tekniska lösningar (klimatrisker, risker vid väg och järnväg, buller, dagvatten, förorenad mark, etcetera). Andra konflikter kan hanteras i den mer detaljerade planeringen så att konsekvenser för t. ex. naturvärden, kulturmiljövärden och jordbruksmark minimeras eller undviks.

I de största utvecklingsområdena, Åkersberga stad, Åkers Runö, Täljö och Näs, är utvecklingen inte möjlig utan att bygga på jordbruksmark. Lokaliseringen grundar sig dock på avsaknad av annan mark som genererar likvärdiga möjligheter att tillgodose behovet av bebyggelsen och skapa klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar med stor betydelse för kommunens utveckling.

Analysen visar också att kommunens planerade bebyggelseutveckling på ett bra sätt kan möta utmaningen att utveckla klimatsmarta, attraktiva och hållbara stadsdelar. Med få undantag ger de utpekade områdena goda möjligheter att utveckla bostäder med blandad bebyggelse intill spårstation eller buss med hög turtäthet som kopplar till station. Stadsdelarna kan utvecklas med hög framkomlighet för gång- och cykel och med hög andel trygga gaturum. Tillgången till service, kollektivtrafik, arbetsplatser, utbildning, mötesplatser etcetera kan utvecklas till en god nivå. Med den samlade tätortsutvecklingen finns möjligheter att omföra en betydande andel transporter från personbil till kollektivtrafik, gång och cykel.

Naturmark

Områden med värdefull natur kommer att påverkas endast i liten omfattning av ny bebyggelse, samtidigt som skötsel av värdefull natur kommer att utveckla de ekologiska funktionerna. Därför finns förutsättningar för att de viktigaste ekologiska spridningssambanden kan bevaras och utvecklas. Åtgärder för fåglar och fladdermöss kommer att behövas i samband med planering av etapp 2 och för Kanalstaden.

En utredning om nytt naturreservat runt Täljöviken pågår.

Trafik/buller

För att skapa goda möjligheter till hållbart resande bör bussgata och gång- och cykelvägar färdigställas och knyts till Södra boulevarden i en tidigt skede. Det behövs ett samlat grepp för infrastrukturen inom hela området. Möjligheten till god kollektivtrafik för Täljö strandäng är beroende av övriga planer.

Den ökade trafiken leder till ökat buller i hela FÖP-området.

Vattenmiljö/klimatanpassning

Samtliga planer har samma recipient. Hur planerna sammantaget kommer att påverka föroreningsbelastningen har inte utretts i detalj, men varje separat plan/program har enskilda, detaljerade utredningar för att uppnå MKN. I och med de höga kraven som kom med Weserdomen om att inte påverka delfaktorer i statusklassningar kommer halterna sannolikt att minska.

Den ökade hårdgörningsgraden i området kommer att medföra behov av en genomtänkt översvämning- och skyfallshantering. Det är oklart om avrinning från de olika planområdena kan påverka varandra, men varje enskild plan beskriver och hanterar översvämningriskerna.

Rekreation

De kumulativa effekterna för rekreativa värden kommer vara både negativa och positiva. Negativt att vissa rekreativa värden byggs bort och stora sammanhängande grönområden bryts upp. Dock har dessa områden varit relativt otillgängliga. Positivt att kopplingen mellan olika rekreativa målpunkter och bostäder kommer att stärkas och tillgängligheten blir mycket god. Björnungsskogen bör skyddas för att säkerställa tillgång till skogsområde för både nya och befintliga boende.

Miljömål & Agenda 2030

Nationella miljömål & Agenda 2030

FN:s generalförsamling antog i september 2015 en femtonårig agenda för långsiktigt hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, den så kallade Agenda 2030. Agenda 2030 för hållbar utveckling består av 17 globala mål för människornas och planetens välbefinnande.

Sveriges miljömål är beslutade av riksdagen och är de nationella mål som bidrar till att vi uppnår den ekologiska dimensionen av de globala målen för hållbar utveckling som ingår i Agenda 2030. De 16 miljö-kvalitetsmålen är mer preciserade när det gäller vilken miljö-kvalitet som krävs för en god miljö i jämförelse med målen i Agenda 2030. Sveriges miljömål gäller dock den svenska miljöns kvalitet, även om miljöproblem i Sverige beror på negativ miljöpåverkan både inom och utanför landets gränser (Naturvårdsverket, 2018).

Detta kapitel rymmer en sammanfattande översikt över planens konsekvenser i relation till relevanta nationella och globala hållbarhetsmål. För dig som vill läsa mer om de nationella miljömålen respektive de globala hållbarhetsmålen, se www.sverigemiljomal.se samt www.globalgoals.org.

Kommunala miljömål

Österåkers kommun har tagit fram lokala miljömål kopplat till både de regionala miljömåls arbetet och det nationella. Det övergripande målet är ”Österåker ska utveckla ett långsiktigt hållbart samhälle där goda förutsättningar ges för människa, miljö och natur att samverka”.

Tabell. Sammanställning av planens relation till Agenda 2030 samt nationella och kommunala miljömål. Kommunala miljömål har markerats med en stjärna.

Miljömål	I miljömålets riktning	Motverkar miljömålet
Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft Klimat och luft*	Hållbar stadsutveckling med hållbarhetsprogram. Lokal service, förutsättningar för kollektivtrafik, Välplanerade gång- och cykelvägar. Hög andel grönyta (minst 70 kvm/person). Energistrategi. Klimatanpassningsåtgärder. Kopplingar till Agenda 2030 <ul style="list-style-type: none"> Bekämpa klimatförändringarna Hållbara städer och samhällen Hållbar energi för alla 	Koppling till tågnätet och service i centrala Åkerberga är inte detaljplanelagt. Kopplingar till Agenda 2030 Hållbara städer och samhällen
Ingen övergödning, Hav i balans, Levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker Skärgård, sjöar och vatten* Natur och biologisk mångfald*	Stadsdelen minskar närsaltbelastningen. Värdefull strand- och vattenmiljö skyddas och får förbättrad skötsel. Dagvattenåtgärder förbättrar möjligheten att uppnå MKN. Koppling till Agenda 2030 Hav och marina resurser Rent vatten och sanitet för alla Ekosystem och biologisk mångfald	
God bebyggd miljö Mark, byggande och boende*	Högst 400 meter till kollektivtrafik. GC-vägar som kopplar till stationer och Åkersberga centrum. God tillgång till grönområden. Vålutförd dagvattenhantering. Koppling till Agenda 2030 Hållbara städer och samhällen Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	Kulturmiljöer byggs bort Koppling till Agenda 2030 Hållbara städer och samhällen
Giftfri miljö Skadliga ämnen och rena kretslopp*	Hållbarhetsprogrammet styr mot bra materialval och god avfallshantering. Enskilda avlopp ersätts med kommunalt VA. Koppling till Agenda 2030 God hälsa och välbefinnande Rent vatten och sanitet för alla Hav och marina resurser Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	
Skyddande ozonskikt, säker strålmiljö Klimat och luft* Skadliga ämnen och rena kretslopp*	Inga utsläpp av ozonnedbrytande ämnen väntas komma av planen. Inga luftburna kraftledning Koppling till Agenda 2030 Bekämpa klimatförändringarna God hälsa och välbefinnande	
Ett rikt odlingslandskap Natur och biologisk mångfald*	Förbättrad skötsel genom skötselplan av strandängarna. 35 % av jordbruksmark sparas som stadsodling och parkmark. Koppling till Agenda 2030 Ekosystem och biologisk mångfald	Brukingsvärd jordbruksmark tas i anspråk. Koppling till Agenda 2030 Ekosystem och biologisk mångfald
Ett rikt växt- och djurliv Natur och biologisk mångfald*	Ökad biologisk mångfald genom skötselplan för strandängar och värdefulla skogsbiotoper. Koppling till Agenda 2030 Ekosystem och biologisk mångfald	Viss risk för negativ påverkan på livsmiljö för fåglar, främst rastplatser. Koppling till Agenda 2030 Ekosystem och biologisk mångfald
Levande skogar Natur och biologisk mångfald*	Skydd och förbättrad skötsel genom skötselplan för skogsmiljöer. Ökad tillgänglighet till rekreationsområden. Koppling till Agenda 2030 Ekosystem och biologisk mångfald	Viss skogsmark tas i anspråk och spridningssamband riskerar att påverkas. Koppling till Agenda 2030 Ekosystem och biologisk mångfald

Agenda 2030

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Agenda-2030 Mål 11. Hållbara städer och samhällen		
Delmål	I målets riktning	Motverkar målet
11.1 Säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder	Blandade upplåtelseformer	Saknas tydliga strategier kring prisrimliga bostäder
11.2 Säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem	Högst 400 meter till kollektivtrafik med cirka 10 minuters turtäthet.	Koppling till tågsnätet och service i centrala Åkerberga är inte detaljplanelagt
11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering	Ett stort antal samråd har skett med allmänhet, markägare och intresseorganisationer	
11.4 Skydda och trygga världens kultur- och naturarv	Skötselplaner för naturvärden. Skötsel av kulturvärden.	Vissa kultur- och naturvärden tas bort.
11.5 Minska de negativa effekterna av naturkatastrofer	Klimatanpassningsåtgärder för översvämningensriskerna. Hög andel grönyta.	
11.6 Minska städernas negativa miljöpåverkan	Resurseffektiv markanvändning. Högst 400 meter till kollektivtrafik med cirka 10 minuters turtäthet. Skydd och skötsel av naturmiljöer. Strategier för energi och avfallshantering.	Jordbruksmark tas i anspråk.
11.7 Tillhandahåll god tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser för alla	God tillgång till grönområden och offentlig friyta. Trygga GC-vägar. God tillgänglighet till offentliga platser. Stora och gröna skol- och förskolegårdar.	

Här ges förslag till hur planens påverkan och konsekvenser ska följas upp, d.v.s. vilka metoder som ska användas för uppföljning och vilka åtgärder som kan vidtas för att dessa skador inte ska uppstå.

Byggskede

- Många åtgärder som beskrivs i Förslag till åtgärder för skyddade arter måste starta innan planens genomförande påbörjas (1-2 år innan).
- Säkerställ att arter i artskyddsförordningen inte påverkas negativt genom att avverkning, röjning och schaktning av markvegetation sker under icke häckningssäsong.
- Dispens från biotopskydden måste sökas innan planens genomförande påbörjas.
- Säkerställ att tillräckliga skydds-zoner till kulturhistoriska lämningar hålls under byggskedet för att inte skada dessa.
- Säkerställ att tillräckliga skydds-zoner till naturvärdesobjekt hålls under byggskedet för att inte skada dessa.
- Följ upp projekteringen av dagvattenanläggningarna för att försäkra en god utformning av dessa. I samband med detaljprojekteringen föreslås att skötsel- och driftsinstruktioner upprättas för de föreslagna dagvattenanläggningarna.
- Framkomlighet för rekreationsstråk under byggskede.
- Uppföljning av att Naturvårdsverkets riktlinjer för buller under byggskedet inte överskrids.

Driftfas

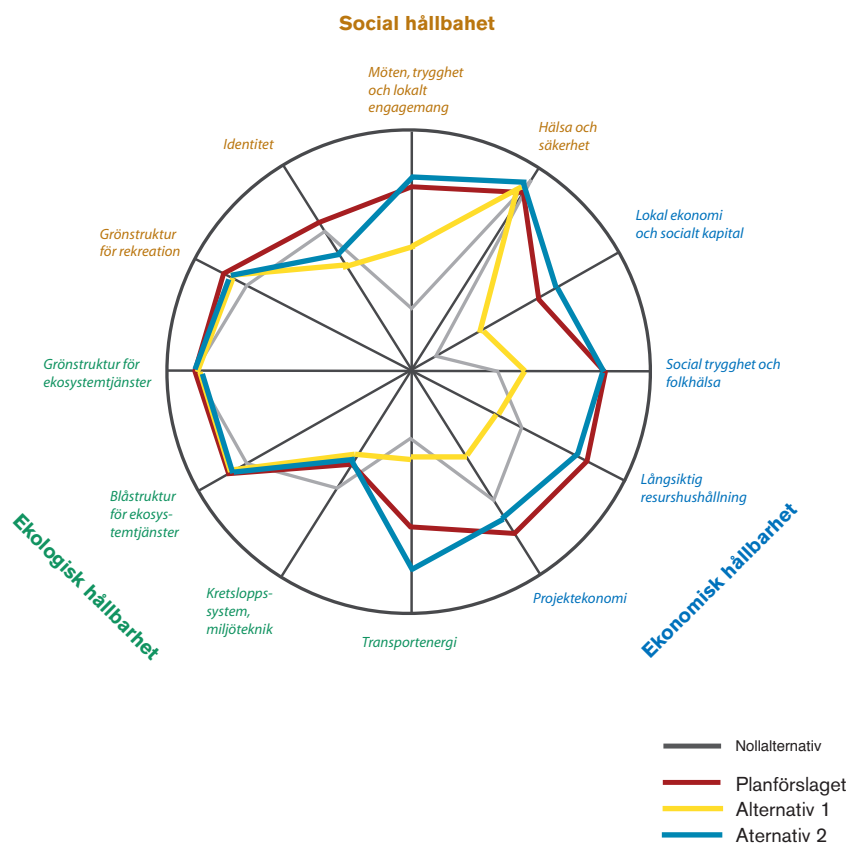
- Kommunen ansvarar för att följa upp att skötselplanerna av naturområden genomförs.
- Kommunen ansvarar för att åtgärder i enlighet med åtgärder kopplat till artskyddsförordningsarter genomförs och följs upp.
- Dagvattenhantering. Kommunen ska följa upp projekteringen av dagvattenanläggningarna för att försäkra sig om en god utformning av dessa. Bevaka att reningen av befintligt och planerat dagvatten med dagvattenlösningar får önskad effekt. Man ska vidare följa upp anläggningarnas prestanda för att försäkra sig om ett minskat närsaltutsläpp och att utsläpp av metaller ej överskrider riktvärden.
- Buller. Kommunen ska följa upp att riktvärden för buller klaras för bostäder och uteplatser.
- Skötsel av fornlämning bör följas upp så att dessa inte växer igen.
- Följ upp utvecklingen av kollektivtrafik i området.
- Bevaka utvecklingen av service i området för att minska bilberoendet.

Hållbarhetsanalys

Följande hållbarhetsanalys är en bedömning av hållbarhetsprogrammets principer samt detaljplan. Analysen förutsätter att utvecklingen av området följer hållbarhetsprogrammets ambitionsnivå. Programmets innehåll styrs i stor omfattning av plankarta och planbeskrivning, vilket ger en hög sannolikhet i genomförandet av kraven. Gestaltungsprogrammet är till stora delar kopplat till plankarta och planbeskrivning och ska i andra delar styras med avtal. Det finns två skötselplaner för området. Det finns också andra krav i programmet som ska styras med avtal. I denna analys har dock antagits att de styrande avtalen och dokumenten ska kunna bidra till att uppfylla hållbarhetsprogrammets krav.

Med utgångspunkt från hållbarhetsprogrammet, har projektet bedömts ha förutsättningar att uppnå en betydande grad av hållbarhet inom de flesta aspekter. Utfallet är särskilt bra med hänsyn till projektets läge ett stycke utanför tätorten Åkersberga, vilket medför utmaningar vad gäller täthet och genomströmning och därmed svårigheter att etablera lokal service och god kollektivtrafik. Projektet har särskilt adresserat just dessa utmaningar.

Värderosen ett verktyg för hållbarhetsanalys

Värderosen för detaljplan Näsängen. I Värderosen kan olika aspekter av hållbarhet jämföras och bedömas tillsammans. Den samlar faktorer som är tydligt mätbara (t.ex. buller) med kvaliteter som utgör bedömningar utifrån aktuell forskning (t.ex. prestanda som mötesplats). I Värderosen motsvaras centrum av cirkeln av sämsta tänkbara hållbarhet, medan periferin motsvarar den bästa tänkbara i denna del av världen.

Projektet bedöms därför kunna få en särskilt god hållbarhet i aspekter som kopplar till stadsstrukturen och grönstrukturen, d.v.s. flera faktorer inom social och ekologisk hållbarhet. Den ekonomiska hållbarheten tar främst stöd i ett effektivt markutnyttjande, men också i de faktorer som skapar attraktiva stadsmiljöer och bostäder. Möjligheterna att utveckla attraktiviteten för hållbara transporter har maximerats, men begränsas av avståndet till station och tätort. När det gäller kretslopp och miljöteknik, har dessa frågor inte bedömts prioriterade i detta projekt och därför ligger prestanda här på mer genomsnittliga nivåer.

Hållbarhetsbedömning av de alternativa utformningarna beskrivs kortfattat i sammanfattningen.

Nollalternativet är i detta fall svårt att bedöma, eftersom området är relativt obebyggt idag.

Social hållbarhet

Grönstruktur för rekreation

Grönstrukturen inom planområdet kommer att vara god och möjliggöra rekreation av många olika slag: promenader längs vattnet, cykling, bad, motion och lek i skogen, användning av park och torg. Hållbarhetsprogrammets krav på närhet till grönområden (maximalt 200 meter till liten park och 300 meter till sammanhängande natur) för alla boende innebär att människor kommer ha närhet till tillgängliga rekreationsytor. Tillgängliga grönytor skapar förutsättningar för spontana möten och en hälsosam livsstil.

Identitet

Att jordbruksmarken, och historiska byggnader kopplade till det brukade landskapet, försvinner fråntar området en betydande del av dess nuvarande identitet. Delar av denna identitet kan dock bevaras genom att kulturhistoriska inslag sparas, såsom ädellövträdsallén, åkerholmar, ekbacken, den hävdade strandängen och vissa gårdsbyggnader.

Planen medför samtidigt goda förutsättningar att utveckla en ny identitet kring området. Bebyggelsen är välanpassad till landskapets former, vilket tillsammans med läget vid vattnet som ska byggas gör den plats-specifik och intressant. En variation av verksamheter och offentliga platser möjliggör samtida, spontana kulturyttringar, vilket kan bli en del av platsens identitetsskapande.

Möten, trygghet och lokalt engagemang

Inom området finns gott om möjliga mötesplatser. De många offentliga rummen, i form av parker, lekplats, promenadstråk, strandängar och torg, möjliggör möten utan krav på konsumtion, vilket gör att människor med olika ekonomiska förutsättningar naturligt kan möta varandra. Dessa ytor kan också fungera som plats för lokala engagemang, såsom midsommarfirande eller spontana offentliga aktiviteter, vilket i sin tur är stärkande för både områdets identitet och den upplevda tryggheten.

Positivt är också den planerade odlingen. Om gemensamhetsodling prioriteras finns goda möjligheter för möten mellan människor. Gemensam odling kan skapa en känsla av samhörighet och kan föda engagemang för närmiljön.

Strax utanför planområdet ligger Runö folkhögskola, som skulle kunna bidra med aktiviteter som olika kursverksamheter, och kan på så sätt fungera som en plattform för andra typer av möten och engagemang än vad som annars möjliggörs inom stadsdelen.

Gatustrukturen inom stadsdelen saknar återvändsgränder och är planerad för att genomströmningen av människor ska vara god. Restaurang, övriga verksamheter, skola och badplats kan också locka till sig människor bosatta utanför planområdet. Genomströmningen av boende och besökare både skapar nya möten och ökar tryggheten inom området. Kvartersstrukturen och byggnadernas utformning är småskalig, vilket skapar god orienterbarhet och hög upplevd trygghet.

En blandning av invånare är essentiell för att åstadkomma en trygg och demokratiskt fungerande stadsdel där olika erfarenheter möter varandra. En sådan blandning kan vara svår att skapa i helt nybyggda områden. En variation av upplåtelseformer och bostadstyper i Näsängen kan dock locka människor i olika delar av livet och eventuellt ge förutsättningar för en befolkning med varierande ekonomiska förutsättningar och socioekonomisk bakgrund. Att bostäder varvas med verksamheter ger en spridning av aktivitet under dygnet, vilket motverkar att staden upplevs folktom under exempelvis vardagar, och ökar därmed områdets trygghet.

Hälsa och säkerhet

De många rekreationsytorna och den för oskyddade trafikanter välplanerade gatustrukturen ger förutsättningar för en hälsosam livsstil. Luftkvaliteten blir sannolikt god, till stor del beroende på grönstrukturen inom stadsdelen. Buss- och biltrafik medför visst buller i stadsdelen, men då låga hastigheter hålls på vägar samt då bostäder planeras så att Boverkets riktlinjer för buller uppfylls för majoriteten av bostäderna bedöms ljudmiljön vara rimlig för tätort. Inga risker för skred eller ras bedöms uppstå då tillräckliga grundläggningsåtgärder planeras. Förskolor och skola har gårdsmiljöer som nära uppfyller Boverkets rekommendationer samt god tillgång till sparad natur med uppvuxna träd vilket skapar goda förutsättningar för högkvalitativa gårdar.

Sammantaget bedöms planen medföra förutsättningar för god hälsa och säkerhet inom stadsdelen.

Ekonomisk hållbarhet

Lokal ekonomi och social hållbarhet

Inom stadsdelen finns tillgång till verksamhetslokaler för olika behov. Möjlighet att bedriva verksamheter kommer att finnas dels i kundattraktiva lägen och dels i mer perifera lägen där lokalkostnaden kan hållas lägre. Denna variation motverkar likriktning av verksamhetstyper och kan skapa en intressant småstadsmiljö, som trots områdets lite avlägsna lokalisering innehåller målpunkter som kan attrahera människor utifrån till stadsdelen. Det kan bidra till förutsättningar för ett bredare kundunderlag och en god lokal ekonomi.

Summan av de resurser som är tillgängliga för en individ eller grupp genom tillgång till bestående nätverk av relationer brukar benämnas socialt kapital. En viktig faktor i socialt kapital är den tillit som människor inom en grupp känner till varandra. Eftersom affärsverksamheter

är beroende av tillit för att fungera, är socialt kapital en förutsättning för utveckling av realekonomiska värden (varor, tjänster, naturresurser och arbete). Dessutom har socialt kapital kopplats till mindre ojämlikhet, mindre brottslighet och bättre genomsnittligt hälsotillstånd. Utveckling av informella nätverk förutsätter mötesplatser, vilket stadsdelen har gott om. Förutsättningarna för en fungerande lokal ekonomi bedöms därför vara goda.

Social trygghet och folkhälsa

Planområdet ska utvecklas för att underlätta transport till fots och med cykel, vilket underlättar för invånare att vardagsmotionera. Grönytor, det närliggande naturreservatet, parker, promenadstråk och lekplats möjliggör fysisk aktivitet för barn, vuxna och äldre, oavsett om en är intresserad av natur, stadsliv eller sport. Då vardagsmotion och tillgång till natur ger bättre hälsa både fysiskt och psykiskt finns goda förutsättningar för välmående invånare.

Också sociala sammanhang och trygghet är ett viktigt element för god psykisk hälsa. Stadens utformning möjliggör skapandet av sådana sammanhang. Tillgången till samhällsservice är god, med lokal tillgång till förskola och skola, samt övrig viktig samhällsservice nåbar med cykel eller kollektivtrafik.

Långsiktig resursförvaltning

Stadsdelen kommer till stor del att byggas i en rutnätsstruktur, vilket ger en effektiv markanvändning. Denna struktur skapar mer kostnads-effektiva förutsättningar vid installation av exempelvis energilösningar och VA-nät. Den täta kvartersstrukturen medför ett mindre behov av dyra vägdragningar än om byggnader hade legat utspridda över en större yta.

På sikt finns goda möjligheter att koppla stadsdelen till det regionala pendeltågsnätet och till den service och de mötesplatser som finns i centrala Åkersberga, vilket ger en bra nyttjandegrad på dessa resurser.

I stadsdelen bevaras och nyskapas möjligheter för ekosystemtjänster att utvecklas. Jordbruksmark, som är en viktig samhällsresurs, kommer dock att bebyggas.

Projektekonomi

På flera platser råder dåliga grundläggningsförhållanden, vilket kräver markstabilisering inför byggnation, något som ökar anläggningskostnaderna. Det finns också risk för förekomst av sulfidhaltiga leror som måste tas omhand.

Planområdet ligger idag relativt perifert i förhållande till befintlig bebyggelse. Därmed är utbyggnad av vägnät samt uppförande av förskola, skola och handel av vikt redan inför etablering av de första bostäderna. En tydlig etappindelning planeras för att åstadkomma detta. Att bygga perifert är kostsamt, men kan också ha ekonomiska fördelar om områdets attraktivitet är hög. I det aktuella området kan närheten till vatten, naturreservat och andra naturmiljöer tas tillvara som någonting att utveckla platsens identitet kring. Den föreslagna kvartersstrukturen, de lokala verksamheterna och närheten till vatten är i linje med de faktorer som bedöms gynna höga fastighetsvärden.

Ekologisk hållbarhet

Transportenergi

Området är idag inte särskilt väl sammankopplat med Åkersberga centrum eller andra närliggande stadsdelar. Dessa kopplingar kommer att förbättras i och med utbyggnaden i Näsängen och framöver även i Kanalstaden. Effektiva gång- och cykelvägar planeras, vilket ökar incitamentet att använda dessa trafikslag istället för motorfordon. Närheten till lokal service minskar behovet att transportera sig långt bort för att sköta vardagssysslor, vilket kan medföra en lägre användning av transportenergi.

För att ytterligare stimulera hållbara resalternativ kommer parkeringsnormen att hållas relativt låg: 0,75/100 m² ljus BTA. Det är dock tänkbart att många i stadsdelen ändå kommer att välja att ha bil, med tanke på områdets idag perifera läge, i synnerhet om utbyggnaden av kollektivtrafik går långsamt i förhållande till inflyttning. Planen är att buss ska gå med en turtäthet om 10 minuter och att boende inte ska ha längre än 400 meter till närmaste busshållplats, vilket innebär goda förutsättningar för kollektivt resande. Cykelparkeringar ska dimensioneras efter 2,5 cpl/100 m² ljus BTA, vilket bedöms ge goda förutsättningar för cykeltransport.

Bedömningen förutsätter att tillgången till cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafikhållplatser och målpunkter är god.

Kretsloppssystem och miljöteknik

På sikt skall utbyggnad av Åkersbergas fjärrvärmenät göras, för temporär uppvärmning planeras lokal fjärrvärmestation/kraftledningsstation. Husen ska vara energieffektiva vilket borgar för en låg energiförbrukning. Huruvida elförsörjningen kommer baseras på förnyelsebara källor är dock oklart och därför är det svårt att säga att energiförsörjningen som helhet är hållbar.

Två återvinningsstationer planeras inom området, en vid sydvästra delen av planområdet och en i den nordöstra delen. Avfallssortering med uppdelningen mat/brännbart planeras för småhus. Avfallssortering i alla fraktioner planeras för samtliga kvarter med flerbostadshus. Möjligheterna till avfallssortering bedöms vara goda.

Positivt för kretsloppet, även om det inte sluts lokalt, är att slam från renat avloppsvatten rötas och bildar biogas. Det är även positivt att giftfria material ska användas vid byggnation.

Grönstruktur för ekosystemtjänster

Stadsdelen har god integration av gröna ytor vilka kan bidra med ekosystemtjänster. Bevarade höga naturvärden med naturvårdsinriktad skötsel och riktade åtgärder för arter ger ökad biologisk mångfald som är grunden för övriga ekosystemtjänster. De bevarade alléerna, parkerna och övrig vegetation renar luft, verkar bullerdämpande och bidrar med skuggning - en viktig funktion att bevara när vi går mot ett allt varmare klimat. Under förutsättning att dessa grönområden innehåller vegetation som lockar till sig fröspridande fåglar och insekter kommer även ekosystemtjänsten pollinering att fungera väl, vilket kan nyttjas för områdets stadsodling/kolonilotter. Stadsodlingen tar delvis tillvara den ekosystemtjänst som i störst grad förloras i och med planens genomförande: livsmedelsproduktionen på jordbruksmarken.

Blåstruktur för ekosystemtjänster

Under förutsättning att föreslagen dagvattenhantering följs bedöms vattenrening och flödesreglering fungera väl inom stadsdelen. De hävdade strandängarna blir ett mycket positivt inslag i staden och bidrar med bland annat ekosystemtjänsterna vattenrening, hantering av vattenflöden, biologisk mångfald och återföring av näring från hav till land när havsvatten översvämmar marken. Strandängarna har också estetiska värden. Genom att fungera som spridningsmiljö för våtmarksarter kan strandängarna stärka den biologiska mångfalden även i närliggande områden. Strandängar har också generellt goda förutsättningar för fiskreproduktion, vilket även Täljöviken har.

Trots att strandängar fungerar flödesreglerande finns viss risk för översvämning i låglänta partier, på grund av områdets topografi.

Referenser

Artdatabanken. 2020. Registerutdrag av rödlistade arter.

Artportalen.

Bjerking AB. 2020. Dagvattenutredning, Näsängen.

Bjerking AB. 2021. Dagvattenutredning, uppdatering, Näsängen.

Boverket. 2016. Buller berör flest människor. Tillgänglig på internet: <https://www.boverket.se/sv/byggande/halsa-och-inomhusmiljo/buller/>.

Boverket. 2015. Gör plats för barn och unga. Rapport 2015:8.

DHI. 2015. Skyfallskartering Åkersberga, DHI, december 2015.

Efterklang. 2021. Trafikbullerutredning Näsängen etapp 1. Uppdragsnummer 789877.

Ekologigruppen AB. 2012. Landskapsanalys med naturinventering.

Ekologigruppen AB. 2014. Fisk i Täljöviken, En bedömning av fiskvärden i Täljöviken och Näsängen, Österåker.

Ekologigruppen AB. 2020. PM. Kartläggning av jordbruksmark i Österåkers kommun.

Ekologigruppen AB. 2020. Fördjupad artinventering av fåglar, planprogram Åkers Runö, Österåkers kommun.

Ekologigruppen AB. 2021. Fågelinventering Täljöviken, Österåkers kommun.

Ekologigruppen AB. 2021. Fåglar vid Näsängens detaljplaneområde. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion.

Ekologigruppen AB. 2021. Kompletterande fågelinventering Näsängen, Österåkers kommun.

Ekkologigruppen AB. 2021. Inventering av fladdermöss inom planområdet Näsängen, Österåkers kommun.

Ekologigruppen AB. 2021. Fladdermöss vid Näsängens detaljplaneområde. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion.

Ekologigruppen AB. 2021. Ekologiska samband i Åkersberga med omnejd. Kartläggning genom spridningsanalyser i GIS för talltita, reliktböck, brun guldbagge och pollinatörer.

Folkhälsomyndigheten. 2016. Hälsoeffekter av buller. Tillgänglig på internet: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsskydd/inomhusmiljo-allmanna-lokaler-och-platser/buller/halsskydd/>

Geosigma. 2021. PM Geoteknik Näsängen etapp 1.

Jensen, H. A., Rasmussen, B., & Ekholm, O. 2018. Neighbour and traffic noise annoyance: a nationwide study of associated mental health and perceived stress. *European journal of public health*.

Länsstyrelsen. 2011. Riskområden för skred, ras, erosion och översvämning i Stockholms län - för dagens och framtidens klimat.

Länsstyrelsen. 2013. Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå längs Östersjö-kusten i Stockholms län.

MarkTema. 2015. PM Teknisk försörjning och dagvatten.

Naturvatten i Roslagen. 2009. Täljöviken - Biologiska undersökningar och värdebedömningar 2009.

Naturvårdsverket. 2008. Inventering av skyddsvärda träd i kulturlandskapet.

Naturvårdsverket. 2017. Vägledning och riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik.

Nordiska ministerrådet. 1994. Vegetationstyper i Norden.

Norén, M., Nitare, J., Larsson, A., Hultgren, B. & Bergengren, I. 2002. Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

- Person, K. 2005. Ängs- och betesmarksinventeringen - inventeringsmetod.
- Riksantikvarieämbetets webbtjänst Fornsök.
- Skogens källa. webbsida på Skogsstyrelsen.
- Skogsstyrelsen. 2000. Signalarter: indikatorer på skyddsvärd skog.
- SMHI. 2014. Höga vattennivåer i Österåkers kommun. PM 2014-02-18
- Socialstyrelsen. 2011. Buller Höga ljudnivåer och buller inomhus- Tillgänglig på internet: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/ad862888cbd-54496b6aa8ec71247bd75/buller-hoga-ljudnivaer-inomhus.pdf>
- Stansfeld, S. A., Berglund, B., Clark, C., Lopez-Barrio, I., Fischer, P., Öhrström, E., ... & Berry, B. F. 2005. Aircraft and road traffic noise and children's cognition and health: a cross-national study. *The Lancet*, 365(9475), 1942-1949.
- Stiftelsen Kulturmiljö, Kihlstedt. 2013. Arkeologisk utredning, Näs 7:1 m.fl.
- Stockholms läns museum, Lilja. 2005. Kulturmiljöinventering, Österåkers socken och kommun.
- Tobias, A., Recio, A., Díaz, J., & Linares, C. 2015. Health impact assessment of traffic noise in Madrid (Spain). *Environmental research*, 137, 136-140.
- Tyréns. 2012. Antikvarisk förundersökning, Näs gård, Österåker.
- Tyréns. 2014. Konsekvensbeskrivning, Näs gård, Österåker.
- Tyréns. 2015. PM Geoteknik.
- WHO Europé. 2011. Burden of disease from environmental noise - Quantification of healthy life years lost in Europé. Tillgänglig på internet: http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/e94888.pdf?ua=1.
- VISS, Vatteninformationssystem Sverige.
- Österåkers kommun. 2016. Klimat- och sårbarhetsanalys, Österåkers kommun, februari 2016.
- Österåkers kommun. 2018. Klimatanpassningsplan - Åtgärdsplan för bebyggelse och infrastruktur.
- Österåkers kommun. 2020. Jordbruksmarksstrategi för Österåkers kommun. Strategi för hur jordbruksmarkens värden beaktas i planering och utveckling.
- Österåkers kommun. 2020. Övergripande lokaliseringsanalys kopplad till Österåkers kommuns ÖP 2040.
- Österåkers kommun. 2021. Bebyggelse på jordbruksmark i projektet Näsängen. Bilaga till Övergripande lokaliseringsanalys för Österåkers kommun.
- Österåkers kommun. 2020. GIS-skikt och ekodatabas för samtliga naturvärdesbedömningar i Näsängen.
- Österåkers kommun. 2021. Skötselplan Näsängen. Eget dokument som följer med planhandlingarna. (Ekologigruppen AB).